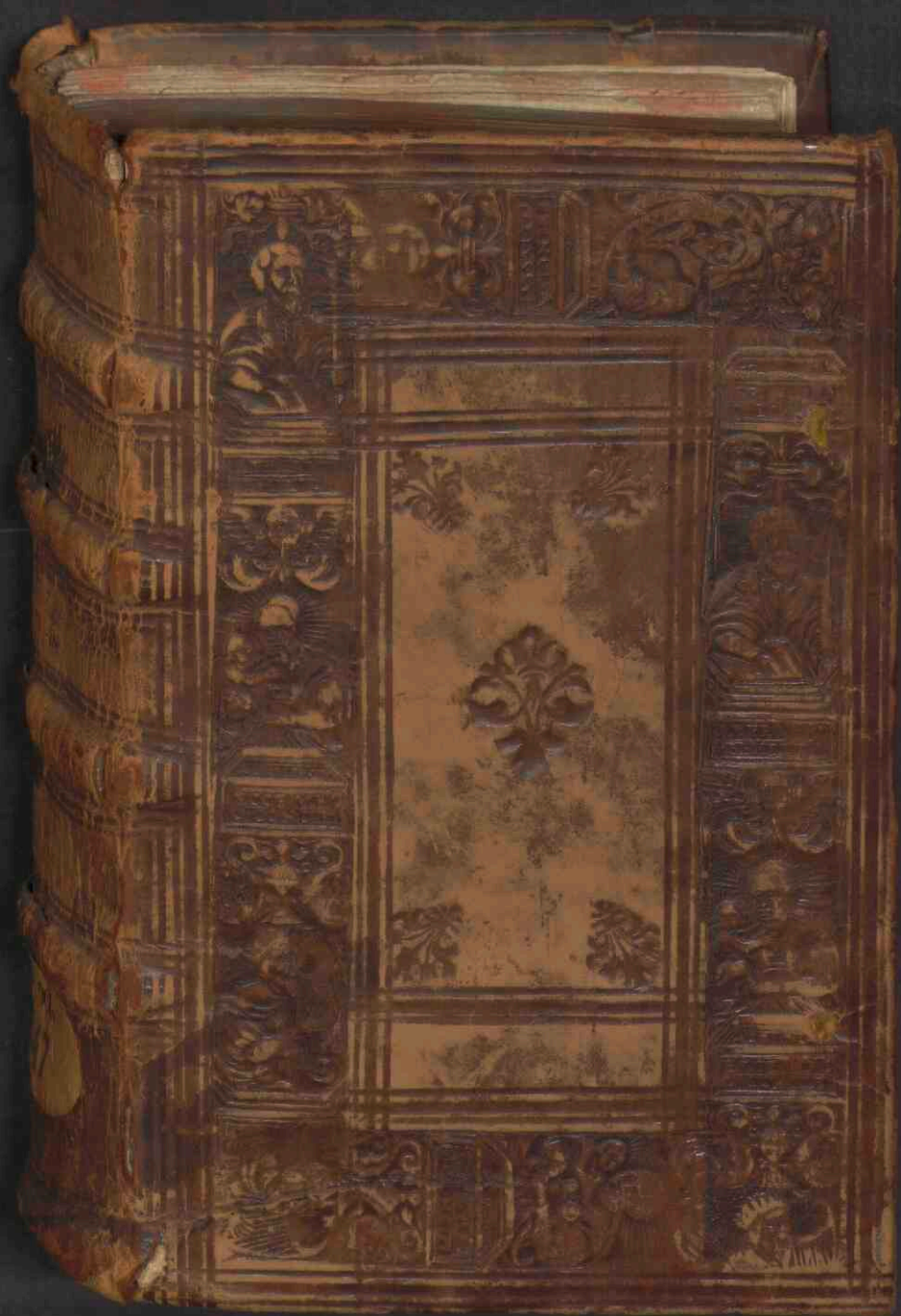

Illustrissimi principis ac domini, domini Johannis Friderici secundi, Ducis Saxoniae, Landgrauij Thuringiae, & Marchionis Misniae, suo ac Fratrum D. Johannis Wilhelmi, & D. Johannis Friderici natu Junioris nomine, solida & ex Verbo DEI sumpta confutatio & condemnatio praecipuarum Corruptelarum, Sectarum, & errorum, hoc tempore ad instaurationem & propagationem Regni Antichristi Rom. Pontificis aliarumque fanaticarum opinionum, ingruentium & grassantium, contra ueram sacrae Scripturae, Confessionis Augustanae, & Schmalkaldicorum Articulorum Religionem, ad suae Celsit. et Fratrum suorum subditos cuiuscunque Ordinis scripta & edita, ut auxiliante DEO illas Satanae technas cauere, & in puritate Verbi DEI praedictaque Christiana agnita, recepta, & confessa Religione (in cuius confessione & ipsorum Celsitudines, DEI beneficio, constantes ad extremum usque uitae spiritum perseuerare decreuerunt) illi quoque permanere possint, quemadmodum & debent.

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

E. oct.

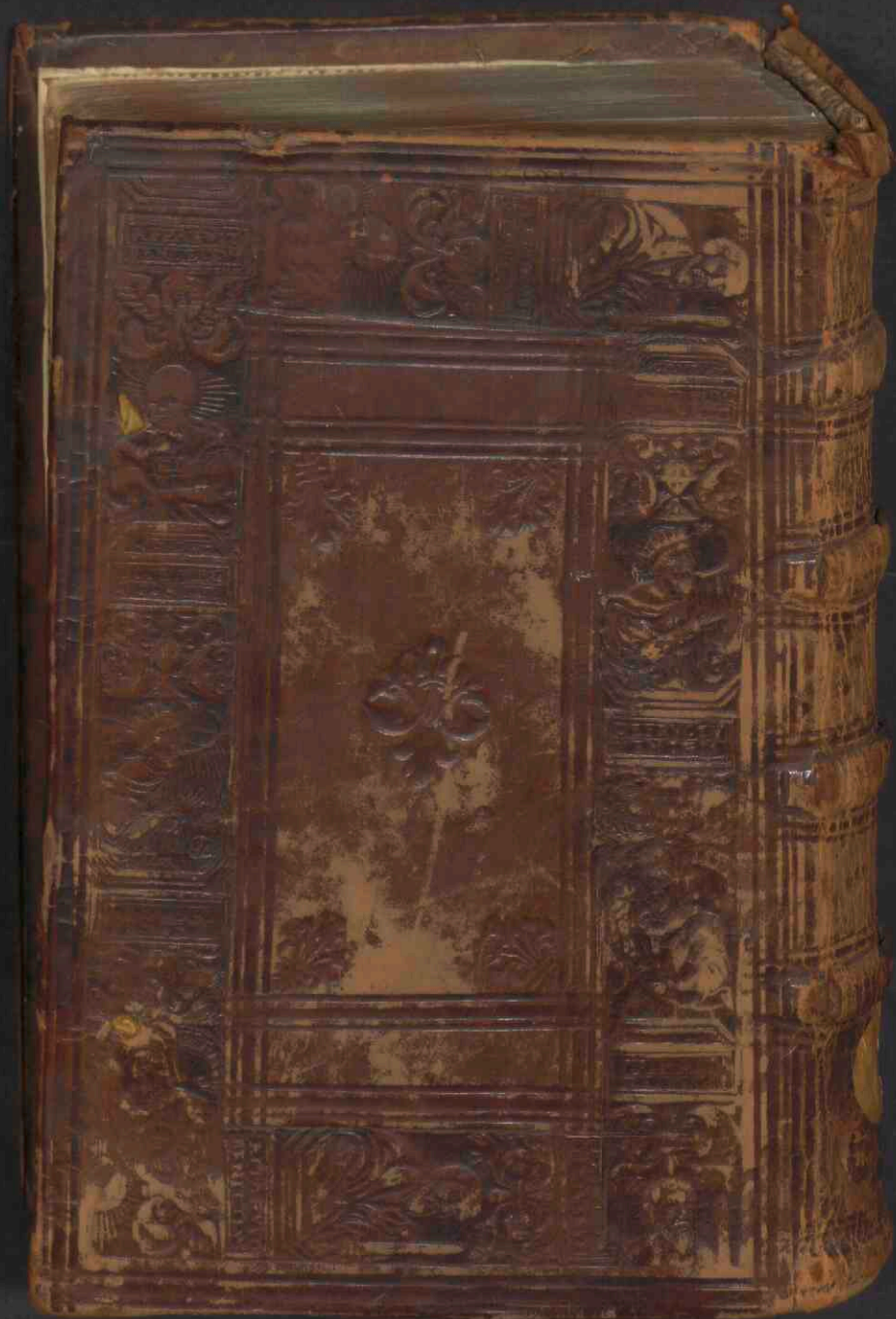
347

De...
lib...
can...

E. Oct.

ut. g. de electioe. nosti dñi dñe ar.
on hñ. C. de testam
y. l. ult. ar. ad h. q
do. nō est nouū ff
x. qd' autē Iñ. j. de
nemo 7 ff. de acq
de off. p'rogat. obseruare Iñ
i p'p. moāstio. j. de ceta. 7 qñ.
i. si tñ p'bi sint ut ibi cum
ic miss quedam bñdictio. ut. j.
ut hoc facere. an siam bñdic
p'ozum domini. p'p. h'cedit p
bñalib' ut alys paciant mo
m ep'orum simulem i dulgēcā

mod face nō possunt ad pua
m debet q' ad qmumē ualitatē
p'p' cuam 7 j. de off' archiep'bi
tione. s. labeo 7 j. de pben. rō.
p'sensu. ca. nō sufficiat ut pos
ictus ipius ad regulares. j. de
transf' ablatō n'c mōrtuo p'uo

Similar fuerit. p'p' f.
f'f' d' p' q' d' l'ar'ian
7 m'p'at' n'ca f'ra. 52

Intencā quia na
te q'at'ben. U
lect magiste p'g
7 j. de cef. p. a
uy. sane. am
rgo p' quod

Theologia
Octavo n°. 347.

i si ar tñ est quod
pos'one conuetur. i
ualet. Silencū m
a omibus possit p'
nulla. etc. quia h
illud fuit tollerari

ILLVSTRIS =
SIMI PRINCIPIS AC DO-
MINI, DOMINI IOHANNIS
Friderici secundi, Ducis Saxoniae,
Landgrauij Thuringiae, & Marchionis
Misniae suo ac Fratrum D. Iohannis Vuilhelmi, & D.
Iohannis Friderici natu iunioris nomine, solida & ex
Verbo DEI sumpta Confutatio & condemnatio prae-
cipuarum Corruptelarum, Sectarum, & errorum, hoc
tempore ad instauratio nem & propagationem Regni
Ant christi Rom. Pontificis aliarumque fanaticarum
opinionum, ingruentium & grassantium, contra ueram
sacrae Scripturae, Confessionis Augustanae, & Schmal-
kaldicorum Articulorum Religionem, ad suae Celsit. et
Fratrum suorum subditos cuiuscunque Ordinis scripta
& edita, ut auxiliante DEO illas Satanae technas caue-
re, & in puritate Verbi DEI praedictaque Christiana
agnita, recepta, & confessa Religione (in cuius confessi-
one & ipsorum Celsitudines, DEI beneficio, constantes
ad extremum usque uitae spiritum perseuerare
decreuerunt) illi quoque permanere pos-
sint, quemadmodum & debent.

CVM INDICE.

IENAE.

DEVT. XVII.

Cum sederit Rex in solio Regni
 sui, describet sibi exemplar huius
 Legis in libro coram Sacerdotibus Le-
 uitici generis: eritque illud penes eum, ut
 legat in eo **CVNCTIS DIEBUS** uitæ
 suæ: ut scilicet **DISCAT TIMERE**
DOMINVM Deum suum, & **SER-**
VARE omnia uerba Legis huius atque
 statuta ista, ut faciat ea: Et ne extollat cor
 suum super fratres suos: neque **RECE-**
DAT à præcepto, neque ad **DEXDE-**
RAM, neque ad **SINISTRAM**: neque
 reducat populum in Aegyptum, propter
 multitudinem equorum: ut **PRORO-**
GET dies in Regno suo, ipse & Filij ei-
 us in medio Israël.

NOS DEI GRATIA IOHAN
NES FRIDERICVS SECVN

us Dux Saxoniae, Landgravius
Thuringiae, & Marchio Munitiae.

ALVTEM, GRA
tiam, & nostrum fauo
rem deferimus, & no
stro & Illustriss. Princi
pum, Iohannis Vuilhel
mi, & Iohannis Frideri
ci Tertij, Ducum Saxoniae, &c. charissi
morum Fratrum germanorum nostroru
nomine, omnibus & singulis nostris Prae
latis, Comitibus, Baronibus, Doctori
bus, Magistris & Professoribus Acade
miae nostrae Ienensis, nec non Superin
tendentibus, Pastoribus, Concionatori
bus, Ducibus militaribus, Praefectis, No
bilibus, Quaestoribus, Praetoribus, Con
sulibus, Iudicibus, Decurionibus muni
cipalibus, Ludimagistris, & reliquis no
stris Fratrumq; nostrorum Subditis &
coniunctis.

Reuerendi, Generosi, Nobiles, &
venerandi Viri, singulari erga nos fide

præditi, non ignotum est uobis totiꝫ
Germaniæ, æternum & omnipotentem
Deum, pro ineffabili sua erga nos indig-
nos misericordia & inexhausta bonitate
sacrosanctam & salutarem Euangelij do-
ctrinam, his postremis & tristissimis tempo-
ribus, per Reuerendum summaꝫ doctrina
& pietate præstantem DEI Virum
D. Martinum Lutherum, huic prauissimi-
mo & ingratiſſimo mundo, è densissimis
Antichristi Rom. tenebris in lucem re-
duxisse. Quam olim pro singulari gratia
& efficacia DEI Matoes quoꝫ nostri, Il-
lustrissimi Principes, D. Fridericus, D. Io-
hannes, & D. Iohannes Fridericus, Duces
Saxonix, sacri Imperij Romani Archi-
marschalci & Electores, &c. Patruus, A-
nus, & Parens, nobis dilectissimi, san-
ctix & illustris memoriæ, non solum ultro
& alacriter amplexi sunt: sed etiam ad
eam conseruandam et propagandam in-
gentes sumptus, omneꝫ suum studium
& operam impenderunt: Denicꝫ propter
peripicuam et ingenuam eius Confessio-
nem grauissima pericula, & damna longè
tristissima subierunt ac pertulerunt: In qua
per omnem etiam ætatem singulari be-
neficio

nescio DE I perstiterunt: donec tandem placide ex hac mortali & ærumnosa uitæ factatione ad portum æternæ Salutis à cœlesti Patre nostro euocati sunt.

Quia uero Nos post obitum Domini & Patris nostri perpetua memoria & recordatione celebrandi, tanquam hæredes, DEI gratia, in eorum locum & gubernationem Nobis relictam successimus, nihil tam nobis curæ fuit (quod citra arrogantiam loquimur) quam Maiorum nostrorū præclaris insistere uestigijs: & hoc cœleste depositum nobis ab ipsorum Cellitudinibus qua siper manus traditum non tantū in nostra Ditione, et apud Subditos nostros purum & incorruptum absq; fæcibus & fermentis humanarū Traditionum, sicut & ad nos & ad Fratres nostros inuiolatè transmissum est, conseruare: sed etiam ad posteritatem & ad exteras quoq; Nationes eandem Doctrinæ puritatem Christiano studio transmitters & propagare, longe lateq; spargere et euulgare. Quod & nostri & Fratrum nostrorum muneris esse ducimus: nec citra uiolationem Maiestatis diuinæ, & turpem neglectiōnem officij, quod nobis à

DEO grauissime demandatum est, nos
hoc studium defugere posse statuimus.

Profitemur etiam ingenue, nos in
posterum quoque exemplo Maiorum no-
strorum hanc puram Euangelij Confessi-
nem (quam illi non solum multis & gra-
uibus periculis, sed etiam magna rerum
suarum iactura amplexi magnificerunt,
recteque doceri curarunt ac promouerunt)
auxilio Dei, constanter & libere confes-
suros, & pro uiribus propugnatu-
ros esse, omniaque studia & uoluntates nostras in
eum finem directuros, ut sincera Religio
floreat & dominetur: ac (quantum in no-
bis est) ad posteritatem incorrupta & in-
uiolata perueniat: Idque iuxta sacras literas
& formulas Augustanae Confessionis, A-
pologiae & Schmalkaldicorum Artic-
ulorum: quae Augustae & alibi in publicis
Comitijs & Conuentibus ab Auo & a
Parente nostro exhibitae sunt. Nec dubi-
tamus, quin aeternus & fidelis DEVS
(qui hanc piam uoluntatem in nobis Ma-
ioribusque nostris accendit, & huius tanti
Thesauri custodiam nobis commisit, quae
& ardentem, fiducia eius Filij, Mediatoris
nostri, inuocamus) uires, robur, & succes-
sum

sum nobis & amantissimis Fratribus nostris subministraturus sit: ne ullis unquam periculis, Satanæ fraudibus, aut Tyrannorum uolentia de hoc sancto proposito denegemur aut deturbemur.

Etsi autem magna spes nos tenuit fore, ut sicut initio reflorescentis Euangelij, magno à pluribus ardore excepta est eius Doctrinæ puritas: ita eisdem uerâ erga DEVM gratitudinem emendatione morum ac uitæ, constantiq; Veritatis confessione declaratuos esse: præcipue cum tot evidentibus Verbi DEI testimonijs, manifestisq; diuinæ præsentia, comprobationis, & efficaciam indicijs diuinitus in summis periculis, Satanæq; furoribus & difficultatibus, hoc ipsum Doctrinæ genus, quod profiteremur, confirmatum sit: Tamen, proh dolor, contrariū apud plerosq; iam elucet. Quis enim non uidet, plurimos omnium Ordinum homines satietate quadam & fastidio, ac ueluti nausea doctrinæ Euangelij laborare, ab eaq; plane abalienatos esse: Ex quo tanquam uberrimo fonte, tetra ingratitude, horribilis Euangelij contemptus, tot fœdi errores ac corruptelæ, om-

niscq; generis scelera & flagitia emanant
& proliliunt: Quibus & ira DEI quotidie
prouocatur, & grauissimæ poenæ toti
Germaniæ subinde magis & magis cu-
mulantur.

Quæ uero post amantissimi Domini
& Parentis nostri, eiusq; exercitus mise-
rabilem cladem, & tristem captiuitatem
(in quam, DEO sic constantem ipsius fi-
dem explorante & cōseruante, inductus;
& mirando modo postea liberatus est)
quamq; retræ uacillationes, mutationes,
perniciosa scandala ac ruinæ præter om-
nium opinionem in Religionē consecu-
tæ sint: quam multiplices etiam contra
expressum Verbum DEI conciliations
Christi & Antichristi, Interim, & collusi-
ones tentatæ ac susceptæ: Quæ præterea
corruptelæ in doctrinam à uarijs seducto-
ribus inductæ & admissæ: & quam multi-
uitiosi ritus (qui graui consilio iam dudum
erant explōsi) cum ingenti scandalo ma-
nifestaque abnegatione reuocati sint: &
quomodo Ecclesiæ multis in locis mise-
rabiliter Papistarum ludicris spectaculis
deformatæ, & tantum non in omnem
Papisticam abominationem ac seruitu-
tem

tem penitus redactæ sint: hoc omnibus
cognitum et manifestum est. Id enim non
tantum manifestis exemplis, et ipsorum
proprijs scriptis euinci potest: sed acce-
dunt quoq; multorum piorum gemitus,
cruces, exilia, uota et suspiria: qui de hac
tristissima perturbatione, conscientiarum
uulneribus, implicationibus, et illaquea-
tionibus, uiolatione gloriae DEI, infini-
tarumq; animarum interitu, grauissime
dolent & miserabiliter queruntur. Multi
etiam cum uiderent causam Religionis
à summis quibusdam tanta leuitate tra-
ctari, & ad uoluntates hominum inflecti,
adducti sunt, aut in prophanam securita-
tem, aut in grauissimas dubitationes, ita,
ut non haberent, quod certo sequerentur,
aut fugerent.

Sed quantus corruptelarum et no-
uarum opinionum aceruus nunc undiq;
emergat: quantaq; leuitate et petulantia
contra euidentem Euangelij doctrinam
manifestissimi errores passim defendan-
tur: uiolentiq; in super fraudibus, crimina-
tionibus & mendacijs propugnentur:
nemini sano ignotum esse potest. Quæ
Sectarum colluuijs haud dubie DEO
nostram

nostram ingratitude et Verbi sui contemptum iusto iudicio vindicante tam late et tam potenter grassatur.

Quaquam autem sperauimus, primum istas Sectas recens excitatas Evangelij lucem non diu ferre posse: sed tanquam nebulas à Sole, citra ullum maiorem Ecclesiæ laborem discussum iri: Deinde Architectos seu patronos fucosorum conciliationum & nouarum opinionum, præcipue toties Christiane commonefactos, et erroris manifeste conuictos, iisdem abiectis aliquando tandem in uiam sponte redituros: DEIq; gloriam et Ecclesiæ salutem suæ existimationi libenter anteposituros fuisse: Tamen quantopere hæc spes expectatioq; nos fefellerit, illud certo iudicio & documento esse potest, quod indies, non solum hæc pestilens opinionum contagio latius serpit, & uires ac robur accipit: sed insuper omnia ista deliramenta tanquam pia, & Scripturæ consentanea, à magni nominis Theologis publice ornantur, pinguntur, & astute excogitatis pharmacis obliniuntur: & (quod maxime dolendū est) pro sana doctrina Confessionis Augustanæ uenduntur

tantur, & simplicibus obtruduntur: ab alijs uero uel saltem silentio probantur & stabiliuntur. Vnde illud ingens postea in commodum existit, ut non solum ex finibus Ecclesiæ non exterminentur: sed etiã, ut instar ueneni limpidissimos Religionis fontes, & simplices Christi pusillorum animos inficiant, & pestilenti contagione lædant: tetra & ingentia scandala excitent: ac denicq; tristes ac periculosas turbas atq; pugnas moueant.

Hæc ingens clades & pernicies, quæ ex Sectarum & Corruptelarum patrocínio in Ecclesias recte constitutas redundat, merito omnes pios Magistratus excitare, mouere, & impellere debebat: ut ab omni earum societate & fœda collusionione, non solum ipsi abstinerent: sed ut (quantum in ipsis esset) funditus eas delerent ac profligarent: Patronosq; earum impœnitentes magna seueritate cohiberent, & compescerent. His enim labibus & carcinomatibus Religionis e medio sublatis: & communi piorum Magistratum & Doctorum consensu damnatis: puritas doctrinæ propagari, ueracq; salutaris ac stabilis cõcordia in Ecclesia DEI redintegrari posset:

posset : ubi e contra necesse erit uel Reli-
gionem prorsus intereidere, uel pro uera
Doctrina corruptam & falsis opinionibus
onibus dilutam infectamq; posteros les-
qui & amplecti, tetrasq; dissensiones per-
petuo uigere.

Sed quam parum hæc cura, quæ præ-
cipua esse debebat, omnium Ordinum ho-
mines, & in primis Magistratus tangat &
afficiat, res ipsa testatur. Qua socordia &
negligentia illud etiam efficitur, ut Satan
interea maiori impetu & noua accessione
Regni sui fines promoueat, ferendo no-
uas corruptelas, & excitando idoneos Se-
ctatores ac patronos : qui uel ambitione
uel odio, uel alio aliquo priuato & prauo
affectu incitati, haud grauatim operam su-
am in perniciem Veritatis accomodent.

Et si autem (quod singulari Dei bene-
ficio contigisse fatemur) Ditiones uostræ,
& amantiss. Fratrum nostrorum, hæctenus
ab eiusmodi Sectarum & Corruptelarum
colluue (quod quidem ad communem
consensum attinet) non sine magno suo
periculo integræ atq; immunes manser-
unt: nec latum unguem à pura doctri-
næ cœlestis norma discesserunt, multo mi-

nus aliorum petulantiam & leuitatem, in
architectandis fucosis conciliationibus,
aut excudendis nouis dogmatibus proba-
runt (Quod beneficium, ut summum esse
agnoscimus; Ita ut porro quoque nobis
Dominus perpetuo conseruet, ardentem
uota facimus) Tamen cogitatione repu-
tantes, nisi maturo consilio his Satanæ fu-
roribus occurratur: & Subditi nostri serio
præmoneantur: facile tandem easdem
Corruptelas in nostras etiam Ecclesias
inua dere posse: Vnde postea tum totius
Euāgelij uel interitus uel labefactatio, tum
uaria quoque tetraque scandala subsequeren-
tur. Quod tamen ut DEVS clementer
auertat, propter Filium suum Mediator-
em & conseruatorem Ecclesiæ suæ, toto
pectore ueroque gemitu precamur.

Hæc itaque grauissima incommoda a-
nimo præmetientes, & de remedijs horum
malorum solícite cogitantes, ne uidelicet
nostra culpa Religio pure ad nos trans-
missa, aliquid detrimenti acciperet: sed ut
cum gloriæ DEI, quantum ipsius auxilio
à nobis fieri potest, per nos consuleretur,
tum conseruatio & propagatio ueræ do-
ctrinæ

Erinæ promoueretur : multis etiam turbatis & perculsis conscientijs salubris medicina & firma consolatio adhiberetur : Theologos nostræ Ditionis præcipuos satis magno numero congregauimus : ac coram clementer simul & serio illis iniunximus, ut materias controuersas ordine & accurate euoluerent, expendere, & ueram ac grauem corruptelarum dijudicationem & confutationem Scripturæ testimonijs firmatam, contexerent ac extruerent : & grassantibus nunc Corruptelis opponerent. Qua omnes errores & Sectæ, absq; ullo priuato affectu, uel ambitione, uel gratia, nulla plane habitatione quarumcunq; personarum damnarentur : & ex Augustana Confessione, nostrisq; Ecclesijs excluderentur, ac penitus exploderentur. Id quanta illi fide & diligentia præstiterint, sequens rerū dextra simul & pia explicatio, commoda serie distributa euidenter declarabit.

Quam errorum explanationem ac Refutationem, sicut Nos pro nostro officio præcipue subditis nostris legendam & cognoscendam proponimus (ut postea in
Epilogo

Epilogo mentem sententiamq; nostram
eis prolixius exponemus) ita pijs omni-
bus ubiq; terrarum eam prodesse & pro-
bari ex animo optamus & speramus.

**CATALOGVS OMNIVM ER-
RORVM ET CORRVPTELARVM, QVAE IN
hoc libro confutati & condemnati continentur.**

- I. Cōfutatio Erroris Serueti. Fol. 1. a.
- II. Confutatio Erroris Schuenckfeldij. fol. 4. a.
- III. Confutatio Erroris Antinomorū. fol. 15. a.
- III. Confutatio Erroris Anabaptista-
rum. fol. 20. b.
- V. Confutatio Erroris Zuuinglij. fol. 25. a.
- VI. Confutatio Erroris de libero Arbi-
trio. fol. 45. a.
- VII. Confutatio Errorum Osiandri &
Stanckari. fol. 52. a.
- VIII. Confutatio Erroris D. Maioris. fol. 58. a.
- IX. Confutatio Erroris Adiaphorista-
rum. fol. 67. b.

Epistola continens scripturam, in qua dicitur
quodammodo expeditur, et per
hoc dicitur, quod in scriptura
habetur, et per hoc dicitur, quod

CATALOGVS OMNIUM

LIBRORVM ET SCRIPTURARVM
BIBLIOTHECAE REGIAE

I. Consilio Libris, fol. 1-10

II. Consilio Libris, fol. 11-20

III. Consilio Libris, fol. 21-30

IV. Consilio Libris, fol. 31-40

V. Consilio Libris, fol. 41-50

VI. Consilio Libris, fol. 51-60

VII. Consilio Libris, fol. 61-70

VIII. Consilio Libris, fol. 71-80

IX. Consilio Libris, fol. 81-90

X. Consilio Libris, fol. 91-100

XI. Consilio Libris, fol. 101-110

XII. Consilio Libris, fol. 111-120

XIII. Consilio Libris, fol. 121-130

XIV. Consilio Libris, fol. 131-140

XV. Consilio Libris, fol. 141-150

I.
CONFVTA
TIO ERRORIS
SERVETI.

VANQVAM

Hæreses & impiæ de DEO opiniones variæ sunt, & multiplices: tamen ferme omnes in hunc quasi unicum scopum collimant, & directæ sunt, ut iudicio rationis innixæ, aut in essentiam, aut in Voluntatem DEI incurrant. Sicuti igitur olim in ueteri Ecclesia excitatæ hæreses: ita & recentes nostra ætate exortæ, duobus hisce generibus commodissime comprehendi possunt.

Ad primum genus furorum de Essentia DEI, pertinet Serueti error, qui hac tempestate, inter tot recentes Hæreticos, ferme unus, ac solus, Articulum de Essentia DEI blasphemis scriptis adoratus est: ac terram illam Samosateni, Photini, & aliorum ueterum hæreticorum blasphemis

B

sphemi

CONFVTATIO.

phemiã renouauit, pertinaciter negans, *ἄλογον*, Verbum, in Euangelio Iohannis significare personam distinctam à Patre, subsistentem, uiuam, intelligentem, incommunicabilem: sed propositum dumtaxat Patris, & euanescentem cogitationem seu uocem dilabentem in auras.

Hic error procul dubio suam duxit originem ex amissa noticia Trinitatis, & retenta qualicūq; noticia Vnitatis DEI. Etsi enim Euangeliū noticiam Trinitatis instaurat: tamen præualet, & iudicio naturæ magis applaudit noticia unitatis, cū insuper Legis autoritas accedat: quæ passim unius Dei adorationem urget, & flagitat. Huic fundamento innixi Samaritanus & Seruetus, unà cum Turcis & Iudæis, furiosè magnaq; pertinaciã negat Trinitatem Personarum: & putant summam esse Idolatriam, dicere, Christum, & Spiritum sanctū esse DEVM: cum Lex iubeat Vnum tantum DEVM adorare, eiq; soli seruire. Deut. 6. Audi Israël, Dominus DEVS noster, Dominus Vnus est.

Verum

Verum nequaquam hæc est sententia Legis, ut urgendo unitatem Essentiæ diuinæ, tollat aut euertat Trinitatem Personarum: Sed unitatem essentiæ opponit Creaturis, & multitudini gentiliū Deorum, & commenticiorum Numinum, que sunt extra Essentiam DEI: non autem personis Trinitatis, quæ sunt unius, & eiusdem Essentiæ, seu *δμότης*. Quare ut DEVS ostendat accessuram, adhuc uberiorem patefactionem Essentiæ & Voluntatis diuinæ, promittit Deut. 18. Se excitaturum alium Prophetam, qui moribus omnibus sit audiendus, & sequendus.

Sunt igitur huic ex Lege perperam & falso detortæ noticiæ, de Vnitate Dei, contra Trinitatem personarum, diligenter opponendæ patefactiones Trinitatis, tam in veteri, quam nouo Testamento factæ, Qualis est illa in Genesi: Vbi Moses statim in ipsa creatione hominis introducit Trinitatem, secum quasi (ut humano more loquamur) deliberantem, iuxta qualem *ἀρχεῖρον* aut speciem uelit hominem condere; & tandem conclu-

dit iuxta suam similitudinem. **Faciamus** (inquit) hominem iuxta imaginem nostram, &c. Hinc Euangelista Iohannes in sua Euangelica narratione, cap. 1, λόγος, Verbum, disertè collocat in infinitam illam Aeternitatem, inquit: In principio erat λόγος. Ex qua Aeternitate tandem in lucem prodierit, duplici modo: Primum tanquam Architectus mundi, unà cum Patre & Spiritu sancto, Per ipsum, inquit, omnia facta sunt, & Mundus per ipsum factus est: Deinde tanquam Redemptor mundi per assumptionem humanæ naturæ, **VERBVM**, inquit, illud caro factum est. Hæc profectò non possunt intelligi de uoce uel cogitatione euanescente: quæ aliam naturam sibi copulare non potest: sed debent necessariò intelligi de natura subsistente, diuina, & conditrice, cum Patre & Spiritu sancto.

Huic testimonio Iohannis suffragatur Propheta Micheas cap. 5. Vbi de Christo uaticinans, duplicem ei egressum assignat, Alterum, qui est temporalis in Bethlehem; Alterum, qui est æternus ab antiquo

antiquo dierum, &c. Rectè igitur & gra-
uissime Paulus dicit ad Timoth. DEVS
apparuit in carne: Iustificatus est in Spi-
ritu: Visus est Angelis: Prædicatus est
Gentibus: Fides illi habita est in mundo:
Receptus est in gloria.

Huc pertinent omnia dicta, quæ
Christum nuncupant Vnigenitum DEI
filium: & discernunt à filiis adoptionis: iu-
bentibus inuocare, tanquam Saluatorem,
& omnipotentem, iuxta illud Psalmi: Of-
culamini Filium. Beati omnes, qui con-
fidunt in eo, &c.

Adde huc insigninia dicta, quæ as-
firmant præsentiam Christi, & mirandas
eius liberationes in Ecclesia. Sic Paulus
ad Corinth. diserte dicit, Illum DEVM,
qui Israëlitas ex Aegypto eduxit, fuisse
Christum: & non esse tentandum, sicut
olim ab Israëlitis tentatus fuerit, etc.

Huc accedit testimonium antiqui-
tatis & primitiuæ Ecclesiæ. Sic enim Ire-
næus inquit: Christum *λόγον*, semper ad
fuisse Ecclesiæ, & assumplisse humanam
naturam. Scribit etiam Eusebius lib. 7.

CONFVTATIO

hunc furorem contra diuinitatem Christi in illa celebri Antiochena Synodo seueriffima damnatione fuisse explosum, imperante Cæsare Aureliano, multo ante Nicenam Synodum: in qua postea Arius est condemnatus.

Omnibus modis igitur prouidendum est in Articulo de essentia DEI, ne uerus DEVS amittatur: quod plærunque in duobus extremis, uel defectu, uel excessu fieri solet: Defectu amittitur à Serueto, Turcis, & Iudæis: Qui prætextu unitatis Essentiæ negāt tres personas: & tribuunt Deo pauciores, quam re ipsa habet: Econtra in excessu peccatur & amittitur DEVS, à Valentinianis & Gentibus: qui prætextu Trinitatis personarum, scindunt aut discerpunt Vnitatem DEI, & tribuunt DEO plures personas, quam re ipsa habet.

Media igitur & regia uia ingredienda est, ut nec plus nec minus quam ueritas habet, de Essentia DEI sentiamus: Sed Verbum DEI, ueterem Ecclesiam, & deniq; Augustanam Confessionem
synce-

ſyncere ſequentes, unum DEVM in tri-
bus perſonis, & tres perſonas in uno
DEO, damnato Serueto, omnibusq; ei
ſimilibus ac cognatis hæreticis, colamus
& adoremus.

II.

CONFVTA
TIO ERRORIS
SCHVVENCK.
FELDII.

POST CONFVTA-
tum à nobis Seruetum,
qui in Eſſentiam DEI
ac diuinitatem Chriſti
blaſpheme impegit: reli-
qui deinceps errorum
authores, qui ordine ſequentur, ferme
omnes, circa uoluntatem & actionem
DEI erga nos deprauandam, & perpe-
ram detorquendam occupantur. Inter
quos Stenckfeldius merito tanquam an-

CONFUTATIO

tesignanus in prima fronte & acie collo-
 catur. Cæteri enim omnes, quamlibet
 peruersi ac pestilentes: tamen corpori
 Christianæ doctrinæ parentes, & tan-
 quam uoci diuinæ, ac cœlesti, debitum ho-
 norem deferentes, aliquot duntaxat mē-
 bra ipsius corrumpunt & dilacerant: So-
 lus Stenckfeldius eò effrenis furoris &
 & impudentiæ, progreditur: ut totum cor-
 pus Christianæ doctrinæ inuadat: & euin-
 cere studeat, non esse uoluntatem neq;
 mandatum Dei, ut nos per exercitium, ac
 meditationem Propheticæ & Apostoli-
 cæ scripturæ, Spiritu sancto illustret, &
 ad se conuertat. Estq; peculiaris fraus &
 techna Satanæ: qua id molitur ac machi-
 natur, ut nos à regia uia Verbi Dei auul-
 sos, in deuiā & præcipitiā abducat.

Ideo postq; hisce postremis tempori-
 bus, singulari beneficio Dei, animadu-
 erit, per Lutherum, sanctum organū Dei,
 ministerium Verbi, cum plurimarum ani-
 marum lucrifactione, feliciter instaurari:
 & humanas Papæ traditiones & ἑβελος
 θρησκείας (quæ in meris externis ac cor-
 poreis

poreis rebus, ut in obseruatione locorū,
temporum, ciborum, uestium, & rerum
supersticiose & magice consecratarum,
consistebant) passim abijci, tanq̄ super-
stitiosas, idolatricas, & saluti perniciosas:
ibi statim Stenckfeldium excitauit: qui se
acerrime Luthero opponeret: & mundo
persuaderet, Nullum in uniuersum dog-
ma, Mosaicum, aut etiam Propheticum,
de doctrina, Sacramentis, aut ullis omni-
no externis rebus quicq̄ conducere ad
salutem: Sed per merē spirituales reuela-
tiones Deum in nuda maiestate quæren-
dum esse proprijs speculationibus, & Co-
rybanticis Enthusiasmis & somnijs. Hoc
quid aliud est, quam scalam cœlitus
demissam ac porrectam proteruē despice-
re: & per præcipitia ad inaccessum soliu
Dei scandere: uel lucem diuinitus accen-
sam, nefariē extinguere, & inanes fumos
uendere: & Ecclesiam Dei uix ē Papæ
tenebris eluētatam, in multo densiores re-
trudere: ita, ut in posterum uniuersis do-
gmatibus spoliati, nec uera nec falsa au-
diamus: sed simpliciter ipsam nudam ac
incom.

incomprehensibilem maiestatem Dei scrutantes, tanquam tentatores Dei in æternum exitium ruamus.

Estque istud Stenckfeldij delirium tanto nocentius, quanto propensiores hominum animos offendit. Est enim ingenium humanum naturaliter curiosum, uagabundum, admirans suam sapientiam ac figmenta, & gaudens licentia, quiduis de Deo comminiscendi: nihilque molestius ac impatientius fert, quam se ministerio Verbi, quasi quodam ergastulo, & odioso carcere, inclusum & captum teneri. Sicut secundus Psalmus introducit, mundum ad uocem Apostolorum fremebundum dicere: Dirumpamus uincula eorum, & proiciamus à nobis iugum ipsorum.

Talis impatientiæ erga ministerium, & uagabundæ curiositatis, in scrutanda uoluntate DEI, autores extiterunt primi Parentes in Paradiso: ubi Satanae impulsu non acquiescentes promulgato Verbo Dei, & proposito signo uetitæ Arboris, aliã sapientiam & prudentiam affectarunt: qua ipsis dijs pares euaderent.

Tale

Tale uenenum semel à Satana proprinat-
 tum, & haustum, in omnes posteros pro-
 pagarunt, Ita, ut omnes homines natura
 proclives sint ad Stenckfeldicam, & En-
 thusiasticam Matæologiam, contra insti-
 tutum ministerium. Nec dubium est,
 quin, sicut Stenckfeldica hæresis statim
 in exordio mundi omnium prima proru-
 pit: & omnium malorum initium extitit:
 ita nunc uergente ad interitum mundo,
 sit ultimum futurum malum: eoq; infeli-
 citatis ac miserix res Christiana deuentu-
 ra, ut ministerium Verbi pro suaui fabu-
 la rideatur & contemnatur. Sicut Paulus
 2. Tim. 4. de postremis temporibus uati-
 cinans inquit: Aderit aliquando tempus,
 cum sanam doctrinam non sustinebunt.

Quamobrem Stenckfeldij error aut
 furor potius, præ omnibus alijs, acrem
 confutationem meretur, tanq; blasphe-
 mus, in totum corpus doctrinæ Christia-
 næ, & sapientiæ diuinæ, ita, ut merito
 quædam communis sentina & colluies
 õnis generis hæresiũ dici queat. In Sacra-
 mēto Cœnæ dominicę eundē propemodũ
 errorem

errorem cum Zwinglianis fouet ac tue-
tur: In articulo iustificationis partim O-
siandro, partim Papisticis accedit: dum ex
DEI essentiali iusticia, & nostra reno-
uatione ac obædientia simul unam quã-
dam iustitiam conflat & consarcinat. Ve-
rum nostri instituti non est, omnes ipsius
errores nunc refellere, quos habet com-
munes cum alijs: sed tantummodo illos per-
stringemus, quos de ministerio Verbi scri-
pti & uocalis proprios ac peculiare ob-
tinet. Horum tres sunt præcipui.

I.

P R I M V S S T E N C K F L D I I E R-
ror est, Quod negat doctrinam, Bi-
blico Volumine comprehensam, pro-
prie loquendo, esse Verbum Dei: sed im-
proprie ac figurate per *μετωνομιαν*, quan-
do uidelicet signū accipitur pro re signa-
ta: sicut testatur eius libellus, titulo, De
sacris literis, capite de discrimine inter sa-
eram scripturam, & Verbum Dei, pagi-
na 27. & 28. Item, Libellus de Verbo
Dei, &c. Ad

Adhunc errorem tuendum, Stenckfeldius armatur testimonio Euangelistæ Iohannis, appellantis Christum filium Dei, λόγος, Verbum essentialiter: quod Deus Pater ab æterno, cum communicatione totius diuinitatis protulit ac genuit. Vnde Stenckfeldius concludit: Si Christus est assentialiter Verbum Dei: Ergo nullum amplius est Verbum Dei, propriè loquendo. Quis sanæ mentis hic non uideat impiam & blasphemam esse Stenckfeldij argumentationem? Nam etsi nulli pio & orthodoxo homini dubium esse potest aut debet, quin Filius Dei seu secunda Persona, uocetur λόγος, Verbū, aut sermo, capite 1. Ioha. et 1. Ioh. 1. ac in alijs quibusdam locis: cuius etymologiæ rationē iam scrupulosius scrutari non libet (etiā si non ignoremus Patres & scriptores varias causas eius recensere solere) Tamen certissimū est, cœlestem doctrinam in sacris literis comprehensam, uere ac propriè dici & esse Verbum Dei.

Hinc enim passim sacræ literæ omnia illa, quæ Deus per Prophetas et Apostolos lo-

los loquitur, mandat, uel promittit, siue
 de corporali, siue de æterna uita, uocant
 Verbum Domini. Quale est illud 1. Sa-
 muelis 15. Vbi Samuel Regem Saulem
 increpans, inquit: Tu transgressus es ver-
 bum Dei, quia non deleuisti Amalech. Si-
 militer Deut. 2. 4. 5. Vbi, cum non de Es-
 sentia Filij, sed de externo Dei mandato
 agatur, necessario Verbum Dei exter-
 nam doctrinam significat. Vocat Moses
 Decalogum Verbum Dei, tunc lapideis
 tabulis diuinitus inscriptum, & in poste-
 rum passim fimbrijs uestium, & postibus
 ædiũ in memoriale ob oculos pingendũ.
 Prophetæ quoq; passim suos libros, ac-
 uaticinia nuncupant Verbũ Dei: & hoc
 titulo auditores præcipuè ad seriam atten-
 tionem excusitant, contra contemptum
 & somnolentiam. Ideò passim ingeminãt
 has uoces: Audite Verbum Domini:
 Sic dicit Dominus, Esaie. 58. Os Domi-
 ni locutum est. Item Ieremi. 29. enume-
 ratis pluribus pœnis, addit: Eò quod
 non audiuerunt Verba mea, dicit Do-
 minus, quæ Ego locutus sum ad eos per
 sexuos

seruos meos Prophetas, confurgens & mittens, &c.

Hæc & alia infinita testimonia, nullo modo possunt eludi, tanquam figurate, signum, pro re signata, accipiatur. Dicit enim Apostolus Paulus 1. Thef. 2. Vos accepistis à nobis Sermonem, non tanquam sermonem hominum: sed, sicut uere erat, Sermonem Dei. Hic Paulus diserte affirmat, suum Euangelium, esse Verbum Dei, non figurate, sed VERE ac proprie. Similiter Petrus commendans 2. Pet. 1. Prophetica & Apostolica scripta, inquit: Habemus firmiorem sermonem Prophetarum: cui dum attenditis, ceu lucernæ apparenti in obscuro loco, recte facitis, donec dies illucescat, & lucifer exoriatur in cordibus uestris. Si illud prius noueritis, quod omnis prophetica Scriptura non sit priuatae interpretationis. Non enim uoluntate hominis prolata est olim Prophetia: sed à Spiritus sancti impulsu locuti sunt sancti Dei homines.

Est igitur æque blasphemus in Deum,
quicumque

CONFUTATIO

quicumq; Stenckfeldico more, scripta Prophetica & Apostolica, negat esse verbum Dei uocale aut dogmaticum: atq; qui ipsum Christum, negat esse Verbum Dei essenziale. Idem enim Deus, qui illud Verbum, nempe Filium ab æterno genuit, hoc doctrinæ uerbum certo tempore etiam protulit, humanoq; generi patefecit: ut per id suam uoluntatem de nostra salute, uirtutē & efficiam declararet, exerceret, & ad nos deriuaret. Ob quam efficaciam Apostolus Paulus Rom. 1. Euangellum uocat potentiam Dei ad salutem omni credenti.

Quamobrem Satan per istum primum Stenckfeldij errorem nihil aliud molitur, quam extremum contemptum Bibliorum & Propheticarum & Apostolicarum concionum, atq; adeo totius doctrinæ, à Deo ex immensa misericordia generi humano patefactæ. Quamprimū enim auditores persuasi sunt, hanc doctrinam non esse uere Verbum Dei: tunc statim per Antithesin concludunt: Ergo est mendax, & inane uerbum hominis, aut fallax

fallax figmentum Satanæ, indignum auditu: Deinde abducuntur homines à Christo Salvatore in Verbo comprehensibili, ad Christum iudicem extra Verbum incomprehensibilem.

Quemadmodum enim Christus in Verbo & Sacramentis quæsitus, est Saluator, & distributor suorum beneficiorum iuxta hæc dicta, Matth. 18. Vbicunq; duo aut tres congregati fuerint in nomine meo, sibi ero in medio ipsorum. Item, Iohan. 14. Quicumq; sermones meos auerit, & seruauerit, ad hunc ego, & Pater meus ueniemus, & mansionem faciemus: Ita contra Christus extra Verbum inuestigatus, ignis consumens, non nisi seuerus iudex, & omnibus perpetuo incomprehensibilis est. Hinc apud Iohannem cap. 8. à Iudæis interrogatus, quis esset, nihil aliud respondit, quam: Principio, quod loquor uobis, Nimirum innuens, frustra se quæri, sine verbo in nuda sua essentia, nisi prius in verbo & Sacramentis, auditus & comprehensus fuerit.

Stenckfeldij est, Quod negat nostri conuersionem & illustrationem mediate fieri, per exercitium ministerij: sed immediate à Deo ante usurpatum ministerium, &c.

Ad hunc errorem statuendum, Stenckfeldius ualde friuola & leuicula ratione mouetur, Scilicet, quòd Deus non sit similis homini architecto: qui ad structuram opus habet instrumentis: sed sit Creator, qui omnia immediate per se ipsum efficere queat, sine ulla accessione creaturæ, in lib. De sacris literis, fol. 10. facie 2. Item, fol. 11. facie 2.

Hic iterum nemo non, saltem communi ratione præditus, intelligit, nullam esse consequentiam, Ab omnipotentia Dei, ad eius uoluntatem. Non enim Deus omnia agit, quæ potest, ne quidem in corporali uita: multo minus in spiritali. Posset sine parētibus procreare homines, non tamen id facit: sed utitur ordinato
medio

medio coniugij. Sic posset & nos conuertere ac illustrare, sine ullo auditu Verbi, & ministerio Ecclesiæ, saltem per somnia uel Enthusiasmos: non tamen id facit: sed sanxit ministerium Verbi & Sacramentorum, tanq̃ suam officinam, & uterū maternū, ad nos spritualiter concipiendos, regenerandos, & cōuertendos.

Hinc passim in sacris literis ministerium uocatur Uterus Dei, ueluti in Psalmo 110. Ex utero ante luciferum genuite. Esaie 46. Vos portamini in meo Utero, & gestamini in meo aluo. Iacob 1. Pro genuit nos sermone ueritatis, ut essemus primitiæ quædam suarum creaturarum. Huc alludit Dauid Psal. 131. Vbi narrae se instar Infantis sugentis Vbera matris, totum pependisse ex consolatione sacre Scripturæ, tanquam spiritali alimento animæ: grauissimèq̃ de fide, & æterna salute periclitatum fuisse, quoties extra scripta sacre Scripturæ in speculationes rationis euagatus sit: Domine (inquit) non est exaltatum cor meum, neq̃ ambulauit in mirabilibus supra me: Quando animam

meam non posui, & silere feci, tunc erat
 anima mea, sicut ablatus à matre sua.

Huc pertinent infinita dicta: quæ
 iubent operationem Dei, & illustrationem
 nostri, non nisi in uerbo scripto, &
 uocali querere, Veluti Esaia, 8. Ad le-
 gem & ad Testimonium, Qui hæc non
 dixerit, non erit ei matutina lux, Id est,
 qui uerbum uocale contempserit: non il-
 lustrabitur agnitione diuina: sed peirbit
 in atra nocte ignorantia, & dubitationis
 de Deo. Huic consonat Apostolus Pau-
 lus Rom. 10. Vbi primo tanq̃ indubi-
 tatum principium de modo adipiscendæ
 fidei ponit: Fides, inquit, ex auditu, Au-
 ditus uero per uerbum Dei. Deinde mo-
 uet quæstionem, tanq̃ de re prorsus im-
 possibili & absurda, si quis illustrationem
 fidei quærat extra externum auditum uer-
 bi: Quomodo, inquit, credent, de quo
 non audiuerunt, &c. Tandem seuerissi-
 me prohibens vagabundas, & Enthusi-
 asticas imaginationes de Deo, & reuo-
 cans nos ad uerbum uocale, inquit: Ne
 dixeris

dixeris in corde tuo, Quis ascendet in cœlum? Prope est Verbum in ore tuo, & in corde tuo. Hoc est, verbum fidei, quod prædicamus &c.

Comprobant idem innumera exempla eorum, qui ex ethnica Idolatria, et cæcitate, ministerio Apostolorum, ad fidem & veram cognitionem Dei conuersi sunt, adeo, ut Paulus toties iactet, se esse cooperarium Dei, et patrem suorum auditorum &c.

Et si igitur Spiritus sanctus reuera est causa efficiens principalis nostræ conuersionis, & illustrationis; proptereaq; digitus Dei appellatur, quod tanquam Architectus destructos ac carnales reparet & refingat: tamen nequaquã uult excludi ministerium tanquam suam officinam & instrumentum; quod negligentes, tam parum illustrantur, atq; illi, qui illustrationem efficaciam ministerij ascribunt sine Spiritu sancto. Vtriq; enim à media uia illustrationis deflectunt: dum alteri solum Architectum sine instrumento: al-

CONFVTATIO.

teri econtra instrumentum sine Archis
recto requirunt.

Media igitur uia est incedendum: &
copulatio Spiritus sancti cum ministerio
nequaquam distrahenda & dirimenda:
sed ita arte & firmiter tenenda est, ut o-
peratio Spiritus sancti in nullo homine
expectetur, nisi usurpante ministerium:
& econtra, ministerium in nemine ha-
beatur efficax, nisi accedente Spiritu
sancto: Iuxta hæc dicta, quæ talem con-
nexionem passim comprobant. Esaie 59.
Hoc est fœdus meum cum ipsis, dicit Do-
minus, Spiritus meus, qui est in te, & uer-
ba mea, quæ posui in os tuum, non recedent
ab ore tuo, nec ab ore seminis tui, à gene-
ratione, in generationem, a modo usque in
seculum. In his uerbis Deus æterno fœdere
se erga Ecclesiam obligat, quod uelit eam re-
gere, & colligere, per ista duo coniuncta,
uidelicet per Verbum oris, & Spiritum
sanctum. Esaie 55. Sicut pluuia nunquam
sine fructu decidit, sed fœcundat agrum,
& producit frumentum: Ita Verbum me-
um non

um non redibit uacuum, &c. Psal. 8. & Matth. 21. Inducitur Deus, suam laudem, id est, nostri conuersionem, qua ipsum agnoscimus, & agnitum laudamus, aliter non perficere, nisi per os infantum & lactentium. Rom. 8. Quos prædestinauit, eosdem etiam uocauit, Palam affirmans, sine uocatione ministerij, neminem ad uitam prædestinari, neq; glorificari.

Ex his satis patet secundus error Stenckfeldij, in quo negat conuersionem nostri fieri mediate per exercitium ministerij: & ita abducendo nos à ministerio, priuat nos operatione Spiritus sancti: et obijcit excacados Satanæ. Excacatio enim est horribilis pœna ingratitude ac contemptus ministerij. Esaie 6, Matth. 13. Act. 28. Rom. 11.

III.

TERTIVS error Stenckfeldij est, Quod negat Spiritum sanctum operari & sanctificare per ministerium illorū doctorum: qui ipsi non sunt sancti-

CONFUTATIO

sanctificati, etiamsi legitime sint uocati,
& recte doceant. In Summario eius re-
sponſionis folio 11. Item in libro de facris
literis folio 22.

Hunc errorem Stenckfeldius mutu-
atus est à Donatistis: Qui non minus,
atq; præcedentes, pestilens ac pernicio-
sus est. Vult enim Satan Ecclesię persua-
dere, operationem Spiritus sancti, pen-
dere ex qualitate aut dignitate ministro-
rum: quam cum nemo mortalium, præ-
ter solum Deum κατὰ ἰογνώσκῃ perspicere
possit, sequetur inde infinita dubitatio:
An Ecclesia tales habeat ministros, per
quos Spiritus sanctus sit efficax, an non.

Ideo munienda est Ecclesia firmis testi-
monijs, quod Spiritus sanctus etiã per in-
dignos ministros operetur. Scribis enim
olim & Phariseis quid magis fuit impiũ?
Et tamen Matth. 23, iubet eos Christus
eatenus audire, quatenus verbo Dei con-
sona docent. In Cathedra Moſi (inquit)
sedent Scribæ & Pharisei: omnia quæ
cũq; iusserint uos seruire, seruate etc. Hoc
manda-

mandatum Christi plane esset inutile ac stultū: si iuxta Stenckfeldij opinionē ministerium impiorum esset irritum & inefficax. Similiter Matth. 7. significat multos doctores per nomen Christi prophettare, dæmonia eijcere, & multas uirtutes præstare alijs, ministerio ipsorum utentibus: cum tamen ipsi ad inferos detrudantur, tanq̃ operantes iniquitatem. Itidem Paulus Philip. 1. dicit, Euangelium non eodem animo ac pietate ab omnibus prædicari: sed ab alijs quidem ex charitate & bona intentione: ab alijs uerò per inuidiam & contentionem. Quocunq̃ tamen modo id fiat (inquit) nil refert, dū modo Christus annunciatur, &c. Sic per Iudæ proditoris ministerium Spiritus sanctus æque fuit efficax, atq̃ Petri & aliorum Apostolorum, licet ipse fuerit impius.

Et si igitur summopere optandum esset, ut omnes Ministri, pij pariter ac sancti essent: suoque exemplo ministerium ornarent, & auditores ad pietatem inuitarent, iuxta illud Pauli: Episcopus sit
forma

forma gregis: Tamen si id non fit, non
 propterea ministerium ipsorum est uanū
 & irritum. Quantum ad efficaciam ipsi-
 us attinet, in regenerandis, & illustrandis
 auditoribus, tam parum eam promouet
 pietas ministrorum: quā parum remo-
 ratur impietas ministrorum: sed tota pen-
 det ex Deo per Spiritū sanctum: qui est
 potens & uerax, tam per pios, quā per
 impios. Et facile fieri potest, ut doctor
 suo quidem ministerio auditores ducat
 ad salutem: Ipse autē sua impietate pro-
 peret ad damnationem. Hinc Apostolus
 Paulus 1. Corinth. 3. grauissime obiurgat
 illos: qui efficaciam ministerij, ex mini-
 strorum dignitate uel indignitate metiun-
 tur: Cur (inquit) inter uos litigatis de Mi-
 nistris: & alius contra alium gloriatur?
 Ego quidem sum Pauli: Alius, ego sum
 Apollos, &c. Quis est Paulus? Quis est A-
 pollos? Nonne sunt ministri, per quos cre-
 didistis, prout cuique Dominus dedit?
 Ego plantauī, Apollos rigauit: sed DE-
 VS dedit incrementum. Itaque neque
 qui plantat est aliquid: neque qui rigat:
 sed

sed qui dat incrementum DEVS. Cæterum is, qui plantat, & is qui rigat, unum sunt. Cooperari enim DEI sumus.

Cum itaque ex his omnibus liquido & irrefragabiliter pateat, Stenckfeldium impie negare, Scripturam Prophetica & Apostolicam, esse proprie Verbum DEI: & ministerio Ecclesiæ falso derogare operationem Spiritus sancti: quo mundum fanaticis, Epicureisq; impleat: & contemptum ministerij confirmet & augeat.

Ideo merito ex Ecclesia DEI expulsetur, tanquam uenenata zizania lex agro Domini: & contra ipsius blasphemias recte extollitur ministerium Verbi & Sacramentorum, tanquam unica officina Spiritus sancti, & ineffabilis Thesaurus: utpote per quem DEVS uerus & saluificus, alioqui in infinita illa æternitate ac nuda Maiestate incomprehensibilis, ultro ex inuisibili illa & arcana sede ad nos alloquendos prodijt: et suam nobis uolun-

CONFVTATIO

uoluntatē de nostri saluatione, & translatione ad se, patefecit: iussitq; talem patefactionem uniuersos mortales audire ac sequi, tanq; suum irreuocabile Decretum, Sapientiam cœlestem, Lucernam in atra nocte prælucentem, & monstrantē peregrinantibus in ualle lachrymarum & mundi regno compendiarīam uiam ad æternam patriam: Deniq; tanq; certissimum ipsius quærendi ac colendi indicem, adeoq; sacrosanctam omniū nostrarum de ipso cogitationum normam ac metam: quam ultro citroue transilire nō solum piaculum, Sed prorsus exitiabile sit.

Quod porrò hoc Donatisticum dogma, aliaq; Schwēckfeldiana, in primisq; quod dicit: Fidem non esse ex auditu eternæ doctrinæ, sit per Confessionem Augustanam damnatum, nullum est dubiū. Hæc enim uerba in Confessione extant, numero 5. & 8. Damnantur, item Fanaticus spiritus: qui fingunt Spiritum sanctū dari aut efficacem esse, sine Verbo Dei: & ob eam causam damnant ministerium

Euan-

Euangelij & Sacramentorum: & quæ-
runt illuminationes sine Verbo Dei.

Sic in Schmalkaldicis Articulis, in
capite de Confessione, est prolixus locus:
in quo hic idem Schuenckfeldij error aut
furor potius, damnatur.

Quoniam igitur hic impijssimus er-
ror & verbo Dei manifeste contrarius
est, & à nostris Ecclesijs semper damna-
tus: Nos quoq; eum pro reiecto damna-
toq; habeamus, & ardentè constanterq;
una cum suis autoribus & Patronis de-
testemur ac execremur.

III.

CONFVTA-
TIO ERRORIS AN-
TINOMORVM.

ERROR ANTINO-
morum proximo gradu &
ordine sequitur delirium
Stenckfeldij, tanquam pars
totum,

CONFUTATIO

totum, & Lex integrum ministeriū Verbi. Quemadmodum enim Stenckfeldius negando, conuersionem & illustrationē hominis effici à spiritu sancto, per Verbum scriptum & uocale: simul tollit totum ministerium Verbi, in præcipuo eius usu, & in locum eius obtrudit præstigiosos Sanaæ Enthusiasmos: Ita Antinomi negando contricionem effici à Spiritu sancto, per Legem, totam pariter Legem in præcipuo eius usu abrogant: & ita ministerium Verbi, prima sui parte, truncatum & mutilatum, includunt in solum Euangelium: & inde doctrinam totius pœnitentiæ & conuersionis ad Deum, deducendam extruendamq; esse contendunt.

Videntur autem huius perniciosi erroris occasionem inde sumpsisse, quod initio instauratæ ueræ Religionis multi Euangelio impropriè tribuerunt, non tantum remissionem peccatorum: sed etiam prædicationem pœnitentiæ, & sane illi id statim initio suæ disputationis, ceu fundamentum sui erroris, collocant.

Est igitur hæc quoque hæresis insidiosa
 oſa techna, Satanæ: & eo directa, ut, quæ
 admodum hæctenus, in Papatu nihil ali-
 ud fuit, quam mera carnificina Conſcien-
 tiarum, ad desperationem comparata:
 quandoquidem ibi ſola Lex, eaque depræ-
 uata ſonuit: Ita nunc utce uerſa, per Præ-
 dicationem ſolius Euangelij, mundus ex
 carnificina et desperatione Papatus trās-
 feratur, in carnalem ſecuritatem & Epicu-
 reiſimum. Videt enim malignus ille Spiri-
 tus nos ſtultos, dum temere uitia fugi-
 mus, facile in contraria currere. Hoc reue-
 ra nihil aliud eſt, quam (iuxta Prouerbiū)
 euitata Charybdi, incidere in Scyllam, &
 ex uno inferno demigare et ruere in aliū.
 Securitas enim carnalis, & contemptus
 diuini Iudicij contra peccatum, æque ex-
 tra Regnum Dei uagatur, & ad infernū
 ducit, atque ipſa desperatio de miſericordia
 Dei.

Vbi igitur Satan uidit, reſfloſcente
 iam Euauangelio, conſternatis in Papa-
 tu conſcientijs, firmam conſolationem re-
 ſtitui;

stitui: & omnē ansam desperationis amputari: produxit in medium Antinomiam, tanquam uiolentiſſimam remoram, feliciter currentis & fructificantis Euangelij, & tanquā exitialem tubam, ad impoenitentiam & carnalem securitatem: hoc nimirum efficere moliens, ut tam parum hoc tempore nobis prodesſet Euangelium, oppressa Lege: atque olim in Papatu Lex profuit, obscurato & oppresso Euangelio. Ita nimirum Satan, instat Prothei, in omnes formas se uertit: & ubique Deo nostræque saluti contrarius occurrit: nosque à media uia, ad extrema impellit, tollendo ministerium Verbi: aut eius præcipuas partes, Legem & Euangelium, confundendo, uel alterum sine altero urgendo.

Hæc præcipua est fraus Satanæ, qua salutare remedium ueræ Theologiæ, uertit in mortiferum uenenum: et Spiritum sanctum, in colligenda Ecclesia, et cōuertendis hominibus grauissime impedit. Lex enim & Euangelium recte inter se coniuncta & distincta, sunt salutaria Spiritus

ritus sancti organa : per quæ mirandos illos motus ueræ conuersionis ad Deum in nobis operatur , contritionem uidelicet et Fidem : Vt conspectu quidem peccati nostri, ex animo tristemur : cōspectu uero Iusticiæ Christi, ex animo letemur : et salutari huiusmodi temperamento timoris et fidei, uerum Deum colamus, iuxta illud Plal. 2. Seruite Domino in timore : & exultate ei cum tremore, &c. Quādo uero Lex & Euangelium confunduntur : uel alterum sine altero traditur & urgetur : mox amputatur & præcluditur Spiritui sancto uia in nobis conuertendis, & efficienda in nobis illa temperatura timoris & Fidei.

Sicut enim Lex sine Euangelio, necessario extinguit Fidem, Spem, & Inuocationem : & gignit timorem seruilem, Cainicam desperationem, uel Pharisaicam præsumptionem : qua repudiatur misericordia Dei, per Christum nobis parata : Ita è conuerso Euangelium sine Lege inuitabiliter suffocat timorem Dei, ueram contritionem & humilitatem, ac pa-

rit carnalem securitatem; qua iustum Dei iudicium contra peccata extenuatur & contemnitur: Imo ipsa quoq; misericordia Dei, unâ cum uniuersis beneficijs Christi prorsus uilescit. Nemo enim serio gratiam, iusticiam, benedictionem, uitam, & cœlum experit & quærit: nisi prius sensu peccati, maledictionis, & iræ Dei, sit mortificatus, & ad inferos perductus, iuxta hæc dicta Psalmi 119. Priusq; humiliabar ego, errabam: Nunc autem eloquium tuum custodiui. Item, Matth. 11. Pauperes Euangelizantur. Esa. 61. Misit me ad Euangelizandum pauperibus: medendum contritis corde: consolandum lugentes, &c.

Ex hisce dictis liquido patet, neminem esse idoneum ad audiendum utiliter Euangelium, et capiendam opulentiam Christi: nisi prius per Legem egenum & uacuum uasculum factus sit: & perductus in seriam cognitionem culpæ & pœnæ intelligat, quam horribile malum sit Originalis corruptio nostræ naturæ contra Legem Dei, iuxta omnes uires: quã
tum

tū damnū sit amissio originalis iusticiæ & imaginis Dei: & esse imaginē & mancipium Satanæ, reum æternæ Dei iræ & damnationis.

Horum malorum atrocitatem, quanto minus homines in Lege perspiciunt: tanto magis sunt securi, præsumptuosi, & admirantes vires liberi arbitrii. Quapropter Legis malleo, tanq̃ duri & alti montes, contundendi, conterendi, & deiiciendi sunt, priusq̃ profundæ ualles thesauris Euangelij impleantur & erigantur, iuxta illud Esaiæ 40. Parate uiam Domino: & rectam facite in solitudine semitam Deo nostro. Omnis uallis eleuabitur: & omnis mons, atq̃ collis humiliabitur: & quod curuum est, erit rectum, &c.

Hoc dicto tota ratio Regni Christi in nobis comprehenditur. Primo Filius Dei pingitur imagine Viatoris, onusti thesauris, celeri gradu ad nos properantis & reportantis amissam salutem. Deinde nostra pectora, propter originalem corruptionem comparantur talibus uis quæ partim ob profunditatem uallium,

D ij partim:

CONFVTATIO

partim ob altitudinem montium, & densitatem ueprum, prorsus in accessæ et inuiae sunt. Ideo serio mandatur Doctoribus, ut parent uiam Domino, deiciendo montes, implendo ualles, & æquando tortuosa & siluosa loca. Montes sublimes, sunt confidentes proprijs uiribus & meritis: Tales uult humiliari seuera concione Legis de peccato, ira Dei, & morte. Valles profundæ, sunt contriti & desperabundi: Tales uult erigi suauis & læta concione Euangelij de iustitia & uita per Christum acquisita. Curuæ & siluosa uie, sunt reliquiæ carnis in renatis: quas uult subinde mortificari, & ad nouam obædientiam flecti ac dirigi.

Hoc nimirum pacto ueri Doctores parant uiam Domino, ad plantandum & inchoandum eius Regnum in nobis: quando securos terrent Lege, & conuersitos consolantur Euangelio. At illi obstruunt & intercludunt uiam Domino: qui aut Pharisaico & Papistico more, solum Legem urgent, sine Euangelio: aut Antinomico more solum Euangelium urgent,

urgent sine Lege: nec debitam seueritatem in taxandis uitijs, & exagitandis sceleribus hominum, præstant. Priores effodiunt ualles iusto profundiores, & desperatione usq; ad imum fundum inferni pertingentes, ut Dominus ipsas penetrare nequeat: Posteriores uero congerunt montes montibus superbix ac securitatis, Gigantum instar, ut Dominus eas transcendere nequeat.

Cum igitur utrique, tam Papistici Legis Doctores, quam Antinomici mellitæ Gratiæ Doctores, regnum Dei à nobis arceant: & regno Satanæ per desperationem, uel securitatem nos subiiciant: nõ sine causa tam horribiliter utrisq; minatur Deus per Ezechielem 13. Væ illis (inquit) qui interficiunt animas, quæ non mori debebant: uiuificant animas, quæ uiuere nõ debebant. Væ uobis, qui mœrere fecistis cor iusti mendaciter, quem ego non contristauit: & confortastis manus impij, ut non reuertetur à uia sua mala, & uiueret, &c.

Quamobrem Antinomia, tanquam

CONFVTATIO

pestilens hæresis, & peculiaris Satanæ machina, ad carnalem securitatem stabilitam fugiatur: & Lex Dei in Ecclesia audiatur & inculcetur, tanquã necessaria pars ministerij Verbi, & salutare organũ Spiritus sancti: per quod primum motum conuersionis, scilicet Contritionem, in nobis operatur: ueterem hominem mortificat: Euangelicæ consolationis fientes & capaces reddit: & carnalem securitatem arcet ac depellit: & ita nos instar Pædagogi ad Christum deducit.

Nec quenquã moueant dicta, à quibusdam ad patrocinandum Antinomico errori citata, ueluti Iohan. 16. Spiritus sanctus arguet Mundum de peccato. Lucæ 24: Sic oportuit Christũ pati, & hoc modo intrare in suam gloriam, Vt prædicetur in nomine suo poenitentia & remissio peccatorum. Rom. 1. Reuelatur ira Dei de cœlo, super omnem impietatem &c.

In his & similibus dictis, sequenda est regula Viri Dei Lutheri: quam ponit in suis Antinomiacis Disputationibus, disputati.

putatione 2. & proposit. 18. inquiēs: Quic
quid ostendit peccatum, irā seu mortem,
id exercet officium Legis: siue id fiat in
ueteri siue in nouo Testamento. Item ibi-
dem inquit: Legē & prædicationem pec-
cati et iræ dei, esse terminos CONVER-
TIBILES.

Hæc regula est, & notatu digna, &
omnibus Theologiæ studiosis maximè
necessaria. Neesse est enim Legem & E-
uangelium tanquam disparatas Ministe-
rij partes distingui: & diuersa etiam offi-
cia & obiecta illis tribui: Vt quemadmo-
dum fides in Christū, sit proprium Euan-
gelij: Ita contritio & peccati agnitio sit
propriū Legis. Horū confusio est euersio
totius Theologiæ, & occasio maximorū
errorum in omnibus partibus doctrinæ
Christianæ. Confusis enim primarijs offi-
cijs, neesse est & ipsas doctrinas pernici-
ose confundi.

Tetos igitur Antinomorum erro-
res, quod Dei Verbo, Augustanæ Con-
fessionī, publicis nostrorum Theolo-
gorum scriptis, Religioni deniq; Chris-
tianæ

CONFVTATIO

stianæ & Ecclesiæ aduersentur & repu-
gnent, uere & ex animo damnemus &
execremur.

III.

CONFVTA
TIO ERRORIS
ANABAPTIS-
tarum.

RECEDENTI-
bus erroribus contra
ministerium Verbi in-
uectis, aptissime subij-
ciuntur corruptelæ Sa-
cramentorum, sicut si-
gilla literis. Sūt enim
Sacramenta re uera cœlestia sigilla & pi-
gnora; quæ Deus nō sine grauissima cau-
sa, ministerio Euangelij appendit. Quia
enim tentatis, & Lege Dei perterrefa-
ctis animis, difficile est apprehendere re-
missio-

missionē peccatorum, & uitam æternam, quam Euangelium vniuersaliter proponit omnibus: Ideo addita sunt Sacramēta, ut remissionem peccatorum applicent ad singulos; idēq; non nudis uerbis, auresque tantum ferientibus: sed etiam externis signis in oculos incurrentibus: ut quibus longē magis mouentur & confirmantur hōines: vt hoc modo peccator trepidus, uidens simul & audiens, Deum peculiariter secum agentem, & suam gratiam tam oculis quam auribus ingerentem tantō firmiorem fiduciam & πληροφορίαν de gratuita eius misericordia concipiat, de gratuita eius misericordia concipiat, de gratuita eius misericordia concipiat, de gratuita eius misericordia concipiat, & ad inuocationem se exuscitet.

Cum itaq; Sacramenta tam necessaria adminicula & tam salutaria fulcra sint Fidei & Inuocationis: Ideo Satan, ne quid nostrorum bonorum illibatum relinqueret, contra illa quoq; hæreses excitauit: ut, quemadmodū per Antinomos hostes Legis, excusso animis timore Dei, carnalem securitatem & licentiam peccandi confirmauit: ita per deprauatores

Sacra.

CONFVTATIO

Sacramentorum amoueret adminicula Fidei, & subministraret causas dubitationis & desperationis.

Huc nimirum tendit Anabaptismus quoq; Cum enim Sacramentum Baptismi, sit quasi prima ianua transeundi e regno mundi ac Satanæ, in Ecclesiam & regnum Christi, percutientis in eo cum singulis peccatoribus æternum fœdus Gratiæ, & regenerantis ac uiuificantis mortuos ac carnales. Ideo Satan, ut hanc salutarem ianuam obstrueret, et homines ab eius ingressu auerteret, per Anabaptistas, tam contumeliose Baptismum deformauit & blasphemijs conspurcauit.

Quapropter nequaquã hæc impia hæresis silentio prætereunda, sed diligenter refutanda: & maiestas Baptismi contra Anabaptistarum blasphemias uindican- da est.

Quancq; uero laborant & alijs quibusdam non leuibus erroribus contra secundam Tabulam: ueluti quod negant homini Christiano licitum esse gerere politicum Magistratum: auersantur iuramenta legis

ta legitima; dirimunt uincula & iura Matrimonij, ut promiscuos concubitus exercent: denique tollunt dominia rerum & contractus, ut sibi parent impunitatem furandi & diripiendi alienas facultates, &c. tamen hæc & similia portenta & scelera, quia dissipant politicam societatem, diuinitus sancitam: ideo potius gladio Magistratus quam Scripturæ testimonijs, confutari merentur: dilucidèq; testantur, Sectam hanc agitari à Satana. Habent deinde tetros quoque errores contra primam Tabulam: Omnes pariter fingunt, nullum esse peccatum originis: & propterea negant infantes baptizandos esse. Alij blasphemias Serueti, contra tres personas diuinitatis circumferunt. Alij opinantur ueluti Monachi, se iustos esse suis operibus, uidelicet externa disciplina, patientia, toruitate, desertione ciuili uitæ, & simili barbarie.

At nostri instituti non est, omnes ipsorum errores persequi; tantum illos breuiter

CONFVTATIO

breuiter attingemus, quos de Baptismo profitentur, unde etiam appellationem sortiti sunt. Primo quidam negant Spiritum sanctum per Baptismum regenerare ac uiuificare carnales & spiritualiter mortuos: Alij uero addunt per concessionem, etiamsi id fieret in adultis: tamen nequaquam posse fieri in infantibus, & iudicio rationis haud dum utentibus. Atq; hoc modo infinita infantum agmina excludunt à societate Ecclesiæ, & in æternum salutis discrimen conijciunt: dum morientes ante adultam ætatem sine Baptismo, simpliciter iudicio Dei committunt.

Tenenda igitur sunt firma & perspicua Scripturæ testimonia, tam de effectu, quam de obiecto Baptismi, quod Spiritus sanctus uere per eum regeneret ac uiuificet, idque omnes homines promiscue, sine ullo discrimine sexus aut ætatis. Hinc Paulus in Epistola ad Titum cap. 3. uocat Baptismum lauacrum regenerationis ac renouationis Spiritus sancti, per quod nos saluos faciat, Deinde ad
Ephes.

Ephes. 5. uocat lauacrum aquæ per Verbum, quo filius Dei deformes Ecclesiæ rugas & maculas ex originali peccato contractas abluit, & sibi in Sponsam gloriosam, sanctam, mundam, & irreprehensibilem copulat et exornat. Similiter Christus Iohan. 3. Nicodemo quærenti societatem ueræ Ecclesiæ & regni Dei, respondet, Eam societatem nemini contingere, nisi renato ex aqua & spiritu. Hinc ergo firma consequentia colligimus, Renascentiam hominis carnalis proficisci à Spiritu sancto per aquam Baptismi. Et quia infantes æquè sunt carnales, & contagiosa seu hæreditaria lepra originalis peccati infecti, atq; adulti: Ideo ad ipsos quoq; abluendos & regenerandos pertinet Baptismus, Sicut Christus ibi discrete in singulis hominibus, tam infantibus q̄ adultis, carnalem natiuitatem damnans, inquit: Quicquid ex carne nascitur, caro est, id est: quicquid naturali ordine ex primis Parentibus propagatur, est corruptum, iræ diuinæ reum, spiritualiter mortuum, & regeneratione Baptismi indigens.

Hinc

CONFVTATIO

Hinc Marci 10. Christus Apostolos, arcens infantes ab ipso, feuerissime increpans, inquit: Sinite pueros ad me uenire, & nolite prohibere. Taliū est enim Regnum cœlorū. Amen dico uobis, Nisi quis instar pueri susceperit Regnū Dei, nunq̄ intrabit illud. Et mox eos blando osculo & amplexu excepit: & impositis manibus benedixit. His uerbis & gestibus aperte declarat, se nequaq̄ uelle infantes à Baptismo arceri, cum sint membra Ecclesiæ & Regni sui, sicut inquit: Taliū est regnum cœlorum. Ideoq̄ grauiissime peccant Anabaptistæ: qui infantes à Baptismo abigunt, tanquam ob impotentiam rationis nondum idoneos ad Fidem & Regnum cœlorum: & tantum adultos Christo adducunt, tanq̄ ob iudicium rationis aptiores ad Fidem & Regnum Christi. Imò (Christus inquit) contrarium est uerum: Ipsi infantes multo aptiores sunt ad suscipiendum Regnum Dei, quam adulti: propterea quod adulti à ratione naturali, ac Saranæ tentationibus uolentissime à Fide retrahuntur: Sed infan

infantes immunes sunt ab utroq; impedi-
mento. Non enim ducuntur iudicio ratio-
nis, nec afficiuntur ignitis telis Satanae :
sed tanq; suauiter ac placide dormientes,
toti ex Spiritu sancto pendent : & pati-
untur eius diuinam operationem & gu-
bernationem ; Ideo uult Christus, ut po-
tius adulti se submittant, ad passiuam sim-
plicitatem infantum : quam infantes as-
urgant ad actiuam astutiam adulto-
rum, quae perpetuò Spiritui sancto re-
pugnat.

Nullum ergo dubium est, quin Apo-
stoli ex praedicta reprehensione Chri-
sti, correcto & abiecto Anabaptistico er-
rore de infantibus, summa cum alacritate
ipsum ad Baptismum admiserint & bapti-
zauerint. Id inde colligitur, quod acta
Apostolorum toties narrant, ipsos inte-
gras domos baptizasse. Ergo simul etiam
infantes. Domus enim & familiae raro
sunt sine infantibus. Comprobat idem
Origines expressè (qui circa 200. Do-
mini annum floruit) scribens in sextum
Caput

CONFVTATIO

Caput ad Roman. Ecclesia (inquit) ab Apostolis accepit traditionem etiam Paulis dare Baptismum. Sciebant enim illi, quibus arcana mysteriorum commenda fuerunt, quod sint in omnibus insistantæ sordes peccati: quas per Spiritum & Aquam aboleri oporteat.

Sunt igitur Anabaptistæ, una cum sua blasphema hæresi contra Baptismum detestandi: & ex Ecclesia Dei excludendi, tanquam pestifera zizania & organa Satanæ: Sicut tum in Augustana Confessione, & Apologia, tum denique in Schmalkaldicis Articulis, atq; adeo in omnium nostrorum Scriptis, semper manifeste damnati, euidenterq; refutati sunt. Baptismus uero cum summa reuerentia usurpandus, tanquam salutaris fons: in quo Filius Dei una cum Patre & Spiritu sancto, reos absoluit, carnales regenerat, & spiritualiter mortuos uiuificat: Fœdus deniq; æternum inquit cum singulis, tū infantibus, tum adultis: ita ut quamlibet post Baptismum lapsi sint: tamen maneat illud fœdus firmum ac ratum: si modo
 seria

seria pœnitentia ad Deū redeant: & sc̄s
 dus illud cum Deo instaurari uero gemitu
 expetant.

V.

CONFVTATIO CORRVPTELARVM

Z VVINGLIET CALVINI
 de Cœna Domini.

VEMADMO

dum hæc naturalis uita
 subsidia externa, & suas
 necessarias commodita-
 tes desiderat: Item phar-
 maca & antidota ad auer-

tendos aut depellendos morbos, qui cor-
 pus in festare solent, necessario requirit:
 Sic Vita spiritualis, suis quibusdam ad-
 miniculis indiget: quibus initia fidei &
 pietatis prouehi, & perpetuo in pijs ali et
 promoueri possint.

E

Graul

Gravi igitur consilio Sacramenta, non tantum olim in ueteri Testamento: sed etiam à Filio Dei in nouo, sancita & instituta sunt: & quidem hoc ordine, ut Baptismo initiati, & per Spiritum sanctū regeneriti, quoties ueteris Adami diffidentia, sensu iræ Dei peccatorumque onere, & deniq; alijs Satanæ telis nos grauari, & obrui, atq; adeo pene deficere sentimus, ad hanc sacram Synaxin, tanquam ad lautissimas epulas accurrentes, Conscientijs fulcrum, & nouum quasi robur, nouasque uires colligeremus: Fide sese Verbo, & externis Sacramentis succiente & corroborante. Hinc enim uita spiritalis mirifice reficitur & recreatur, & nouo quodā uigore fulcitur & sustentatur.

Semper itaq; in Ecclesia hæc duo Sacramenta, ut signacula Gratiæ, eamq; applicantia Testimonia promissionum Christi coniunctim retinenda: & ab omnibus corruptelis acriter uindicanda sunt. Vnde enim maius solatium turbata & percussa conscientia petere potest: quam si foedus in Baptismo cum DEO sancitum

fancitum in mentem reuocet, illudque æternum & immotum esse statuat: iuxta illud Esaiæ 54. Montes mouebuntur, & colles contremiscent: Misericordia aures meae, non recedet à te, nec fœdus pacis meae mouebitur: dicit miserator tuus Dominus. Deinde, etsi hoc fœdus peccatis sæpe culpa nostra interruptum sit: tamen in hunc finem Cœnam Domini institutam & destinatum esse, ut quasi de integro illud cum Deo coëat, & instauratur. Ibi enim Filius Dei, tanquam mediator inter nos & Deū, uere præsto est: una quasi manu Sanguinem suum, qui pro nobis redimendis effusus est, Patri proponens, & reconciliationem nobis impetrans: Altera eundem Sanguinem nobis exhibens, & simul sua beneficia per Fidem ea apprehendenti applicans: & conscientiaë terroribus percussæ necessarium alimentum, & salutarem medicinam adhibens.

Cæterum sicuti in primitiua Ecclesia, statim post ætatem Apostolorum, Sa-

CONFVTATIO

tan singulari fraude & astutia de Trinitate articulum inualit: eumq; corrumpere & deprauare studuit, ut ueram Dei notitiam, quo ad unitatem Essentia Dei, & diuinitatem Christi, uarijs praestigijs & sophisimatibus obrueret, & penitus extingueret: Ita hac postrema aetate potissimum in hoc incumbit, ut salutis nostrae instrumenta: quibus & uera Dei noticia proponitur & illustratur, & ipsius beneficia, ceu in canalibus ad nos deriuantur, suo errorum foetore conturbet aut obstruat.

Statim itaq; post emergentem Euangelij lucem, quam Deus per ministerium Viri Dei Lutheri fortiter instaurauit, quosdam non ~~es~~ professis hostibus, sed ex nostrae Ecclesiae doctoribus eo promouit, ut uel ambitione fascinati, uel rationis iudicio illecti, ad Coenam Domini prostituendam & eleuandam industriam suam elocare non sint reueriti.

Ac mirum est, quam ubiq; in extremis Satan artificium suum exerceat. Ut enim in Papatu nimium amplificando
& ex

& extollendo Cœnam Domini Idolum
 inde in abominatione Missæ extruxit: &
 adorationem hominibus Idoli illius per-
 suasit: quæ fœda ἀπρολαθρία nunc quo-
 que quibusdam synceris ac constantibus
 Doctoribus à calumniatoribus præter
 omne meritum obijcitur: Ita contra nūc
 per ingeniosos quosdam & magna auto-
 ritate donisque conspicuos hoc summo
 studio molitur, ut nimium deijciendo pror-
 sus illam eneruet, & euacuet: omnem sci-
 licet uim & efficaciam ei detrahens: &
 quasi nucleo sublato, mera putamina in
 Cœna Domini ostentans, & excussis
 granis inanes paleas obijciens: exem-
 ptaque pecunia Marsupium uacuum ob-
 trudens, & ita Ecclesiam præcipuo the-
 sauro spolians.

Contra hos Satanæ cuniculos, &
 multiplicem πανουργίαν, qua se per magni
 nominis Viros, & quidem Augustanæ
 Confessionis titulo insignitos, nunc de-
 nuò in Ecclesiã insinuat, eorumque ope-
 ra negotium hoc prouehere studet, totis
 uiribus anniti nos decet: ut pusillū Chri-
 sti gre-

CONFUTATIO.

ſti gregem aduerſus tam ſplendidas perſonarum & argumentorum impoſturas & plauſibiles opiniones muniamus: eūque ita armemus, ne uel ad dextram, uel ad ſiniſtram nimium deſlectendo, à regia diuinitusque præſcripta uia temere aberreret, ac in triſte aliquod præcipitium, aut periculoſas Syrtes implicetur.

Quia uero ahibi, integra huius loci enarratio à noſtrarum Eccleſiarum Doctōribus, ac in primis à reuerendo Patre Domino Luthero piæ memoriæ, luculenter conſcripta, & in lucem euulgata eſt: nunc tantum breuiter, noſtrarum Eccleſiarum de hoc Sacramento ſententiam repetemus: & addita confirmatione præcipuas Antagoniſtarum obiectiones diſluemus. Omnes enim ipſorum argutias & captioſas eluſiones uenari aut perſequi, idem eſſet, ac uelle reti uētos capere.

Porro ſumma ſententiæ noſtræ, ſicut & in Auguſtana Confeſſione & Apologia, & Schmalkal: Articulis proponitur, hæc eſt, uidelicet: Quod in Cœna Domini

Domini Christus re uera, Corpus & sanguinem suum sumentibus impertiat: idque non imaginarie, sed uere & substantialiter: non absentia in coelo, sed praesentia in terra: nec tantum dignis, sed etiam indignis: non fide tantum spiritualiter: sed etiam ore corporaliter usurpanda: Ac quod credentibus simul donet, & applicet remissionem peccatorum, atque alia beneficia in Euangelio promissa.

Hanc sententiam utraque manu amplecti, & contra omnes Spiritus fanaticos firmiter tueri, ac defendere nos decet. Siquidem a uerbis Christi discedere, aut in uarias figuras torquere, non est nostrum, nominisque Christiani. Verba autem Christi diserte hoc habent: In Coena Domini una cum Pane, dari & exhiberi uerum illud & substantiale Corpus: quod pro salute generis humani, acerbissimos cruciatus sustinuit: & una cum Vino exhiberi & sumi Sanguinem Christi, uerum & substantialem: qui ad nos redimendos in cruce effusus est: & quidem sumi non tantum fide, sed etiam ore.

Hanc uero præsentiam ita testamur, ut nequaquam admittamus, ullam fieri conuersionem Panis in Corpus: aut uini in Sanguinem. Nam Paulus hanc Pæpisticam transfusionem apertè damnat, 1. Corinth. 11. cum inquit: Probet autem seipsum homo, & sic de Pane illo edat. Item: Qui manducauerit Panem hunc indignè, &c.

Etsi autem multiplices præstigias ad offundendam caliginem et eludenda hæc Christi uerba Antagonistæ nostri exercent: tamen nos uerbis Christi maiorem autoritatem tribuamus, quàm ullis Sophistarum argutijs: qua & Christi gloriâ imminuunt, eiusque uirtuti & ueritati plurimum detrahunt.

Porro in uerbis Christi, si altius expendere & excutere uolumus, hæc duo in primis continentur, Substantia scilicet, & usus Cœnæ: quæ ut distinctè suo loco & ordine recitantur: ita nequaquam inter se commiscēda & confundenda sunt. Nam harum rerum confusio, fœcundissima mater, scaturigo, & fons est corruptelarum:

larum: quibus hoc Sacramentum peruer-
tatur, corrumpitur, & euacuatur.

Substantiam seu Materiale, hæc uer-
ba nobis suppeditant: Accipiens Panē,
dedit Discipulis suis, ac dixit: Accipite,
comedite, Hoc est Corpus meum. Et ac-
cepto Calice: Hic est Sanguis meus.
Quod Corpus, & qui Sanguis, &c. Fru-
ctum uero seu finem legitimum, Christus
his uerbis exprimit: Pro uobis traditur
& effunditur. Item: Hoc facite in mei
commemorationem.

Hanc distinctionem, quam Christus
ipse clare statuit, si nobis tolli aut euer-
tiamur: iam ad corruptelas ianua So-
phistis aperta est. Nam cū dicere debent
de Essentia: fraudulentè de fructibus
declamitare magno in speciem splendo-
re incipiunt: atq; ita simplici Lectori ma-
litiöse imponunt. Econtra, cum & uerba
institutionis firmissime tenebimus, &
hoc ordine ea dispensabimus, non facile
τὸ πῆτορ Spiritus sanatici eripere, & sup-
positiciam δ' ἰαβοίαρ substituere nobis po-
terunt.

Exhibens

Exhibens Christus panem & uinum,
 & Discipulos inuitans ad hanc sacram
 Synaxin, diserte addit: distribuere se Cor
 pus & Sanguinem suum. Quod & ipsum
 Pronomen τὸτο, Hoc, euidenter euincit.
 Neque enim demonstrat sedentem il
 lic Christum, aut totam actionem: ut Fan
 natiki quidam somniant: sed totum id,
 quod exhibetur comedendum & bibend
 dum, uidelicet non solum Elementa uisi
 bilia, Panem & Vinum: sed etiam inuis
 sibilis, Corpus & Sanguinem.

Est & hoc animaduersione dignum,
 quod Author huius Cœnæ, discernes pot
 rectionē vtriusque, repetit eandem præ
 dicationem: Hoc est Corpus meum: Hic
 est Sanguis meus. Quo & Papisticum il
 lud commentum diluitur, quod in alteru
 tro sit utrunque: & Sacramentariorum
 error, qui ad spirituales duntaxat man
 ducationem, hanc Cœnam scelerate de
 torquent. Nam illa reduplicata asseuera
 tio, tum certius præsentiam Corporis &
 Sanguinis dominici astruit: tum Corpus
 quidem Pani, Sanguinem uero Vino
 distincte

distincte attribuit: tum denique spiritua-
li istorum communioni, quæ utrunq; in
alterutro sumit, nequaquæ cōuenire potest.

Deinde Relatiuum, Quod, & Qui,
hoc ipsum efficacius confirmat: Non ui-
delicet Symbolicum, Metonymicum, fi-
guratiuum, spirituale, typicum, uel signi-
ficatiuum Corpus & Sanguinem cum
Pane & Vino exhiberi: Sed idipsum,
quod pro nobis in Cruce traditum & ef-
fufum est.

Ingens itaque temeritas & detestan-
da impietas est, uerba Christi conuellere:
& sublatō uero corpore, Symbolicū ali-
quod aut imaginariū subnecere: aut cō-
cinnitatis gratia ad Metaphoram aut Me-
tonymiam confugere.

Porro usum seu effectum & benefi-
cia huius Testamenti hæc uerba decla-
rant: Pro uobis traditur, Pro uobis ef-
funditur. Item: Hoc facite in mei com-
memorationē. Docent enim hoc ipso Sa-
cramēto tanquæ signaculo obsignari et ful-
ciri in pectoribus Fidem nostram: & si-
mul fieri ad credentes applicationē bene-
ficiorum:

CONFVTATIO.

ficioꝝ: quæ merito & obædientia huꝝ
ius uictimæ parta & acquisita sunt.

Hanc esse ueram & immotam
huius Testamenti & instituti fœde
ris sententiam, adductis præterea
aliquot testimonijs & argumentis ex uer
bo Dei extractis, confirmabimus.

I.

Certissimum est, Christum, quod sen
sit, & uoluisse & potuisse eloqui. Necesse
est igitur, ex ipsius oratione, dextre colla
tis membris, sumere sententiam: & ac
comodare lapidem ad Regulam: non di
uinam Regulam, instar plumbeæ norme,
ad humanas opiniones inflectere.

II.

Quotiescunq; in pluribus locis de
eisdem eadem dicuntur: ibi certum est,
retinendum esse τὸ ῥήτορ: nec quærendū
esse διαβοιαρ. Tres Euangelistæ, & Pau
lus magno consensu, eadem scribunt de
Coena Domini. Ergo certissimum est,
Verba,

Verba, sicut sonant, intelligenda esse.

Quod ad Evangelistas attinet, certum est, nullam in ijs dissensionem realem deprehendi posse. Etsi enim Lucas à forma locutionis nonnihil discedit, quàm reliqui usurparunt; cum ponit, Testamentum in Sanguine, ubi reliqui, Sanguinem noui Testamenti, scribunt: tamen certum est, eandem ubiq; esse sententiam, uidelicet, uerum Christi Sanguinem in Cœna exhiberi: eoque ob signationem Filij cum Ecclesia initum & percussum est.

Iam quod ad Paulum attinet, quid illustrius ad confirmandam nostram sententiam adduci potest hac ipsa Concione: quam 1. Corinth. 10. introducit: *Ποτόν*, inquit, cui benedicimus, nonne *κοινωνία*, hoc est, participatio Sanguinis Christi est? Diserte eo in loco fractioni quidem Panis, *κοινωνία*, id est, Participationem Corporis: potioni uero Calicis, *κοινωνία*, id est, participationem Sanguinis attribuit. Significare autem *κοινωνία*,
Participa

CONFVTATIO

pationem hoc in loco, etiam ipsimet Ad
uersarij iam confitentur. Nō ergo in Cœ
na Domini figura, Typus, aut umbra
Corporis & Sanguinis habenda & affe
renda est, ut ueteres & noui Zwingliani
somniaut.

III.

Paulus eodem in loco, cap. ii. inquit:
Quicumq; manducauerit Panem hunc, &
biberit Calicem Domini indigne: reus
erit Corporis & Sanguinis Domini.

Reus autem is esse alicuius rei dicitur,
aut peragitur: qui non figuram tantum:
sed rem ipsam, cui summam reuerentiam
debebat, temere & impudenter pro
phanat: aut contumeliose tractat, perdis
eāue abutitur. Ergo in Cœna Domini,
uere & realiter exhibetur Corpus & San
guis Domini: Alioqui enī nemo in
dignæ manducationis reus peragi posse
t: nec sibi iudicium sumere: cum absen
tem nemo sumere, nedum praua sumptio
ne prophanare aut uiolare possit.

Sic

Sic & Cyprianus hæc uerba Pauli enarrat, in 5. sermone, de Lapſu, pag. 221. cum dicit: Idolatras ab aris Diaboli reuerentes ad Cœnam Domini, faucibus contagia funeſta redolentibus Domini Corpus inuadere.

Et Ambroſius haud dubie ad hanc tristem Pauli concionem reſpiciens, Theodoſium Imperatorem ita obiurgat: Iſtas odolum Imperatorem ita obiurgat: Iſtas ne adhuc ſtillantes, iniuſtæ cædis cuore manus extendis: & ijs ſanctiſſimum Corpus Chriſti prendis: uel precioſum illud Sanguinem, ori tuo admouebis: qui tantum effuderis Sanguinis, dictato ſurentis animi decreto? Quapropter diſcede: neque uelis priorem iniquitatem hac alia iniquitate augere. Theodoretus lib. 5. cap. 18.

IIII.

Chriſtus inquit: Hoc eſt Corpus meum, quod pro uobis datur, &c, Hic eſt Sanguis meus, qui pro uobis effunditur. Neque nero aut Panis pro nobis traditus eſt, nec Vinum pro nobis effuſum. Ergo non tantum Panis & Vinum: ſed reuera

CONFUTATIO

reuera Corpus & sanguis Christi, quo redempti sumus, in Cœna nobis exhibentur. Alioqui enim eodem modo sequeretur, non Corpus, sed spectrum aut umbram Christi pro nobis in Cruce oblatam esse: Ac tropice intelligendi essent Prophetæ, & Apostoli: ubi passim Corpori & Sanguini Christi redemptionem humani generis ascribunt. Zacharias inquit: Videbunt, in quem transfixerunt. Item: Sanguine educes uinctos tuos è lacu. Et Petrus dicit, Nos sanguine Agni immaculati redemptos esse.

V.

Necesse est differre Patrum manducationem corporis Christi ante natiuitatem Christi, & ante institutum hoc Sacramentum ab ea, quam nos in hac Cœna facimus. Alioqui enim Christus frustra ac temere suam sacrosanctam Cœnam instituisset, nobiscq; in ea suū Corpus & Sanguinem promitteret & offerret. Negari autem non potest, spirituales manducationem, ad quam Sacramentarij uerba Cœnæ detorquent, perinde illis huius Cœnæ experti

expertibus, ac nobis communem promissuamque fuisse. Ergo necesse est, in Cœna Domini, præter illam spirituales communionem Corporis ipsius, etiam quandam corporalem cōcedi ac constitui. Unde porro sequitur, quod manifestè uerba Testamenti peruertunt: & dignitatem huius Testamenti imminuunt.

VI.

In formula Testamenti sententia Testatoris, propriè, nō figurate proponi solet: sicut & in Legibus Cæsareis cautū esse dicitur, Ne Testamenta improprio sermone scribantur. Cœna Domini est Testamentum Filij Dei. Ergo Filius Dei proprio, nō figurato genere orationis in hac formula Testamēti condēda usus est.

VII.

Omnes Articuli Fidei proprio, & non figurato genere Sermonis à Deo traditi & propositi sunt. Doctrina de Cœna Domini est Articulus Fidei, aut certe æquipollet, aut eo pertinet. Quare non dubium est, Cœnam Domini proprijs uerbis, et nō figuratis, institutā esse.

F

Sacra

VIII.

Sacramenta seu ritus Testamenti veteris fuerunt typi, umbræ, & picturæ noui Testamenti. Ergo quod in sanguine pecudum, ut in figura adumbratum, ac quasi à longe ostensum est, id in hoc Christi Testamento uerè præstatur et exhibetur. Non igitur tantum est, *καὶ οὐκ ὁμοίως* aut mutæ beneuolentiæ documentum, ut sunt amicorum conuiuia: sed uere talis Coena, in qua uerum Corpus & Sanguis, Christi distribuitur in pignus ætissimi foederis, quod inter Christum & Ecclesiam sancitum est, & in applicationem beneficiorum Christi, ad singulos credentes.

IX.

Paulus Ebre. 9. conferens uetus & nouum Testamentum citat dictum Moysi: Hic est Sanguis Testamenti, quod mandauit nobis Deus. Qui locus diligenter nobis obseruandus. Nam aduertant deducunt originem huius sacrosancti Sacramenti à communi consuetudine amicorum, a se inuicem discedentium, qui memoria

moræ gratia postremo una conuiuatur: quo facilius persuadeant, nihil hic aliud quam Symbolicum aut memoriale quoddam coniunctionis cum Christo institutum esse. Verum Scriptura clarè ostendit originem huius Sacramenti ex ueteris Testamenti fœderibus sumptam esse: eoq; etiam hoc illorum naturam aliâ quo modo exprimere.

Nam olim in fœderibus constituendis aut renouandis ea seruabatur ratio, ut eiusdem uictimæ sanguis, partim DEO offerretur, partim in populum circumsum spargeretur. Vt autem tunc in fœdere erigendo, uerus Sanguis, non Symbolicus, aut ficticius, & Deo ipsi oblatus, & in Populum sparsus est: Ita hic Testator noster in stabiliendo suo fœdere cum Ecclesia, non res alienas aut figuratas: sed uerum suum Corpus, quod pro salute generis humani obtulit, & uerum Sanguinem, quem ad nos redimendos in Cruce large effudit, distribuit: uultque ad hoc Testamentum nos sæpe recurrere, ut eo tanquàm subsidio & adminiculo

CONFVTATIO

Fides nostra subinde erigatur & confirmetur.

Cæterum ut hæc uerba: Hic est Sanguis Testamenti, non figurate, sed proprie ab omnibus intelliguntur de præsentis sanguine illius Victimæ, quæ offerebatur: Ita & in Cœna Domini propria uerborum significatio retinenda est: nec tollerandum, ut uiolenter in alienum sensum detorqueantur.

X.

1. Iohan. 7. dicitur. Hic est, qui uenit per Aquam & Sanguinem Ihesus Christus: non per Aquam solum: sed per Aquam et Sanguinem. Et Spiritus est, qui testificatur. Quoniam Spiritus est Veritas. Quoniam tres sunt, qui testimonium dant: Spiritus, Aqua, & Sanguis: & hi tres unum sunt. In hac concione Apostolus de Sacramentis à Christo institutis haud dubie differit. Ut enim per uocem Aquam, Baptismum (ut omnes consentiunt) describit: Ita consequenter a pari per Sanguinem, integram actionem huius Testamenti complectitur: & hæc duo Sacramenta

menta connectit. Est autem dulcissima Phrasis, quod dicit, Christum uenire in Aqua & Sanguine, seu per Aquam & Sanguinem, quasi dicat: Christum uere Sacramentis adesse: per ea nobiscum agere, foedus inire, & nos firmitus & arctius sibi adiungere, & conpulare, ita, ut unū simus cum ipso.

Deinde addit, tria illa, Aquam, Sanguinem, & Spiritum sanctum, adhuc in terra residere: atq; ita Spiritum sanctum cum Sacramentis connectit (ut & Paulus ad Tit. 3.) admonens, nobis in Sacramentis beneficia Christi per Fidem applicari, & uere nobis exhiberi, non tantum remissionem peccatorum, sed & Spiritū sanctum: qui sit efficax in nostris peccatoribus, & ad piam obædientiam nos exuscitet.

Addit præterea, ista tria adhuc testari, id est, Baptismum & Cœnam Domini esse Sacramenta testificantia de Christo, uidelicet, quod uere sua obædientia & Sacrificio tanq; ἀντιλήτρω nos ex peccati & mortis Tyrannide uindictos in

CONFVTATIO

possessionem iusticiae & uitae restituerit.
 Idem enim & Christus ipse affirmat, se ut
 delictet in Coena ideo dare Sanguinem
 comunicantibus, ut testis sit de aeterno il
 lo foedere: quod per Sanguinem Filij sui
 DEVS cum Ecclesia sua pepigit & ob
 signauit.

In primis uero notanda est Empha
 sis, ubi dicit, Sanguinem testari in terra.
 Si enim testatur in terris: necesse est in
 Sacramento Coenae uere & realiter ipsu
 praesentem esse & exhiberi. Non igitur il
 le Sanguis in terra testificans, aliquid um
 bratile aut figuratum esse potest: non ip
 sa remissio peccatorum: non spiritualis
 communio, per qua Christus Spiritu suo
 in nobis habitat, nosq; sua membra effi
 cit: sed & uerus & realis ille Sanguis:
 qui pro nobis in Cruce effusus est, & pra
 cipue in Sacramento Coenae, non tantu
 fide, sed etiam ore accipitur.

Hoc dictum Apostoli, quod cum
 institutione Christi pulcherrime consen
 tit, & uerba Pauli explicat, diligenter
 obseruandum est, Vbi enim Paulus in
 quit:

quit: Hoc est Testamentum in Sanguine Christi, Iohannes sic enarrat: Sanguinem testificari de nouo Testamento, seu hoc ipso confirmari & obsignari fœdus nostram cum Deo percussam in morte & sacrificio Christi.

Videtur etiam hæc sententia alludere ad uerba Testamenti ueteris: Hic est Sanguis Testamenti, quod mandauit uobis Deus. Vt enim Sanguis ille in populum sparsus, Testamentum fœdusq; populi cum DEO renouabat & confirmabat: Ita & in Cœna Domini hoc ipsū fœdus, quod cum DEO nobis intercedit preciosissimo pignore Corporis & Sanguinis Domini, hic in terris nobis singulis renouatur, stabilitur et cōfirmatur.

Nos igitur in simplici sententia uerborum Christi acquiescamus: nec credamus aut applaudamus ullis Sophismatum præstigijs utcunque speciosis, quæ τὸ πῆτορ uerborum Cœnæ Domini eludere, aut in figuras & tropos transformare conantur.

CONFUTATIO PRÆCIPVARVM

obiectionum, quæ aduersus
ueram Ecclesiam Christi, &
Augustanæ Confessio-
nis sententiam de
Sacramento eccle-
siæ afferuntur.

ETSI in confirmatione ue-
ræ sententiæ simul etiam ali-
quas Sacramentariorū præ-
stigias deteximus: & arma
quædam non solum ad nos
muniendos, sed etiam ad depellendos ho-
stium insultus simplicibus animis subie-
cimus & subministravimus: tamen quia
pusillis Christi consulere cupimus, & cõ-
futationem in illorum præcipue gratiam
adornamus, qui Confessionem Augustanæ
pure profitentur, alii quas veterum et
nouorum Zuuinglianorū obiectiones
diluere

diluemus: ut ex his Lectores admoniti,
ab his præstigiatoribus rectius sibi caue-
re, & ipsorum insidias facilius fugere
possint.

I.

Christus supra coelos omnes euectus
est, & nunc considet ad dextram æterni
Patris, definito & circumscripto loco.
Ergo

Impossibile est, in Sacramento Cœ-
næ Corpus & Sanguinem Christi uere &
substantialiter exhiberi. Hæc obiectio re-
cte sic diluitur: Ascensionem Christi non
esse localem quandam disiunctionem aut
secessionem ab Ecclesia: sed patefactionem
illustrem, & conspicuam Diuinitatis: quæ
habuit Christus ab æterno una cum Patre:
& quæ, forma serui assumpta, in natura nostra
raris per textit & occultauit, donec myste-
rium redemptionis nostræ absolueret.

Deinde dextra DEI, non significat
locum aliquem definitum & circumscri-
ptum, ut est dextra alicuius Regis: sed ut
DEVS nullo corporali loco concludi &
appre-

CONFUTATIO

apprehendi potest: Ita dextera eius omnia implet, excedit, & superat, & nusquam non præsto adest, iuxta hæc dicta,

Esaïæ 66. Cœlum sedes mea: terra autem scabellum pedum meorum, Ierem. 23. Nunquid cœlum & terram ego impleo? dicit Dominus.

Est autem hæc forma loquendi (scilicet sedere ad dexteram) à consuetudine usitata sermonis translata: Ut magis ostendat & illustret æqualitatem & Maiestatem dignitatis et potentiam Filij cum Patre. Hæc uero Maiestas Christi ut modo nihil impedimento est præsentiam corporalem ipsius in Cœna: Ita multo magis eam comprobatur & confirmatur. Et quia humanitas Christi ad dexteram DEI collocata est: & cum diuinitate perpetuo & indissolubili fœdere copulata unione hypostatica: Quantus igitur furor est, corporalem eius præsentiam à Sacramento Cœnæ excludere?

Deinde contra hanc impossibilitatem Zvinglij, Caluini, & aliorum illud uicissim opponendum est: Christum esse
 qua

quæ promissit, posse etiam pro sua omnipotētia, & uelle pro sua ueritate prestare.

Cum igitur extet in institutione Christi diserta Promissio de exhibitione præsentis Corporis & Sanguinis ipsius, in omnibus piorum cordibus usq; ad finem mundi: Nemini dubium esse potest, quin & reipsa promissionem suam comprobet. Ac quid impossibile esset illi, qui suam humanitatem contra omnem naturæ cursum & ordinem, ex Virgine inuiolata assumpsit: assumptam indissolubili foedere cum natura diuina in una Persona confociauit: confociatam in mortem & inferos demersit: demersam rursus ex inferis & morte ad uitam immortalem reuocauit: reuocatam supra omnes cœlos euexit: euectam ad dexteram DEI omnipotentis collocauit. Vbi uere nunc gloriatur, sibi etiam iuxta humanitatem datam esse, non aliquotam, sed totam potestatem: non tantum in cœlo, sed etiã in terra, habitandi in singulis piorum pectoribus, tanquam caput in membris,

& os

CONFUTATIO

& os de ossibus nostris, idque non ad momentum, sed singulis diebus usq; ad consummationem sæculi.

II.

In doctrina cælesti, ubi τὸ ῥῆτον parit absurditates, confugiendum est ad διανοίαν. Sententia de præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Cœna multas secū trahit absurditates, vt uerbi causa: Quod Corpus Christi sit immensum, per totum orbem diffusum: idque contra naturam & proprietatem humani corporis. Ergo merito ad declinanda hæc absurda, iuxta διανοίαν seu Metonymiam, & non iuxta τὸ ῥῆτον uerba Christi intelligenda sunt.

Respondemus. Quoties τὸ ῥῆτον tantum impingit in iudicium Rationis, nec pugnat cum ullo Articulo Fidei, & alia quoties eisdem uerbis Scripturæ reperitur: utraque manu illud retinendum est: nec quærenda διανοίαν alludens ad iudicium rationis. Deinde omnis interpretatio sumenda est ex ipsis materiæ fontibus: ubi res integre exponuntur, & Scrip-
ptores

ptores ἐκ προαιρέσεως hoc ipsum agunt, ut suam perpetuam sententiam planè ac diserte exponant. Sed τὸ πῦρον Cœnæ Domini tantum pugnat cum iudicio rationis, non cum ullo Articulo Fidei: et quatuor testes eandem sententiam de Cœna Domini ipsdem uerbis repetunt. Ergo nulla causa est, cur ab expressis uerbis Euangelistarum discedamus.

Magnopere autem mirandum est, cur Sacramentarij absurda huius loci tantopere exaggerent: cum alioquin non minora inconuenientia naturæ humanæ ultro admittant, ut penetrationem dimensionum, euectionem Corporis supra omnes cœlos, sessionem ad dexteram Patris: cum sine controuersia omnes fateantur, nullum esse locum supra cœlos, & nullam Creaturam dignitate & potentia cum DEO conferendam aut ei æquandam esse.

Quoties igitur hoc absurdum de immenlitate Corporis nobis ingerunt: nos alia non minora, quæ ipsorum etiam consensu recepta sunt, regerere possumus.

At

CONFUTATIO

At si illi ad omnipotentiam Christi confugiunt: nobis quoque ad eundem receptum fores aperiunt.

III.

Christus Iohan. 6. inquit: Caro non prodest quicquam: Spiritus est, qui uiuificat.

Ergo In Coena Domini tantum fit manducatio spiritualis: eaque sola hanc uim habet conferendi Spiritum & uitam. Vbi ecōtra Sacramentalis manducatio seu corporalis reijcitur: aut prorsus euacuatur.

Respon. Falso hoc dictum Christi ad Coenam torqueri, cum eo tempore (quod ex serie rerum gestarum Christi facile conuinci potest) Coena Dominica nondum fuerit instituta. Deinde Christus principaliter illic tractat de fructu spiritualis manducationis: quæ ex Fide in mortem Christi, non ex Sacramentis profluit & enascitur.

Magna igitur impudentia est, genitricem Christi sententiam peruertere, & ad nostros affectus uerba Christi inflectere.
Adde

Adde quod de Christi carne nihil ibi prorsus dicitur: sed tantum nostræ carnis stупor & cæcitas perstringitur: quod ad percipiēda Christi mysteria prorsus rudis sit, & emortua: nisi aliunde, uidelicet à Spiritu sancto illustretur, & uera Christi agnitione imbuatur. Quoties enim in sacris literis Caro spiritui opponitur: semper intelligenda est carnis nostræ deprauatio & avaritia: quæ perpetuo uitiolis motibus & prauis incendijs æstuarè solet, nisi à Spiritu sancto renouetur, & in obsequium DEI cogatur. Vt Rom. 8. Si secundum carnem uixeritis, moriemini. Gal. 5. Caro concupiscit aduersus Spiritum, & Spiritus aduersus carnem.

III.

De similibus idem est iudicium.

In Testamento ueteri, quoties Phrases aliquæ absurdam per se sententiam gignentes occurrunt: tum hæc figurate uel Metonymice exponi solent. Vt, Agnus est Pascha: Circumcisio est Fœdus

CONFUTATIO

Fœdus, &c. Ergo recte ad uitandam absurditatem in his uerbis: Hoc est Corpus meum, &c. idem tropus usurpatur.

Respon. I. Obseruandum esse discrimen inter populum ueteris & noui Testamenti. Illi enim pleraque in umbris figuris, & Symbolis propolita sunt: quæ postea sine inuolucris à Christo exposita, patefacta, & re ipsa exhibita sunt. Ideoque Paulus 2. Corinth. 3. affirmat, maiorem esse gloriam noui, quam ueteris Testamenti. Contraria igitur potius sententia tenenda est, uidelicet: Quæ in ueteri Testamento typice aut figurate sunt adumbrata: ea nunc uere corporaliter, essentialiter et substãtialiter nobis donari et exhiberi in nouo Testamento. Deinde falsum est, ex particularibus aut aliquot saltem exemplis elicere: quod omnes aliæ locutiones, præsertim magno consensu repetitæ Ἰστικῶς accipiendæ sint.

V.

Manna uocatur in Scriptura, & Sacramentum, & spiritualis Cibus. Ergo Etiam in Cœna Domini spiritualiter

ter

ter tantū Corpus & Sanguinem Christi
participamus.

Respon. Etsi improprie & καταχρηστικῶς Manna interdum pro Sacramento sumitur: tamen cum nullam habet promissionem Gratia, Salutis, & remissionis peccatorum annexam, nequaquam cum Coena Domini conferri potest aut debet. Deinde certum est, Mannam magis ad corporis usum & subsidium uitae naturalis, quam ad ullam applicationem beneficiorum spiritualium destinata fuisse.

Quod uero importune urgent, Mannam tamen uocari cibum spiritualem: ideoque inter Sacramenta censendam & annumerandam esse: Respondemus cum Ambrosio, Mannam ideo uocari cibum spiritualem, quod non corporaliter aut physice, sed miraculose à Deo, & quidem coelitus concessus & donatus sit.

VI.

De iisdem eadem est tenenda ratio.

In Baptismo non sumitur Corpus & Sanguis Christi. Ergo. Nec in Coena: cum haec Sacramenta eiusdem sint digni-

G

tatis,

ratis, & ab eodem autore in eundem finem instituta & destinata sint.

Respond. Et si hæc duo Sacramenta in genere, quo ad effectum & causam efficientem, conueniunt; tamen in causa Materiali & Formali prorsus sunt dissimilia. Vbi enim in Cœnæ institutione dicitur: Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus. Item Fractio Panis καὶ ἴσχυρα Corporis Christi est: Ibi in institutione λόγος alia Baptismi ratio & forma constituitur.

Quod uero Pauli illud aliqui obijciunt: Quotquot baptizati estis, Christum induistis. Respondetur, Paulum illic non de Corporis Christi, sed de merito & beneficiorum eius participatione differere. Sicut & Roman. 6. cum inquit: Nos in mortem Christi baptizatos esse. At hæc uerba: Hoc est Corpus meum, non loquuntur propriè de meritis & eorum applicatione: sed de exhibitione ueri Corporis, quod pro nobis acerbissimos cruciatus in Passione sustinuit. Alia ergo Baptismi, alia Cœnæ Domini ratio est:

nec

nec ualet hæc ratiocinatio puerilis: Si
in Baptismo non sumitur Corpus & San-
guis Christi substantialiter. Ergo nec in
Cœna, &c.

VII.

Sacramenta sunt actiones spiritua-
les. Ergo Et in Cœna Domini ista uerba
(Hoc est Corpus meum) spiritualiter in-
telligenda sunt.

Respond. Diligenter uitandas esse
ambiguitates: nec ludendum esse uerbo-
rum præstigijs. At uox, Spiritus, & Spi-
ritualis, alibi opponitur naturis corpore-
is: & significat id, quod sola ratione aut
cogitatione percipi potest, ut DE VM,
Angelos, Diabolos, Animas, etc. Spiri-
tus & naturas spirituales appellamus.

Deinde spiritualia dicuntur: quæ et
si in externos sensus incurrunt: tamen
figuratam quandam Allegoriam & my-
sticam significationem adiunctam habent.
Ut cum de Manna, aut alijs Typis uete-
ris Testamenti differitur. Postremo uocã

tum & spiritualia, quæ proprie ad Religionem spectant, & à Deo destinata sunt in usum spiritualem, tanquàm media & organa: per quæ Spiritus sanctus operatur, & quæ Salutem promouent, ac Fidei nostræ subseruiunt.

Expositis præcipuis significationibus huius uocis, spiritualis: nunc obseruemus, Sacramentarios dicere Sacramenta, & præsertim Cœnam Domini, esse spiritualia ea significatione, quam primo & secundo loco exposuimus, quod scilicet sint res quædam typicæ, figuratæ, sola ratione & cogitatione comprehensibiles, &c.

Verum Sacramenta proprie spiritualia esse dicuntur, tum efficientis, tum finalis causæ ratione in hac ultima significatione; nempe, quia & à Deo, non per phisicas causas proueniant, & usum habeant spiritualem, non corporalem.

VIII.

Omniū Sacramentorum natura & proprium est, ut aliquid significant: Unde & Sacramenta nuncupantur. Ergo, & Corpus & Sanguis Christi tantum signi-

significatur, & non reuera exhibetur in Sacramento Cœnæ Dominicæ.

Respon. Etsi non negatur, proprium esse Sacramentorum, ut beneficium aliquod insigne & memorabile in memoriam nobis reuocent: Deique continuam erga suos *φιλανθρωπία* & beneficentiam animis quasi altius infigant & applicent credentibus: tamen inde non sequitur, uerum Corpus & Sanguinem in Cœna Domini non exhiberi: sed illud tantum inde colligitur: Ergo & hoc Sacramentū est *μνημόσυνο* mortis Christi & Symbolum præcipui & ardentissimi amoris: quo Deus Ecclesiam suam complectitur.

Maneat ergo in causa, quod mutari nō potest, & quod Ecclesiæ nostræ pio consensu hæctenus docuerunt & propugnarūt: uidelicet, in Cœna Domini Corpus & Sanguinem Christi realiter ac substantialiter sumentibus, dignis & indignis distribui & exhiberi: Idq; in hunc finem, ut promissiones & beneficia Christi nobis rectius applicentur, & quasi Sigillo quo

CONFVTATIO

lo quodam obliquentur: deniq; ut Fides
in credentibus magis excitetur, fulciatur
& confirmetur.

Ex hac autem simplici, uera et perspicua cum explicatione ac confirmatione $\tau\delta$ $\gamma\acute{\iota}\tau\delta$ & ueræ sententiæ uerborum Christi de Cœna Domini, tum confutatione Zuuingliani erroris (quæ ueluti in compendium et Epitomen Lutheri et aliorum præstantium Virorum de hac cõtrouersia luculentiora Scripta contrahit) minoris erit negocij, reliquas Caluini et aliorum argutias discutere: Etsi semper suademus, tutius esse in simplici et naturali uerborum Christi sententia acquiescere: in eaq; confirmanda & asserenda laborem ponere: quam in reuellendis ac diluendis omnium Fanaticorum argutijs se nimis curiose torquere, nimisq; scrupulose in illis confutandis se fatigare. Dein de & hoc pijs omnibus apparebit, nostram Ecclesiarum sententiam & nunc, & olim superstiti Luthero, uictorem fuisse, ac de contrario errore triumphasse.

Hacten

HActenus recitauimus firmissi-
 ma testimonia & argumenta Ver-
 bi DEI, quibus ueram sententiam de præ-
 sentia Corporis & Sanguinis Domini
 solide confirmatam esse, nequaquam du-
 bitamus: Refutauimus etiam omnes præ-
 cipuas Aduersariorum obiectiones, ita
 manifestè & euidenter, ut Veritatis stu-
 diosis satisfactum esse certo statuamus:
 Omnes uero eorum argutias scrupulosi-
 us persequi, quod perinde esset, ac fluctus
 numerare, nequaquam opere precium es-
 se putauimus.

Reliquum igitur est, ut etiam breui-
 ter demonstremus, hunc errorem tum in
 Augustana Confessione, Apologia, &
 Schmalkaldicis Articulis, tum deniq; in
 omni nostrarum Ecclesiarum doctrina,
 perpetuo constanterq; damnatum esse.

Nam primo Augustana Confessio
 dicit, nobis uere Corpus Christi in illa sa-
 cro sancta Cœna exhiberi, ut tollat istorū
 umbratiles, fictas ac phantasticas Corpo-
 ris Domini communionem.

CONFUTATIO

Secundo Apologia dicit, Substanti-
aliter exhiberi Corpus Domini: quæ uox
etiam significantius omnes istorum com-
menticias, rationales, typicas, figuratas, &
Metonymicas sumptiones Corporis &
Sanguinis Domini taxat & cõdemnat.
Memorable autem est, quòd Apologia
dicit, Hanc esse sententiam tum Latinæ
tum Græcæ Ecclesiæ: et, ut id confirmet,
Cyrillum eandem præsentiam Corporis
& Sanguinis diserte testantem adducit.

Tertio Schmalkaldici Articuli hunc
eundem errorem etiam disertius & acris-
us damnant & anathematizant.

LVCE ergo meridiana clarius ap-
paret, prædictas nostræ doctrinæ
formulas, omnesque nostras Ecclesias,
hunc errorem semper condemnasse &
confutasse. Quare nos quoque iisdem
Veritatis uestigijs constanter ope Domi-
ni insistentes, eundem errorem toto pe-
ctore detestamur ac execramur.

Confu-

CONFVTATIO CORRVPTELARVM in Articulo de libero Arbitrio, seu de Viribus humanis.

VM haectenus ex sacris scripturae fontibus praecipuos furores & tetras opiniones, quae nostra aetate, aut contra Essentiam Dei, aut ministerium Christi in Ecclesiam irreperunt, detexerimus: & iusta confutatione Veritatem a sordibus & asperis facibus uindicauerimus: Sequitur nunc, ut eadem hinc Amplificatores & Patronos liberi Arbitrii, quorum aliqui etiam Augustanae Confessionis titulo se uenditant, aggrediamur: & pulillos Christi de hoc etiam Articulo contra speciosos ipsorum pretextus

CONFUTATIO ERRORVM

textus et fucos erudiamus & præmuniamus.

Idemque ipsi potissimum de causis, ut et homines à superba carnis confidentia, & uana iactatione ad suæ miseræ et deprauatæ naturæ considerationem deducantur: et ut amplitudo misericordiæ DEI in hominis reparatione adhibita, magis illustretur et conspiciatur: denique, ut Deo iustus et conueniens honos tribuatur.

Oritur autem hic error, facultatem uirium humanarum superbe prædicans & extollens ex ignorantia peccati originalis & destructæ imaginis Dei, & ex admiratione & fiducia nostræ iusticiæ, ac denique ex plausibilibus Philosophiæ dogmatibus. Cupimus enim semper aliquid esse se, & quæ nostra stulticia, philautia, nostræ uel admiratio est, etiam nobis uidemur atque ægerrime eo adducimur, ut uni & soli Deo in solidum relinquamus sapientiæ et iusticiæ gloriam. Eiusmodi superbia, sicut ab initio ingenita fuit hominibus: ita Satanae ianuam aperuit ad eos multis impijs prauisque opinionibus imbuendos & fascinandos.

fascinandos. Deinde extiterunt sæculis omnibus Sophistæ, qui in extollenda hominum iusticiâ & libertate, quod sciebāt fore plausibile, styllum exercerent.

Horum itaq; opiniones ordine recēsbimus: & quia nouis iam coloribus pinguntur, & in Ecclesiâ quasi iure postliminij reuocātur: maiori etiam cura & studio à nobis confutandæ & diluendæ sunt. Eo autē facilior nobis est cum Antagonistis & defensoribus liberi Arbitrij cōgressus et conflictatio, quod, non solum uniuersam habemus Scripturam nobiscum consentientem: sed quod iam olim eiusdem opinionis propugnatores à viro Dei Doctore Luthero, summa cū laude & ingenti Spiritus zelo, ex arena depulli et profligati sunt.

SERIES FALSARVM OPINIONUM IN HOC ARTICULO.

I.

Opinio eorum est, qui impudenter fingunt, homini post lapsum, etiam ante renouationem tātas adhuc vires inesse

inesse : ut, si annitatur, & Legem Dei, & obædientiam omnibus numeris absolute tam assequi & præstare possit,

Hæc impietas à Pelagio primum introducta, & postea à Sophistis quibusdam & doctoribus Scholasticis propagata, communi etiam ueteris & purioris Ecclesiæ consensu repudiata est, & ita profligata: ut hodie inter Papistas nemo tam proterue de hominis facultate & uiribus humanis mutire, garrire, aut deblaterare ausit. Itaque hoc tam crassum delirium unico illo Pauli dicto, Rom. 3. & ex Psalmo desumpto retundi potest : Vbi de natura generis humani disserens, non tantum infirmitatis damnat liberum Arbitrium: sed omnes esse inutiles pronunciat, auctos à Deo, & tyrannidi peccati addictos. Qualis autem Libertas, qualis obædientia aut iusticia à mancipijs peccati flagitari aut præstari potest ?

II.

Secunda opinio longe concinnior & iudicio rationis plausibilior hæc est.

est: Hominem lapsu Adæ uitiatum & de suo statu & integritate miserabiliter quidem deiectum esse, ita, ut natura ad peccatum propensus & procliuus sit: sed tamen uires humanas non ita prorsus prostratas, extinctas, & deletas esse, quin gratiæ Dei excitanti & adiuuanti libere in conuersione hominis cooperari possit. Hinc acceptionem uel reiectionem Gratia Dei in libero hominis Arbitrio collocant: & mentem ac uoluntatem hominis ^{ού υπερον}, seu causam cū uerbo & Spiritu Dei cooperantem statuunt nostræ ad Deum conuersionis seu regenerationis.

Atq; de hac sententia potissimum certamen nobis cum Adiaphoristis est: quo modo illi uarias quæstiones inter se misceant, nosq; ijs intricare conentur.

Hæc igitur opinio cum non minus impie, quam insulse, conuersionem hominum, partim in gratiam DEL, partim in Arbitrium hominis distrahat, & uirtuti Dei detrahat: & tamen Patronos habeat non obscuros nec ignobiles: accurrat

tius

cius paulo & prolixius à nobis confutanda est: idq; declarandum, quod hætenus magno consensu in Ecclesia Dei docuimus, uidelicet, Naturam humanam lapsu Adæ nō modo infirmatam: sed prorsus à Deo auersam eiq; inimicā & Tyrannidē peccati ac Satanæ subiectā esse, ita, ut nō tantum propensa ad peccandum inclinet et feratur: sed peccato prorsus obnoxia & mancipata sit. Etsi enim lapsus Adæ non sustulit ipsam uoluntatem: tamen ex libera seruum, & ex bona malā fecit. Deinde profiteamur utrumq; homini non renato impossibile esse, intelligere aut apprehendere Voluntatem Dei in Verbo patefactam: aut sua ipsius uoluntate ad Deum se conuertere, boni aliquid uelle, aut perficere.

1. Primum enim Scriptura uniuersum genus humanum mortuum, inutile, & à Deo auulsum esse pronunciat. Gene. 6. & 8. Omnis cogitatio & figmentum cordis humani prauum est à iuuentute. Psal. 51. Tibi tantum sum peccator. Iohan. 3. Quicquid ex carne natum est, caro est.

Item

Item: Nisi quis renatus fuerit, &c.

II. Scriptura, corda omnium mortalium naturaliter lapidea esse dicit: nec uisum ad paucos restringit: sed in genere pronunciat, qualis sit omnium hominum Natura. Qualis autem erit cordis ferrei à seipso præparatio, donec mirabili conuersione carneum esse coeperit? Iere. 24. Ego dabo eis cor, ut sciant me, quia ego sum Dominus. Hic promittit, se lingularis gratiæ loco daturum Israëlitis cor, ut ab illis cognoscatur, nimirum inueniens hominis mentem tantum in rebus spirituales sapere, quantum abs se illustrata fuerit. Iere. 31. Dabo Legem meam in uisceribus eorum, & in corde eorum scribam eam. Iere. 32. Ponam timorem Nominis mei in cordibus eorum, ne declinent à mandatis meis. Hic iterum proprium & solidum Dei opus esse testatur Prophetæ, Cor nouum creare: ex eorde lapideo facere cor carneum: conuertere corda, & uera Dei agnitione imbuere, ut & Ezechiel cap. 11. & 36.

III. Hoc

III. Hoc ipsum & Christus dilucidè confirmat, cum dicit: Quisq; audierit à Patre meo, uenit ad me. Item: Nemo uenit ad me, nisi Pater traxerit eum, Quasi dicat: Nemini patere facultatē ad ueram Christi agnitionem, nisi cui nouam mentem Spiritus sanctus sua illustratione fecerit.

III. Omnium uero clarissime Paulus (2. Cor. 1. 2. 3.) qui disputationē hanc expresso ingressus, postquam stulticiæ et uanitatis condemnauit uniuersam hominum sapientiam, tandem ita concludit: Animalem hominem non posse ea percipere, quæ Dei sunt. Stulte igitur tantum intellectus et acuminis homini tribuimus, quo ad Deum et Regni cœlestis mysterium penetrare possit, cum Apostolus expresse dicat: Infatuatam esse à Deo sapientiam huius mundi.

Hoc idem alibi etiam facit, cum in precatōne inquit: Deus & Pater gloria det uobis Spiritum sapientiæ, & reuelationis. Vbi iterum affirmat, sapientiam et reuelationem esse Dei donum. Quicumq; igitur plus sibi intelligentiæ tribuit: eo magis

magis est cæcus, quod cæcitatem suam non agnoscit.

V. Iam sicuti, quo ad intellectum, in tam densa caligine & ignoratione Dei versamur, ut ne idonei quidem simus ad boni quicquam cogitandum, tanquam ex nobis: Ita uoluntas etiam nostra ad Dei obædientiam aut ad bonum eligendum prorsus extincta & deprauata est. Id quod Paulus diserte testatur, cum non tantum uolendi facultatem, sed ipsum uelle in nobis effici prædicat, ita, ut non aliunde, quam à Deo sit assensus et obsequium recte uoluntatis. Deus (inquit) est, qui efficit in nobis, uelle et perficere.

Hic Paulus totum Deo uendicat, quod scilicet non tantum uoluntatem nostram adiuuet: sed ipsum uelle & perficere efficiat. Isti uero præter adminiculum, nihil Deo acceptum ferunt: ac dum hominem socium Deo adiungunt, & inter ipsum & nos partiuntur: uirtutem Dei magna ingratitudine imminuunt & extenuant: idcirco ad nos transcribunt, quod proprium est Dei opus.

H

Huc

CONFUTATIO ERRORVM

Huc pertinet illud Iere. 31. Faciam, ut in præceptis meis ambuletis, Iohan. 15. Item illud Christi: Sine me nihil potestis facere. Et Pauli dictum. 2. Corinth. 3. Non quod idonei simus ex nobis ipsis, cogitare quicquam, tanquam ex nobis ipsis: sed sufficientia nostra ex DEO est: qui fecit nos idoneos. Huc etiam referenda sunt preces Davidis Psal. 51. & 119. Da mihi intellectum, ut discam mandata tua. Item: Gressus meos dirige. Si enim aliquid petimus à Deo: deesse id nobis palam confitemur: et eo ipso, quo Deus promittit, inopiæ nostræ nos comonefacit.

Ipsa etiam Spiritus sancti epitheta, & proprium eius officium, quod in Ecclesia perpetuo exercet, hanc stultam persuasionem excutere nobis debebant. Cur enim & Spiritus sanctificationis & Veritatis prædicatur, nisi quod hoc solo Duce & Magistro ad ueram Christi agnitionem perducimur, & in abdita Dei mysteria penetramus.

Postremo Augustini etiam testimonij confirmare nos possumus: & Antagonistram

gonistrarum falsam & superbā opinionē euertere. Plurimis enim in locis testatur gratiam Dei sic operari in nobis, ut ex nolentibus, uolentes faciat. Item laborāt homines, ut inueniant in nostra uoluntate, quid boni sit nostrum, quod nobis nō sit ex Deo: at quid inueniri possit ignoro. Sic alibi: Liberam hominis uoluntatē esse negat, quādiu uincētibus & uinciētibus cupiditatibus subiecta est. Itē: uicta uitio, in quod cecidit uolūtate, caret libertate natura. Item, Libero Arbitrio male usus homo, et se perdidit et ipsum. Item Magnas homo liberi Arbitrii uires, cum conderetur, accepit: sed peccando amisit. Item, Non attendunt stulti homines in liberi Arbitrii nomine sonare libertatem: Si autem serui sunt peccati: quid se de libero Arbitrio iactant? A quo enim quis deuiētus est: huic et seruus et addictus est. Quin etiam alibi palam nomen ipsum ridet: Liberum, inquit, Arbitrium, sed non liberatum: liberum Iusticiæ, seruum peccati.

His testimonijs euidenter de nostra seruitute

CONFVTATIO ERRORVM

uitute conuicti abijciamus tam superbas
opiniones: & eo ardentius ad liberatorē
properemus. Si enim soli hi liberi sunt,
quos Filius liberauit: sequitur alios ser-
uos ahhuc esse peccati.

Fugiamus etiam & detestemur Dog-
ma eorum, qui argutē philosophantur,
Mentem & Voluntatem hominis, in con-
uersione seu renouatione esse *σύνεργον*,
seu causam concurrentem & cooperan-
tem: cum & Deo debitum honorem eri-
piat: & (ut Augustinus inquit) suos de-
fensores magis præcipitet, & temeraria
confidentia labefactet, quam stabiliat.

Quod autem post regenerationem
homo per Spiritum sanctum noua luce
& uoluntate donatus, iam ut templum &
organum Spiritus sancti Deo obtempe-
ret, & tunc *σύνεργος* Dei appelletur, non
refragamur: præcipue cum & Paulus
hoc elogio pios ornet & dicat, nos ad bo-
na opera esse conditos, quæ Deus præ-
parauit, ut in illis ambulemus. Et Chris-
tus alibi nos uelit esse luminaria accen-
sa, quæ per bona opera alijs ad gloriam
Dei præluceant.

Non

Non igitur ex hac Confutatione quisq̄ desidia occasionem arripere potest. Ita enim de hoc loco differendum esse censemus: ut inter hos duos scopulos media uia teneatur: ne aut studium pietatis debilitetur: aut temeraria confidentia Deo suus honos præripiatur.

III.

Opinio eorum est, qui contendunt hominem in hac uita integre renouari, & imaginem Dei seu iusticiam originalem plene ac solide in nobis iam restitui & instaurari.

Contra hunc furorem tenendum est, Nunquam ita nos liberari, quin peccati iugo pars nostri obnoxia maneat: nunquam ita instaurari, quin multæ hominis terrenæ lineæ semper appareant: nunq̄ ita renasci quin de uetustate aliquid retineamus. Circumferimus enim semper reliquias carnis nostræ, quamdiu corporis huius carcere circumdati sumus. Inde conflictus nascitur, & asperissima colluctatio, quæ pium hominem per totâ uitâ non le-

CONFVTATIO ERRORVM

uiter exercet. 2. Corinth. 3. Nos transformamur de die in diem ad imaginem Dei, &c.

Faceſſant igitur papiftæ & Stenckfeldiſtæ, qui proterue iactitant, nihil eſſe facilius homini renato, quam Deo perfectam obædientiam & plena obſequia præſtare: nihilq; Deum impoſſibile homini præcepſiſſe. Item Oſiandriſtæ, qui nimium reliquias peccati originalis extenuant, dum comparant eſſentialem ſuam luſticiam mari, & reliquias peccati ſcintillæ ignis, &c.

Sed cum hæc doctrina de articulo liberi Arbitrii in noſtra Auguſtana Confefſione, ſubſequeuta Apologia, & Schmal kaldenſibus Articulis perſpicue & concinne propoſita & explicata ſit; ſtudio breuitatis huic diſſertationi non amplius immorari, ſed ad prædictam Auguſtanaſ Confefſionem nos potius referre uoluimus.

VII.

Confuſa

CONFVTA TIO ERRORVM

Osiandri & Stanckari in Articulo
Iustificationis.

INter omnes Christianæ
Doctrinæ Articulos uix alius
est, tum Satanæ, tum rationi
humanæ intolerabilior, quam
Articulus de imputatiua Christi Iusticia.
Satan quidem ei infensus est odio et in-
uidia nostræ Salutis, utpote qui facile in-
telligit, se nihil efficere posse suis tenta-
tionibus de nostri indignitate, prædesti-
natione, & similibus spectris, quamdiu
is Articulus purus et incorruptus in con-
scientijs regnat. Ratio autem humana ip-
si contradicit, partim ex ingenita propri-
arum uirtutum & Iusticiæ admiratione
& confidentia, partim ex notitijs, & ex
uelata Lege sumptis imaginationibus,
de merito uitæ æternæ.

H iij

Hinc

CONFVTATIO ERRORVM

Hinc tam pertinaciter Iustiam priorum meritorum defenderunt omnes omnium temporum Hypocritæ. Non solum illi, qui extra Ecclesiam inter Ethnicos sine Verbo Dei, solius rationis ductum secuti sunt: uerum etiam illi, qui in externa societate Ecclesiæ, Verbi DEI Doctores & auditores extiterunt. Quales olim fuerunt apud Iudæos cultores Idolorum & cumulatores Sacrificiorum, contra uaticinia Prophetarum de sacrificio Christi: Item Pharisæi rigidi externæ disciplinæ obseruatores, contra doctrinam Iohannis Baptistæ & Christi de remissione peccatorum: Item Pseudoapostoli urgentes Circumcisionem & Legis opera contra doctrinam Pauli de Fide & gratuita misericordia per Christum parta. Hi & similes non agnoscentes originalem corruptionem humanæ naturæ, nec Legis Dei seueritatem, qua exigit perfectam obædientiam, Iusticiam in suis uisibus & meritis collocarunt: & prætextu Legis, bona opera exigentis, negarunt & damnarunt Euangelium de Fide,
de

de merito, & Iusticia Christi.

Tale præsumptionis contagium, post Apostolorum tempora subinde magis ac magis crevit: donec Papa illud profudamēto totius suæ Religionis arripēs, publicum eius patrociniū suscepit: & maximam Christiani orbis partem sub eius iugum per fulmen excommunicationis redegit, cum inenarrabili multarum animarum sempiterna iactura.

Et licet subinde aliqui etiam in medio Papatu admoniti lectione Prophetarum & Apostolorum, acriter huic damnabili errori restituerunt: tamen tyrannide Papæ subinde oppressi sunt, utpote potestate Tenebrarum adhuc dominante & Deo impium mundum ob ingratitude puniente: donec tandem rursus eius calamitatis misertus, per Lutherum, tanquam singulare & plane heroicum Spiritus sancti organon, huius hæreseos atrocitatem patefecit, cunctisq; ob oculos posuit: & salutarem Iusticiam Christi in Evangelio monstravit: & Ecclesiam Papæ tyrannide & conscientiarum carnificina

CONFUTATIO ERRORVM

ficina liberatam ad lætam fiduciam, spem
& inuocationem reuocauit.

Cæterum hanc felicitatem Satan nõ
diu Ecclesiæ cõcessit integram: sed mox
è medio cœtu instauratæ Ecclesiæ, distor
ta & ambitiosa ingenia quorundam excol
tauit: quę articulum Iustificationis nouo
fucò et artificio deprauarent. Inter quos
non infimum locum obtinent Osiander
& Stanckarus: qui ex Schola Lutheri &
cœtu ueræ Ecclesiæ prodeuntes, tandem
utriq; circa articulum Iustificationis, fœ
dum naufragium fecerunt, & Ecclesiam
horribiliter turbarunt.

Cum enim Lutherus ex Prophetis
& Apostolicis scriptis, rectam & salu
tarem uiam de nostra redemptione & Iu
stificatione demonstrasset: pronuncians
Iusticiam & redemptionem nostram, esse
se opus & actionem totius personæ Chri
sti, ita, ut utraq; alteri in una persona con
iuncta, simul pro nobis redimendis & iu
stificandis laborarit patiendo & uincen
do. Ibi Osiander & Stanckarus, mutuo
certamine de nostri iustificatione, inter se
congressi,

eōgressi, ambo ab hac regia & mediā uia
deflectētes, & nostrā iusticiam, personæ
Christi eā derogātes, ad singulas eius na-
turas perperā detorsērunt: atq; ita uterq;
medios ac debitos limites euagati in ex-
tremis uitiosis, in excessu uidelicet et de-
fectu, hæserunt.

Osiander hæsit in excessu, dum nimis al-
te subuolans, soli diuinitati Christi iustici-
am nostram tribuit, per eius inhabitatio-
nem & efficaciam: & cōtra imputatiuam
iusticiam Pauli nostrarumq; Ecclesiarū,
seu iusticiam remissionis peccatorum pe-
nitus uel sustulit, uel certe cōtempnit, &
pedibus cōculcauit. Quod ex hisce eius sē-
tētijs manifeste apparet. Nam propositio-
ne 73. suæ disputationis de iustificatiōe in-
quit: Glacie quoq; frigidiora docēt, quā
cūq; docent, nos tantū propter remissio-
nem peccatorum reputari iustos. Item in
Confessione: Hypocritæ docent nostram
iusticiam esse nihil aliud, quam quod De-
us nos pro iustis habet, etiam si simus pec-
catores, & nostrā iusticiā esse, extra nos. I-
tem in cōfutatione prioris scripti Philip-
pi

CONFUTATIO ERRORVM

pi dicit: Deum nec uelle nec acceptare ullam aliam Iusticiam, quàm suam propriam & essentialem. Item negat, nos posse probare ullis Scripturæ testimonijs, remissionem peccatorum esse Iusticiam nostram. Item, Christi essentialis Iusticia, est nostra Iusticia, non remissio peccatorum. Et huius generis innumera testimonia in hoc & alijs ipsius Scriptis reperiuntur.

Sed facile erroris conuincitur, uel solis his duabus rationibus: Primo quod pugnat contra usum, finem aut officium assumptæ carnis. Si enim Diuinitas nuda & sola nos iustificare potuisset, uel uoluisset, quorsum opus fuisset assumptione carnis? Deinde pugnat etiam contra ipsam naturam nostræ Iusticiæ, quam Deus per suam Legem in nobis seueriter flagitat: ad quam propter iustam Dei iram contra peccatum requiritur perfecta impletio & obædientia Legis in agendo et patiando. Diuinitas autem non patitur, nec mori potest. Ergo Diuinitas in Mediædiatoris officio sola non iustificat: sed necesse fuit ei adiungi etiam humanitatem, ut

ut sic tota Persona peccatum & iram Dei
expiaret sanguine & morte sua.

Etsi igitur diuinitas Christi, quantū
pertinet ad efficaciam & uictoriam, ne-
cessario requiritur ad parandam nostram
iusticiam: tamen sine humanitate patien-
te & moriente nequaquam illam perfici-
cit. Deus enim nostris peccatis offensus,
noluit placari sine persolutione sufficien-
tis, & æqualis precij, mere uiolenta subla-
tione peccati & supplicij: sed humili pas-
sione supplicij, qua eius legali iusticiæ, i-
ra, ac uindictæ contra peccatum satisfie-
ret. iuxta illud Matth. 5. Non ueni solue-
re Legem, sed implere. Atq; hic quidem
est error Osiandri, contra Articulum lu-
stificationis hærens in excessu.

DE ERRORE STANCKARI.

STanckarus econtra hæsit in dese-
ctu, dum nimis profunde descendens
soli humanitati Christi nostram iusticiam
adscri-

adscribit. Humanitas enim Christi sola, licet sancta & iusta: tamen sine auxilio diuinitatis, nequaquam suffecisset acquirendæ nostræ iusticiæ. Nam non sola potuisset grauitatem immensæ iræ Dei contra nostra peccata, nec uolentiam nostrorum hostium, Mortis, Inferni, ac Satanæ sustinere: sed oppressa onere succubuisset, nisi Diuinitas ipsi hypostaticè seu personaliter adiuncta tum sustentasset patientem humanitatem, tum illa mirabili cõiunctione præstantiã meriti, sacrificij, & mediationis, infinito cumulo auxisset. Quemadmodum passim in Scriptura testantur tristissimæ eius querelæ in patientia, & lugubres gemitus pro liberatione & sustentatione, ueluti Psal. 22. Deus, Deus, respice in me, quare dereliquisti me? Exaruit tanquam testa uirtus mea. Psalmo 69. Saluum me fac Deus, quoniam usque ad animam meam intrauerunt aquæ, & non est substantia.

Omnino igitur necesse fuit, succurrere Diuinitatem auxiliatricem: quæ sua omnipotentia humanitatem Christi subintolera

intolerabili ira Dei trepidantem, sudan-
tem sanguinem, morientem & descendē-
tem ad inferos sustentaret, liberaret, &
ad immortalem uitam & æternam glori-
am eueheret. Sicut Petrus testatur, Act. 2.
inquiens, Quod DEVS, id est, diuinitas
Christi, quam habet communem cum Pa-
tre & Spiritu sancto, ipsum resuscitauerit
solutis doloribus mortis. Sicut ipse Chri-
stus fatetur, Esaia 63. inquiens: Circum-
spexi, & non erat mihi auxiliator, ideo
brachium meum fecit mihi salutem. Simi-
liter Iohan. 10. iuxta hanc diuinitatem glo-
riatur contra mortem, inquiens: Ego po-
no animam meam, vt iterū summa ipsam
Nemo tollit eā à me: sed ego pono ipsam
à me ipso. Potestatem habeo deponendi
eam & potestatem habeo iterum sumen-
di eam, id est, subire mortem, & redire ad
uitam propria potentia, id quod possibile
est soli Diuinitati, &c.

Est igitur Christus nostra iusticia,
non iuxta solam Diuinitatem, utpote
nimis sublimem & præpotentem, nec ad
Sacrificium Passionēue satis idoneā: Nec
iuxta

iuxta solam humanitatem, utpote nimis humilem, fragilem, & ad æquiualens precium peccati totius mundi minus sufficientem: Sed iuxta utraq; pariter Naturas, humanam & diuinam, in unam Personam indissolubili fœdere inseparabiliter iunctas: & pro nobis in integrum restituendis laborantes, sicut testantur hæc dicta Esaia 7. Nomen eius erit Emanuel, hoc est, nobiscum Deus, uel Deus unicus & associatus homini in unam Personam, & ita pro nobis redimendis contra hostes in aciem collocatus. Iere. 23. Germen Dauid & Iehoua erit Iusticia nostra, &c. Esaia 43. introducitur ipse Deus alloquens Genus humanum: Mihi laborem fecisti peccatis tuis.

Hinc & Irenæus pagina 185. inquit: Sicut homo erat, ut tentaretur: sic & Verbum erat, ut glorificaretur. Item Vigilantius inquit: Talis hostia requirebatur, quæ ita media esset inter Deum & homines, ut & morti succumberet per illud, quod hominis habebat: et mortem uinceret, eo, quod Diuinitatem in se tenebat.

Neque

Nequaquam igitur Osiandrico more Iusticia nostra Christo attribuenda est per communicationem Idiomatum, sicut aliæ actiones, quæ sunt Vni duntaxat naturæ propriæ, ueluti Creatio, A Eternitas, Passio, mors, etc. Sed realiter iuxta utrâq; Naturã. Siquidẽ utraq; Natura simul est occupata, altera quid nascendo & patiẽdo: altera uero Passionẽ potenter uiuendo. Hinc Paulus Phil. 2. dicit, Quod licet Christus fuerit in forma Dei, & potuerit uno nutu & ictu Satanam profligare, & de omnibus hostibus triumphare, & nos in integrum restituere: Quemadmodum mundum uno Verbo creauit: tamen non duxit suam Diuinitatem rapiendam ad tam uiolentam nostri liberationem: sed exinaniuit seipsum, non exercendo uires suæ Diuinitatis, & in forma serui subiiciendo seipsum supplicio mortis, &c.

Recte etiam Iohannes Baptista dicit, Non ipsum Deum, sed Agnum Dei, tollere peccata mundi, & restituere iusticiam.

CONFUTATIO ERRORIS

ciam. Item Paulus Rom. 5. diserte pronunciat nos fieri iustos non sola efficacia, uel uiolenta potētia diuinitatis Christi: sed eius humili obædientia. Dicitur enim: Quemadmodum per inobædientiam unius hominis peccatores constituti fuimus multi: ita per obædientiam unius Iusti constituentur multi. Item Acto. 20. Deus acquisiuit Ecclesiam sanguine suo. Item 1. Iohan. 1. Sanguis Christipe rificat nos ab omnibus peccatis.

Ex his omnibus liquidò patet, nec Osiandrum, nec Stanckarum ueram asseri iusticiam Christi: sed utrumq; uagari & errare in duobus extremis, excessu & defectu, dum eam in singulis naturis Christi quærunt ac collocant ubi e contra regiam & mediam uiam in Scriptura monstratam, in utraq; Natura uni Personæ coniuncta, pios omnes sequi & amplecti oportet.

Verum quoniam non leuis adhuc cura de errore Osiandrico Ecclesiam Dei premit & excruciat: nec hæc omittenda,

da, sed omnino recensenda & præmonenda sunt: Hunc scilicet errorem non tantum à Verbo Dei, quod supra ostensum est, alienissimum esse: sed etiam à Confessione Augustana, Apologia & Schmalkaldicis Articulis, inde apparet, quod nulla usquam in nostra Augustana Confessione, Apologia, & Schmalkaldicis Articulis, de essentiali aut substantiali iusticia nos iustificante mentio facta sit: sed sola imputatio meriti Christi, & remissio peccatorum pro nostra iusticia docetur & inculcatur.

VIII.

CONTRA ERROREM MAIORIS,

quod bona opera necessaria

sunt ad Salutem, eiusque adhaerentium & con-

iunctorum.

iunctorum.

I ij

Error

ERROR Maioris eiusque
 adhaerentium & coniuñcto-
 rum eatenus cum præcedē-
 ti Osiandri & Stanckari cō-
 gruit, quòd plane ad eam-
 dem cum ipsis metam tendit, in corrumpen-
 do & deprauando Iustificationis arti-
 culo: discrepat autem Maior ab illis
 modo ac uia, quam in extruendo suo er-
 rore sequitur. Illi enim suam imposturam
 contextunt adulteratione causæ efficien-
 tis, dum Iusticiam nostram assignant nõ
 toti personæ Christi, iuxta utramque simul
 Naturam operantis merito & efficacia:
 sed alterutri duntaxat eius Naturæ, ita, ut
 una tantummodo & sola Iusticiam nos-
 tram producat: altera nihil ad eam con-
 ferente.

At Maior, licet concedat, totam per-
 sonam Christi esse ueram causam efficien-
 tem Iusticiæ nostræ: tamen alium cui-
 niculum suffodit seu rimam agit, struitque
 insidias deprauatione causæ formalis seu
 materialis. Vera enim materialis seu for-
 malis

malis causa Iusticiæ nostræ nulla alia est, quam perfecta impletio & obædientia Legis, à sola Christo obædiendo & pati-endo præstita, & sola Fide apprehensa, tanquam meritoria & necessaria ad Salutem. Hanc Maior multipliciter vitiat & contaminat falsis sententijs et impijs Propositionibus de necessitate bonorum operum ad Salutem: quas tempore Interimistico à Papistis, Interimistis & Adia-phoristis mutuatus est. Horum igitur saltem præcipuas aliquot ex eius Scriptis recensebimus & breuiter refutabimus.

I.

Primum arripuit has Propositiones palam & mordicus tuendas, ut apparet in libro anno Ll. edito contra Amsdorffium, Item in Sermone de Conversione Pauli.

Bona opera sunt necessaria ad Salutem.

Nemo unquæ sine bonis operibus saluatus est.

Impossibile est quenquæ sine bonis operibus saluari. I ij Has

CONFUTATIO ERRORIS

Has Propositiones uarijs rationibus & glossis pingit, & palliat: quarum aliquæ saltem in speciem uerisimiles: aliquæ autē palam impiæ & falsæ sunt nisi mirū, ut prerextu ueri similiū falsas uendat atq; obtrudat. Veritatis speciem hoc commento præbet, quod passim seipsum declarans scribit: se bona opera ad Salutem necessaria docere, non tanq; meritū sed tanq; fructum & effectum, necessario comitantem illos, qui fide consecuti sunt Salutem.

Ad hanc glossam Maior ubiq; prouocat tanq; euidens testimonium suæ integritatis contra suos Antagonistas: qui ipsum Papistici fermēti accusant: sed hoc prætextu nequaquam elabi potest. Etsi enim prædicta eius glossa uera & non simulata esset: tamen quia ea abutitur ad futurandam & stabiliendam formam loquendi, simpliciter falsam & Papisticam: deinde quia sine omni necessitate & ratione conatur hanc falsam Propositionem prætextu glossæ ueri & sani sensus pusillis Christi obtrudere: ideo non effugit culpam

pam proditæ Veritatis & Intermisticæ
collutionis.

Pugnat enim eius glossa ex diametro
cum ipsa Propositione, quæ meritum ex-
cludit, quod tamen Propositio includit.
Siquidem, omnium linguarum usu & te-
stimonio, illud, quod ad aliquam rem ne-
cessarium requiritur non tantum intelli-
gitur de causa sine qua non (quæ ipsa hic
locum non habet) quod absq; ea res con-
sistere nequeat: sed etiam de causa effici-
ente, instrumentali, formali, & materiali,
quod illam rem efficiat, constituat & cõ-
seruet. Sicut Architectus securis, ac igna
necessaria sunt ad structuram domus.

Dicere autem bonos fructus & ef-
fectus esse necessarios ad bonam arbor-
em: aut effectum ad causam efficientem,
nullius linguæ proprietas admittit: & ip-
se quoq; ordo naturæ sic dicere prohibet
& reclamatur: sed potius contrarium, uide-
licet, quod bona arbor sit necessaria, ad
bonos fructus. Sic recte dicitur, Salutem
& Iusticiam esse necessariam ad bona ope-
ra: quandoquidē (teste Iohanne 1. Cap. 3.)

CONFVTATIO ERRORIS

Solus ille, qui est iustus, iusta facit: sed non
 econtra recte dicitur, Bona opera esse ne-
 cessaria ad Salutem. In tali enim oratio-
 ne ordo rerum & causarum inuertitur:
 fructus ante arborem, & bona opera ante
 Salutem seu bonum operatorem collo-
 cant.

Est igitur hic primus error Maioris
 seuerissima reprehensione dignus. Quia
 prætextu uerorum glossematū pingit &
 inuehit Papisticas, ambiguas, flexilo-
 quas, insidiosas & periculosas formas lo-
 quendi. Si enim huiusmodi lusibus glosse-
 matum in Ecclesia Dei locus concedere-
 tur: ipsius etiam Porphyrii, Arii, & simili-
 um hæreticorum blasphema & portento-
 sa deliria astute excogitatis coloribus
 pingi & excusari possent.

II.

Secundo, Quia errore (ut dicitur)
 nihil est foecundius, ita, ut semper er-
 ror errorem pariat, & suum defensorem
 subinde magis magisque demergat & con-
 tagione inficiat: idem Maiori quoque usu
 uenit.

uenit. Suscepto enim semel patrocínio flexiloquæ & Papistice Propositionis de necessitate operû ad Salutē: uolentia eiusdem eo tandem abripitur, ut palam impia & papistica profiteatur: & suas ipsius glorias superius positas de excluso merito operum euertat, damnet, & seipsum turpissime contradictionibus implicet.

Sequens igitur error, quem ex defensione supra dictarum propositionû, quasi quodam uenenato cōtagio hausit, pugnat contra principalem usum Fidei & applicationem meriti Christi ad nos. De ea enim hæctenus communis Catholicæ Ecclesiæ cōsensus ex sacra Scriptura & Augustana Confessione fuit: Quod meritû Christi sola Fide apprehendatur & applicetur. At Maior in dispositione sua super Cap. 10. ad Rom. expresse eam adplicationem tribuit, non tantum Fidei, sed etiam Confessioni.

Quo quid absurdius & perniciosius fingi potest? Perinde ac si quis ab alio porrectum thesaurum accepturus tendat ad ipsum, non tantum manum, sed exerat etiam

CONFVTATIO ERRORIS.

etiam linguam, quasi ea cum manu ad fa-
dem officium sit destinata. Pari, imo mul-
to maiori cum absurditate Maior Fidem
et Confessionem in applicatione meriti
Christi ad nos conglutinat, cum tamen
sint diuersissima.

Fides enim proprie est mere Dei in
nobis opus, & singularis motus à Spiritu
sancto in hunc principalem finem condit-
tus et excitatus, ut esset nobis quasi ma-
nus quaedam mendica, quam ad Deum
porrigeremus: & ab ipso Christum una
cum suis thesauris in Verbo exciperem-
us: sicut infinita Scripturæ testimonia
testantur. Matth. ultimo: Qui crediderit
saluus erit. Item Esaiæ 53. Scientia sui ius-
tificabit multos. Iere. 5. Domine, oculi tui
respicient fidem. Habacuc 2. Iustus sua Fi-
de uiuet. Rom. 3. Statuimus hominem
iustificari Fide, sine operibus, &c.

Confessio autem est Fructus Fidei:
qua nihil salutis à Deo accipimus: sed an-
tea sola Fide acceptam ore confitemur, &
Deum celebramus, iuxta illud Psalmi 116.
Credidi propter quod locutus sum, &c.
Quia

Quin ipse quoque Maior ueritatis coactus aliquoties in suis Scriptis affirmat: sola Fide nos iustificari, & sola Fide beneficia Christi nobis applicari, &c. Et mox superius oblitus, affuit ei Confessionem: & ipsam in eodem usu applicandi ad nos meriti Christi cum Fide collocat: atque ita fenestram aperit fingendi infinita media applicatoria, qualia in Papatu uiguerunt, ueluti Missæ, Peregrinationes, Intercessionem mortuorum, &c.

III.

Tertio, post deprauatam applicationem meriti Christi ad nos, & falso Confessioni pariter ac Fidei communicatam, transit tandem ad Papistica Encomia bonorum operum, ut Pharisaicam præsumptionem confirmet. Laudat enim bona opera non more Scripturæ usitato: sed alio duplici & plane Papistico modo: tum quod pars sint nostræ iusticiæ coram Deo: tum quod causa retentiuæ sint acceptæ Salutis.

Prius

Prius Encomium liquido patet ex definitione Iusticiæ: quam ponit in Dispositione sua in decimū caput ad Rom. Iusticia (inquit) est Verbum de Filio Dei incarnato & crucifixo habere in corde: in eo lætari, acquiescere: id ore profiteri & propagare: & propter hoc Verbum omnia extrema etiam mortem sustinere & pati.

In hac definitione & Dictis adiunctis euidenter in substantiam Iusticiæ collocat opera nostra, et opera Christi (tametsi horum admodum obscure & tenuiter mentionem faciat) perinde quasi unā & eandem Iusticiam constituent: cum tamen longius à se inuicem distent, quam cœlum à terra: imo extreme inter se pugnent, usq; adeo, ut prorsus impossibile sit, ea coniunctim in eadem sede, id est, in foro Articuli Iusticiæ morari.

Ibi enim sola obædientia Christi totum dominium occupat: & nostram Iusticiam omnibus numeris, absolutam reddidit, iuxta eius testimonium Iohan. 15. Iusticia est, quod uado ad Patrē, Cum quo Christi

Christi dicto prorsus et ad amissim' conuenit & illud Pauli ad Galat. Si ex operibus est iusticia: frustra Christus est mortuus. Idem enim penitus est Christi transitus ad Patrem, quod mors seu Passio, &c. Item Esaiæ 51. Glorietur de tali iusticia, quod omnes illos, qui ea nitantur, durabiliores reddat cœlo & terra: & cōseruet contra desperationem. Salus mea (inquit) durabit, & iusticia mea nunq̄ deficiet. Esa. 45. Apud memetipsum iurauimus immutabiliter, Quod omne genu sit mihi flectendum: & omnis lingua sit iuratura: In Domino est mihi iusticia & fortitudo.

In his & similibus dictis iubet Filius Dei suam obadientiam sola Fide apprehensam iudicio Dei opponere, tanquã perfectissimã iusticiam: nec humana opera ei admiscere. Alioqui enim tota amittitur. Hinc Apostolus Paulus passim in suis Epistolis, præcipue autem ad Romanos & Galatas, per antithesin argumentatur: Si ex operibus prouenit iusticia: Christus frustra mortuus est. Item Gala. 3.

Quot

CONFUTATIO ERRORIS

Quotquot ex operibus Legis sunt: Maledictioni obnoxij sunt. Item: Si gratia saluamur: Ergo non ex operibus: alioquin Gratia non esset Gratia etc.

Nec Fides nostra duabus pariter columnis, nostris uidelicet & Christi operibus simul niti & acquiescere potest: sed distrahitur & uertitur in dubitationem, iuxta illud Pauli ad Rom. 3. Ideo ex Fide ut sit firma Promissio.

I. Est igitur prorsus falsum & impium Encomium Maioris de operibus, cum ea in definitione Iusticiæ coniungit cum operibus Christi. Hoc enim pacto honorẽ Iusticiæ & Salutis, soli obædientiæ Christi debitum, communicat operibus nostris: & Fidem nostram distrahit, partim in Christũ, partim in nos ipsos. Quid obsecro magis Papisticum & idolatricum dici potest?

II. Porro non minus impium quoq; est alterum illud bonorum operum Encomium: ubi eis tribuit uim retinendæ Salutis: sicut patet ex eius Sermone de conuersione Pauli B. 3. Cum tamen retentio
nostræ

nostræ Salutis æque sit opus solius Christi in nobis: ac ipsa acquiritio. Sicut enim ille solo merito suo fide nostra apprehenso nos iustificat & saluat: Ita deinceps iustificatos & saluatos contra carnis & Sætanæ tentationes Spiritu sancto gubernat & corroborat in Fide, inuocatione, et noua obædientia, iuxta hæc dicta, Philip. 1. Qui inchoauit in nobis opus bonum: idem quoq; perficiet, usq; ad diem Christi. Item 1. Petri 1. Virtute DEI custodimur per Fidem ad Salutem, &c.

Nisi enim filius Dei cum Patre & Spiritu sancto suam mansionem in nobis faciens, & tanq; inuictum caput nos sua languida membra subinde repararet, & grassantem Diabolum reprimeret: certe nullo momento acceptum donum uitæ æternæ retinere possemus, iuxta illud Esaie 40. Ipse dat lassum uirtutem: & cui non sunt uires, multiplicat robur. Fatigabuntur pueri & deficient. & iuuenes impingendo labentur: Expectantes autem Dominum renouabunt uires; & renascentur
eis

CONFVTATIO.

eis pennæ instar aquilarum: current & non fatigabuntur: ambulabunt & non deficient.

Ad retentionem Salutis pertinet etiam perpetua illa remissio peccatorum, propiciatio, & Dei placatio. Sic enim deum in Christo permanemus aut consistimus: si nulla nobis est condemnatio, seu si perpetua Christi propiciatione peccata nostra tolluntur aut abolentur. Sic enim inquit Dauid: Si peccata obseruaueris Domine, Domine, quis consistet? Quia igitur Dominus peccata non obseruat, coram facie omnipotentis Dei, seu igne illo omnia consumente, umbraculo Mediatoris protecti consistere & permanere possumus.

Errat igitur grauissime Maior hac quoque in parte, quod, tribuendo bonis operibus uim conseruatiuam acceptæ Salutis, abducit pios ab assidua Christi imploratione pro perpetua remissione peccatorum, pro confirmanda Fide, & conseruanda Salute, ad superbam præsumptionem, et confidentiam de proprijs operibus

ribus, ac donis, contra illud Pauli 2. Cor.
1. Ne collocemus fiduciam in nos ipsos:
sed in Deum, qui mortuos exuscitat.

Ex enumeratis igitur crassis hisce
longeque grauissimis erroribus liquido pa-
tet, quam parum synceri sensus Maior in
Articulo Iustificationis reliquerit: & quã-
tum Papistas contra nos armauerit, dum
eandem cum ipsis formam loquendi u-
surpat: & glossemata propositionibus
contraria assuit: applicationem meriti
Christi, quæ soli Fidei proprie est, ad con-
fessionem quoque transfert: denique miscen-
do in definitione Iusticiæ nostras uirtu-
tes, Christum debito honore defraudat: &
conscientias, uel in Pharisaicam hypo-
crisin, & Papisticam præsumptionem: uel
etiam contra in Cainicam desperatio-
nem præcipitat.

Horum tam horribilium malorum
cum suo impio dogmate author existat:
non tamen ueretur palam gloriari, se nũ-
quam à sana Doctrina discessisse: sed sem-
per nauasse præclaram operam in probi-
benda carnali licentia, uel prophana secu-
ritate

ritate & accendendo studio bene operan-
 di. Nō autē uidet, de quibus hactenus in-
 enarrabilia & atrocissima mala, quæ sub
 specioso isto prætextu, in immensum cu-
 mulat: uidelicet quod Articulum Iustifi-
 cationis nefarie corrumpit: Euangelium
 transformat in Legem: Christo debitum
 honorem eripit: Papisticam præsumptio-
 nem ac confidentiam operum confirmat
 indignis autem, peccatoribus & territis
 conscientijs omnem consolationem am-
 putat & adimit, easque ad desperationem
 adigit.

Hæc mala infinitis modis sunt graui-
 ora quam carnalis securitas: quam tamē &
 ipsam omnes orthodoxi Euangelij docto-
 res acerrime taxant, sed diuerso modo.
 Quid enim contra securitatem grauius
 dici potest, quam hæc uoces: quas in omni-
 bus concionibus ac scriptis sonamus: ut
 uidelicet, quod illi, qui carent proposito re-
 cte agendi, & laxant frena cupiditatibus
 contra conscientiam, careant uera Fide,
 uel, si quam habuerunt, amiserint: sint spi-
 ritualiter mortui: destituti Spiritu sancto:
 agitati

gitati à Satana, & obnoxij corporalibus
& æternis pœnis, &c. Quæ hæc horribilia
tonitrua nõ deterrēt à carnali licentia, &
accendant ad nouam obædientiam: hunc
nunq̃ Maioris Papisticæ propositiones
de necessitate bonõrum operum moue-
bunt & emendabunt.

Non solum autem cum Verbo Dei
pestilens hic error pugnat, ut hætenus a-
bunde ostẽsum est: sed etiam à nostris Ec-
clesijs toto tempore instaurati Euange-
lij præsertim autem anno 36. & deinceps,
cum quidam eum astute ex Papatu resti-
tuere conarentur, damnatus & reiectus
est. Quin & Augustana Confessio & A-
pologia non obscure hunc errorem eo ip-
so damnat: quod cum multa de gratuita
acceptatiõẽ & bonis operibus dicat: eaq̃
omnia studiose consecietur, quæ Aduer-
sarios nobis æquiores redderent: hanc ta-
men propositionem Monarchis & Ad-
uersarijs longe exoptatissimam nusq̃
uel nutu ponit, asserit, aut saltem subin-
dicat.

IX.

K ij

Confus

CONFVTATIO ADIAPHORISMI.

INTER VEROS cultus, quos & Deus omnium maxime probat, & quibus honore afficitur, non postremum locum obtinet constans, libera, & ingenua Euangelij Confessio, segregata ab omni fuce, dissimulatione, aut collusionione cum hostibus: praesertim eo tempore, cum Tyranni uel uulpina uersutia, uel lupina uolentia doctrinam Christi aut corrumpere, aut opprimere & delere conantur. Tunc enim omnium maxime cum ad gloriam Dei, tum Ecclesiae ueritatisq; confirmationem necessaria est Confessio: sicut testantur haec Christi dicta & seuerae comminationes, Matth. 10. Quicumq; me coram hominibus confessus fuerit, &c. Item Marci 8. Quem puduerit mei, &c. Et Ebre. 13. Offeramus per Christum

stum iuge Sacrificium laudis: quod est fructus labiorum confitentium. Nomen eius. Et Matth. 21. Ea necessitate postulatur Confessio, ut hominibus carnomentibus, lapides in ipsorum locum subire oporteat. Nullū igitur nec maius nec atrocius scelus est & indignius homine Christiano, quam tali tempore Confessionem ueræ Doctrinæ uel abijcere uel occultare: aut insuper fucosas impiasque conciliationes & collusiones cum hostibus intrinsece, & suscipere.

Quia uero talis Confessio plarumque cum maximis et grauissimis periculis coniuncta est: & naturaliter omnes otium, tranquillitatem, & securitatem amamus: fieri solet, ut, ingruente aliqua persecutione, homines politici & sapientes, cum de suis corporibus & facultatibus magis quam de Ecclesiæ ueritatibus salute anguntur, Religionem ad uoluntates hominum inflecti cupiant & patiantur: & interea delicias sibi faciunt, quasi hæc inclinatio ad hostes, quæ admittitur in rebus externis & sua natura Adiaphoris, nul-

Iam Ecclesiæ Christi cladem aut pernicio-
em afferre queat.

Ita nostra ætate, cum Augustanum
illud Decretū (quod uulgo INTERIM
uocant) ab hostibus Euangelij concinna-
tum & promulgatum esset, passim ad Ec-
clesiæ internecionē & Papatus instaura-
tionē obtruderetur, additis seuerissimis
edictis & comminationibus: multi pror-
sus his minis de sua pristina constantia &
firmitudine ita deiecti sunt: ut uitandi pe-
riculi causa, quod tum grauissime impen-
dere uidebatur, Idolo artificiose conflato
se prosternerent & subijcerent.

Alij uero, & hij quidem non obscuri
neq; ignobiles, imo autoritate & donis
præcellentes, quos Deus tanq; duces &
Antesignanos in prima acie collocarat,
hanc uiam inibant, ut neq; in totum reij-
cerent, neq; prorsus approbarent. Mediã
igitur uiam, ut tuissimã eligentes, ita cen-
lebant itaq; differebant: Consulcius esse
aliquarum Cæremoniarum mutationem
suscipere, & simulate fucosas conciliatio-
nes

nes cum hostibus inire: quā hostem plus
satis antea saevum & incitatum gravius
exasperare; aut Stoica, ut ipsi aiebant,
pertinacia vastitatem & solitudinem Ec-
clesijs & Rebus pub. accersere.

Atq; hoc fulmine tunc terrebant &
dementabant multos, ita, ut uererentur
nisi aliqua fieret in gratiam hostium Cae-
remoniarum immutatio, quæ obadien-
tia & concessionis speciem præberet;
certissimam ac præsentem & Scholis &
Ecclesijs imminere vastitatem: Docto-
ribus & Pastoribus Ecclesiæ una cū par-
uis liberis & coniugibus exilium; & pau-
lo post Hispanicam Tyrannidem ubiq;
in Germania regnaturam esse.

Ad auertenda igitur hæc incommo-
da, & ad retinendum mediocrem Ec-
clesiæ Statum, ad sedandam etiam hostis
saevitiam, seruitutem potius aliquam Re-
ligionis subeundam & tolerandam esse
ducebant & suadebāt: quā inconsiderato
zeli feruore novos motus concitare: & se
& alios in summum discrimen adducere:

totiusq; Religionis iacturam facere. Hinc tot conuenticula, inquisitiones, deliberationes, & nouæ Reformationes hic illicitentatæ sunt: quarum aliquæ etiam in lucem prodierunt. Et quia quorundam Principum & Præceptorum auctoritate fuerunt ornata & extracta, multisq; fucis & pigmentis colorata, maximamq; securitatem amplectentibus promiserunt: maiorem etiam ruinam secum traxerunt.

Hanc foedam collusionem & impias consultationes cum manifestis hostibus, hocq; Philosophicum & politicum commentū, quo simul & Deo & Tyrannis fucum facere uoluerunt, & reuera Veritatem abnegarunt, insectamur: quoties in Adiaphorismum inuehimur.

His etiam contradicere & repugnare pios omnes oportet, etiamsi fractus illabatur orbis: donec communi consensu & publica testificatione eorum, qui se Augustanæ Confessionis socios & assertores profitentur, & his consilijs non tantum interfuerunt, sed etiam præserunt,

hac

hæc deliria confutent. Grauiſſimis ergo rationibus & argumentis ex verbo Dei ſumptis, quorum præcipua nunc ſequuntur, adducimur, ut ea diluamus & reprehendamus.

I. Primum, Neceſſe eſt erudiri Eccleſiam de rebus controuerſis, & diſcerni inter conſilia, quæ ante Tyrannicam in Eccleſias Chriſti irruptionem ab Architectis Adiaphoricarum corruptelarum, ſuperſtite Luthero, pijs Eccleſiæ Nutricijs ex Verbo Dei propoſita ſunt, à conſultationibus Adiaphoricis: quæ poſtea rebus aliter ſtantibus ſuſceptæ ſunt.

At ſumma conſilij ante motum bellum in deliberationibus publicis hæc erat: Non eſſe faciendam mutationem Cærimoniarum in gratiam Aduerſariorum Euangelij, niſi prius iacto cum eis fundamento, Hoc eſt, ſtabilito conſenſu de puritate doctrinæ & de legitimo ulu Sacramentorum.

Huius conſilij & fontes & cauſæ reddebantur, ut quod Iohannes in Epift. 2. inquit: Si quis hanc Doctrinam non aſſert, ne

ne dixeritis ei Aue. Qui enim ei dicit, Aue, communicat operibus eius malignis. 2. Corinth 6. Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate: aut quæ locietas Lucæ cum tenebris? Quæ conuentio Christi cum Belial? Quæ pars fidei cum infidelibus? Quis autem consensus templo Dei cum Idolis? Psal. 1. Beatus uir, qui non abiit in consilium impiorum, & in uia Peccatorum non stetit, & in cathedra Derisorum non sedit. Psal. 26. Non sedeo cum Concilio uanitatis, & cum dolosis non conuersor. Odi Ecclesiam malignantium & cum impijs non sedebam. Huc afferebatur & dictum in Apocalypsi de non recipiendo charactere Bestiæ, id est, de uitanda collusione cum hostibus Euangelij, & de seiunctione ueræ Ecclesiæ ab Aduersarijs.

II. Secundo. Consentientibus etiam animis & linguis docebatur: In casu confessionis Cærimonias non amplius esse Adiaphora: & nihil, utcunq; paruum, admittendum esse, quod aut Confessionem obscure

obscuraret: aut libertatē Ecclesiæ sāguī
ne Christi partā quoquo modo imminue
ret. Item, Non negligenda esse parua ini
tia: quibus paulatim postea maiores fie
rent accessiones.

Huc afferebatur uox Marci Arethu
si: qui ut apud Theodoretum extat, dix
it: Ad impietatem conferre uel obulum
unū, perinde est, ac si quis cōferat omnia

Item exempla Danielis & Eleazaris
quæ declarant, ex paruis sæpe magnarū
momenta rerum pendere. Et si enim per
se & suo genere Adiapharon erat, recita
re preceationem fenestris cœnaculi siue a
pertis siue clausis: tamē Daniel apertis fe
nestris preces suas recitauit: ne uideretur
impio Regis Edicto parere & obædire,
quod ueram Dei inuocationem impedi
bat: Ac maluit Daniel inter Leones ab
iñci, quam gestu aliquo præ se ferre obæ
dientiam erga regium Edictum, pug
nans cum secundo Præcepto de inuoca
tione & Confessione.

Sic Eleazarus maluit ab hostibus
interfici

interfici, quam uideri tantum ueloci carne
 suilla. Quia nō hoc agebatur à satellitibus
 Antiochi, ut tantum uiolaret Legem de
 ciborum discrimine : sed ut ipso facto
 ostenderet, se à tota Lege defecisse : &
 Religionem Ethnicam amplexum esse.

III. Tertio, Magno consensu, uiuente
 adhuc Luthero & rebus tranquillis, Axio
 ma illud urgebatur : contra Aduersarios
 pertinaces utendum esse exemplis liber
 tatis : & ad huius confirmationem affere
 bantur testimonia Scripturæ. 1. Cor. 7.
 Precio redempti estis, Nolite fieri serui
 hominum. Gal. 5. In libertate, qua Chri
 stus uos liberauit, stete : Nec rursus iugo
 seruitutis implicemini. Galat. 4. Nunc
 cum cognoscatis Deum, imo potius ab
 ipso cogniti sitis : Cur iterum conuertimi
 ni ad infirma & mendica Elementa : &
 his denuo seruire uultis ? Colos. 2. Caue
 te, ne quis uos deprædetur per Philoso
 phiam & inanem imposturam secundum
 traditionem hominum, & elementa mun
 di & non secundum Christum. Item, Nec
 mo uos iudicet in cibo aut potu, aut par
 te

te diei Festi. Si enim per mortem Christi uendicati estis ab elementis Mundi: quid tanquam uiuentes in mundo his decretis obtemperatis? Non gustes, non tangas: quæ speciem quidem sapientiæ præ se ferunt, sed re ipsa sunt ἐθελοθρονησκειαι.

III. Quarto Addebantur & exempla huius Regula: Vt, Apostoli uiolant traditiones Pharisaeorum, Mat. 12, & 15. Gal. 2. Sed neq; Titus, cum esset Græcus, coactus est circūcidi propter falsos fratres: qui insidiosè explorabant nostram libertatem, quam habemus in Christo: ut nos in seruitutem redigerent: quibus nec ad horam cessimus, ut ueritas maneret apud uos. Et in eodem capite, Lapsus Petri, non quidem in doctrina sed in usu libertatis taxans, seuerissima oratione utitur: Petro aperte restiti in facie, inquit: Quia uidebam quod reprehensione dignus es, propter hypocrisin, iuxta quam non recte incedebat in ueritate Euangelij.

V. Exaggerabant doctrinam de Scandalis: Na homini, per quem uenit scandalum.

Quod

Quod uero intempestiua mutatio
 Cæremoniarum fons esset plurimorum
 & maximorum scandalorum euidenter
 demonstrabant. Quid enim, aiebant, ma-
 gis deformat doctrinā & Ecclesiam, quā
 si ueteres & iam pridem graui contilio
 abiecti panniculi assuantur nouæ uesti-
 tis? Si doctrinæ repurgatæ & bene constitutæ
 Ecclesijs Papisticæ assuatur Cæremo-
 niarū? Monebant, Imbecilles non adducen-
 dos esse in dubitationem: ne uidelicet
 existimarent repurgationem doctrinæ &
 Cæremoniarū prius factam nō esse opus
 Dei: sed humana audacia tentatam & sus-
 ceptam esse: imo intempestatiuam mutæ-
 tionem Cæremoniarum in gratiam hosti-
 um factam, nihil aliud præ se ferre, quam
 speciem defectionis a tota doctrina. Vel
 le autem Apostolum, ut non tantū cauea-
 mus a malo, sed etiā a specie mali, 1. The-
 salon. 5. *ἵνα μὴ ἴσθητε τὴν ἡμέραν ἢ τὴν ὥραν*

VI. In postulatione concordie cum ho-
 stibus semper spectandam esse *προαίρεσις*
 et finē, quem hostes propositum habeant.
 Sicut autem Diabolus non contentus est
 bono

primo uulnere: sed inde longam telam te-
xit peccatorum & pœnarum: Ita hostes
Euangelij non contentos esse mutatione
Cæremoniæ sed ab his paruis initijs
progressus facere ad doctrinæ corrupte-
las.

Ideo concludebant, quoties Papistæ
suas nobis Cæremonias sub specie con-
cordiæ obtruderent, nobis semper ipso-
rum hypocrisin & Sophisticam, quæ sub
hoc prætextu latitaret, magnopere cau-
dam & fugiendam esse.

HABEC uiuente Luthero, rebusq;
adhuc tranquillis & florentibus, &
ante editionē Sphyngis Interimisticæ, in
publicis & priuatis deliberatiõibus, mag-
no omnium consensu, multaq; libertate
orationis constantissime & fortissimis
animis agitata, proposita, & in lucem e-
uulgata fuit, etiã in illis libris, qui cõtinēt
corpus Religionis nostræ, ut in locis de
Cæremonijs de Ecclesia, de Scandalo, de
libertate Christiana, &c.

Postea

Postea uero, ingruente persecutione, reiectis et repudiatis his prioribus consilijs et sententijs ex Scriptura deductis, prorsus contraria, magis tamen speciosa, et eo tempore plausibilia: sed non, ut antea ex Verbo Dei, sed ex prophanis Philosophorum et politicorum iudicijs de prompta: & multorum piorum doctorum eiectione uel tantum propter sordidam lineam Vestem, et quia ex Verbo Dei his nouis Decretis contradicebant, sancita et obsignata sunt.

Necq̃ uero in consultationibus tantum res constitit: sed postq̃ præcipuorum Theologorum autoritas accessit, publice noua Ecclesiarum Reformatio dicta & promulgata est: quæ non leuiculas tantum Cæremonias, ut illi excusationis suæ gratia impias illas conciliationes extenuare solent: sed ingens agmen Papistarum Cæremoniârum et sceleratissimarum Corruptelarum restitui mandabat.

Accesserunt his Decretis collusiones & consultationes cum manifestis hostibus

stibus: & non obscura testimonia, his non paruis initijs aditum præparari & inclinationem strui in grauioribus ad regnum Antichristi.

Circumferebantur passim & obtrudebantur pijs Pastoribus epistolæ consilia, adhortationes, & deniq; edita Scripta sub doctorum Virorum titulis & autoritate munita: quibus hoc idem suadebatur, ne doctores Ecclesiæ hæc seruitutem pacis causa in his Conciliationibus impositam horride detrectarent.

Laudabantur, ut amantes concordie & moderationis: qui has politicas cōsultationes probabant, & in Ecclesias recipiebant. E contra excutiebantur tanq; φιλόνοιχοι & pertinaces: ac hostium sæuicia obijciebantur: qui contra uel hiscere uel mutire audebant.

Rationes prorsus ex Scriptura, ut antea consuetum fuerat, nullas afferebant: sed ut simplicioribus fucum facerent, exaggerabant pericula: certabant autoritate & numero suffragiorum: extenuabant has tetras & impias collusiones

CONFVTATIO

nes eum hostibus Euangelij & linteamis
ne uelabant : ac ordinem in Ecclesia de-
centem constituendum esse contende-
bant : quasi uero antea sine ordine in me-
ra & magna omnium rerum confusione
Ecclesiæ nostræ uixissent : & propterea
non sine graui causa persecutionem passi
sunt, &c.

Hærentibus in summo discrimine
propter Cōfessionem & de Ecclesia opo-
rtune meritis, non solum nullam leuatio-
nem aut cōsolationem adhibeant : sed ubi
q̄ hostium elogia decantantes afflictis af-
flictionem addebant.

Cum uero admonerentur de prioribus
cōsilijs, quibus pios Principes & Ma-
gistratus antea rexerant, non solum astu-
te & ueteratorie illa eludebant, circum-
stantias temporum, periculorum, euentu-
um, & personarum exaggerando : sed ma-
ximis etiam & sæuissimis criminationibus
eos impetebant : quorum Christianis
& placidis monitionibus ab his impijs de-
liberationibus nouisq̄ decretis absterre-
bantur.

Hæc

Hæc ut initio sub promulgatum In-
terim tētata et suscepta sunt: ita, quod om-
nium maxime dolendum est, etiamnum
Sophisticè paliantur, pinguntur, excusan-
tur, & non solum Rhetoricis coloribus
mirifice exornantur: sed etiam publicis
scriptis ac testimonijs ex sacra Scriptura
male detortis adhuc probantur, confirmā-
tur, & defenduntur quasi re præclarè ge-
sta. Econtra, omnis turbata Ecclesiæ &
scandalorum occasio & culpa in eos deri-
uatur, qui his impijs ac nouis Decretis cō-
tradictorijsq; consultationibus & Scrip-
tis uero, pio, & constanti zelo & Verbo
Dei obstiterunt.

AD hanc igitur Adiaphorismi
confutationem, nos non odio aut
maleuolentia, sed iustis & grauissimis cau-
sis adduci, omnes sani & pijs facile intelli-
gunt. Verū adijciamus sane adhuc alias
aliquot rationes, quibus hæ impiæ collu-
siones cum Antichristo adhuc euidentius
refutentur.

I. Primum enim extat expressum Dei
mandatum congruens cum iynceris illis

Consultationibus tempore uiri Dei D.
Lutheri susceptis de quibus paulo antea
prolixè dictum est: quod iubet uirare
omnem societatem cum pertinacibus E-
uangelij hostibus: & postulat constantè,
liberam, & ingenuam Euangelij confes-
sionem, sine ulla tergiversatione aut fudo
Matth. 10. Marci 8. 2. Corinth. 6. Nolite
iugum ducere cum impijs.

II. Deinde intelligunt omnes p̄ij, con-
sulendum esse Posteritati, ne tantorum
uirorum autoritas & exemplum in Re-
gulam, sicut plerunq; fieri solet, aliquan-
do trahatur: ac ingruente aliqua persecu-
tione, Posterij simili leuitate inconsistan-
tiaq; ludant in cāsa Religionis: & E-
uangelij confessionem, ut rem indifferen-
tem seu Adiaphoron, abijciant: & ad uo-
luntates hominum ac consilia Politico-
rum Religionem attemperent: Id quod
non est leue crimen, sed, iuxta Paulum, le-
nimitia crucis Christi, Gal. 6.

III. Necessè est, ut hostibus professis &
manifestis, qui ex hac Adiaphorica Colo-
lutione in summam spem uictoriæ resti-
tuenda

tuendarumq; suarum impietatum erecti sunt, clare ostendatur Veritatis facies: & declaretur, Semen aliquod sanctum & pius reliquias diuinitus conseruatas esse: quæ nō curuarint sua genua corā Baal, nec acceperint characterem Bestiæ.

VT uero hæc tanta mala errorū ac scandalorum recte syncereq; sanentur, & ex Ecclesia Dei tollantur: oportet omnino sequentes Regulas conditionesue ad amissim obseruari.

I.

Primum, ut Exarchi & architecti harum consultationum & perturbationum in Ecclesia cogitent de sanandis his uulneribus: & ad componendas domesticas controuersias afferant animos non exulceratos iniustis odijs, non impœnitentia pertinaces, non imbutos Sophistica: sed candide iudicantes, quomodo uera & salutaris concordia ad gloriam Dei & Ecclesiæ salutem spectans facienda sit: uidelicet, si ingenua delicti confessione, & acri ipsorum refutatione

CONFUTATIO

one fucosæ illæ cōciliationes & Adia-pho-
ricæ collusiones et corruptelæ, quibus Ec-
clesia Christi horribiliter deformata est,
prorsus condemnentur et aboleantur.

Nam hac pertinaci & sophistica pro-
pugnatione iniuste factorum, recteq; sen-
tientium ac monentium damnatione, nō
solum augebunt dissidia: sed & sibiipsis
iram Dei tristioresq; pœnas accersent,
iuxta illud Esaia 5. Væ uobis, qui dicitis
malum bonum, &c,

II.

Secundo, Hoc etiam cauendū, ne
in posterum confusio admittatur Euan-
gelij cum humana sapientia, ut tunc factū
est. Nam ubi Euangelium confessionem
imponit ac edi requirit coram Regibus
& Principibus: humana sapientia late-
bras quærit, & κρησφύγετα siue astuta effu-
gia captat; quibus elabatur, ne propter
Confessionem aliquid periculi sustinere
cogatur. Id quod non est leue crimen: sed,
ut dictum, est iuxta Paulum, manifesta in-
imicitia Crucis Christi, Gal. 6.

III.

Tertio,

Tertio, Vt Ecclesiæ libertas, quæ est summa & caput totius Religionis Christianæ, conseruetur: & simpliciores erudiantur: omnes Cæremonias ab Antichristo obtrusas, & cū opinione necessitatis & cultus impositas, cane & angue peius fugiendas esse, præsertim tempore Persecutionis.

III.

Quarto, Vt quoties de Religione cum hostibus agitur omnem pacis & concordie promissionem suspectam habessant: & diligenter caueant, ne metu bellorum & periculorum fracti, aut prauo pacis & tranquillitatis conseruandæ studio illecti, doctrinæ corruptelas admittant: aut Tyrannicam seruitutē sibi imponi patiantur.

V. Postremo, Quia Deus à nobis requirit, nō tantum ingenuam & cōstantem veritatis Confessionem: sed etiā corruptelarum perspicuam & illustrem damnationem: Et Adiaphorismus plurimis corruptelis ianuam aperuerit: & non tantum ab Augustana Confessione

discesserit: sed & omnino ab omni Christiana Confessione, utpote qui nihil aliud nisi mera abnegatio metu crucis suscepta fuerit: Ideo necesse est, eum & propter gloriam Dei, & Ecclesiæ salutem diserte taxari, & ex Ecclesia explodi, & contra similes præstigias pios muniri.

Nam qui silentio hunc præterunt, aut sophisticè extenuant: hijs se alienis etiam peccatis polluunt: & ex Augustana Confessione confusionem, & ex Christianismo Epicureismum faciunt: pollutosq; hac Babylonia scortatione in profundum impœnitentiæ horribiliter immergunt.

His inquam & alijs grauissimis causis inducti hæctenus Adiaporismo cōtraximus: & nos ab ipsius authoribus tantisper segregamus, donec solenni aliqua & perspicua Refutatione ab ipsis condemnetur: et ex Ecclesia Christi explodatur ac profligetur.

Nihil autem nobis & pijs omnibus magis in uotis est, quam ut hijs, qui primi Adiaporisimi authores & hortatores extiterunt

titerunt ac Israel sua autoritate in erro-
rem abriperunt, seu, ut Scriptura loqui-
tur, peccare fecerunt, lapsus suos serio ag-
noscant: & non solum à conuitijs, fra-
trumq; recte & pie monentium persecu-
tione, & patrocínio malæ causæ posthac
sibi temperent: sed sua etiam testificatio-
ne, studio & opera Ecclesiam Christi ab
hisce & alijs Corruptelis ac scandalis, no-
biscum unâ consentientibus animis uin-
dicent. Nam hoc solo remedio dissensio-
nes domesticæ finiri, hostium impetus
frangi & retundi, Ecclesia in integrum re-
stitui, & priuatæ ac publicæ Saluti, opti-
me consuli poterit.

GENERA LIS EPILOGVS TOTIVS

Operis.

X enumeratis igitur &
confutatis Sectis, euidentissi-
me elucescit, quanto conatu
Satan incumbat in extingue-
dam

GENERALIS EPILOGVS

dam lucē salutaris Euangelij: quam DEVS Pater longe benignissimus, pro suo ineffabili in nos saluandos amore, discussis Papatus tenebris accēdit: tum ut erga gloriosum aduentum Filij sui iam iam imminentem nos prępararet: tum etiā, ut in hisce horrendis confusionibus & tempestatibus nos consolaretur, & erigeret, in Fide, Spe, & Inuocatione: qua tanquā sacra anchora in petram Christum fixa niteremur: & ab ipso tanquam in fluctuante Cymba dormiēte, conseruationē, liberationē, & æterna halcyonia peteremus.

Satan autem, ut nos profus nudos & inermes obijciat pręsentibus calamitatibus & nouissimæ diei, mūdumq; in extremam impietatem demergat, maiori nunc impetu, ad opprimendam Veritatem ruit: & spargit suum pestiferum mendacium per tam multiplices & speciosas Sectas. Quarum authores & Patronos accersit, non solum ex Papatu: sed ex nostris quoq; Scholis & Ecclesijs, tanquam noxias uulpeculas, ad uastandam uineam Domini emissas.

Sicut

Sicut in Cantico canticorum Spiritus sanctus nō immerito de talibus gravissime cōqueritur: ad easq; acerrime confutandas, hortatur, inquiens: *Comprehēdite vulpes, vulpes parvas, ualstratrices uineæ Domini, etc.* Vocat eos nō lupos (etsi reuera lupi sint) sed vulpes, easq; parvas propterea, quod uidētur in speciē parum nocere: & extenuāt suas Corruptelas, ut indignas reuocatione & simplici tantum modō à *u. v. s. i. a* obliniendas & sepeliēdas. Sed penitus introspectæ, longe sunt nocētiores, quā Papistæ aperti lupi: qui suam grassationem deinceps nullo pretextu tegere possunt: sed tanquā cōuicti & declarati Veritatis hostes facile cognoscuntur & uitantur.

At sectarij sunt domestici in nostris Scholis & Palæstris uersati, non solum ut fratres, uerumetiam ut duces & præcipui Antesignani, armati autoritate & opinione Veritatis: à quibus uel latum digitum dissentire, ingens piaculum esse ducitur. Enimvero de talibus et ipse Apostolus gravissime queritur in Actis, cap. 20.

Vbi

Vbi primo lupos quidem præmittit, cū inquit ; Scio quod post discessionem meam lupi rapaces in uos irruent, non parentes gregi. Sed mox subiicit, alios multo uiciniores et nocentiores, inquit : Quin adeo ex uobis ipsis surgent Viri loquentes peruersa, ut abducant Discipulos post se. Quibus uerbis illos innuit nimirum : qui in Ecclesia summum locum & gradum docendi obtinentes in manifestos errores labuntur : & tamen sibi tantamquam præcipuis Doctoribus per omnia fidem adhiberi postulant.

Talis *προσωποληψία* nocentissimum & multis insuperabile malum est. Ideo in sacra Scriptura passim tam seueriter & atrociter prohibetur. Gal. 1. Si Angelus è cælo aliud Euangelium prædicauerit, sit Anathema. Matth. 23. Nolite uocari Rabbi, id est, Præceptores : unus est Magister uester, &c. Matth. 5. Si oculus (hoc est Doctor) tuus scandalizauerit te : erue ipsum, &c. Deut. 33. Qui dixit patri suo, & matri suæ : Non uidi eum : & fratres suos non agnouit : necque filios suos cognouit :
Hi

Hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum conseruant, Ipsi docebunt Iacob iudicia tua, & Israelem Legem tuam &c.

Quamobrem memores utilissimæ illius commonefactionis Christi, Matth. 10. Estote prudentes, sicut serpentes, & simplices, sicut columbæ, &c. Simpliciter columbinam ita temperemus prudentia serpentina: ut propter nullius dignitatē & auctoritatem mendacio assentiamus: nec propter ullius utilitatem, Veritati repugnemus: sed eam Doctrinæ puritatem, quam DEVS per electum organū suum Reuerendum Doctorem Lutherū, ex Prophetis & Apostolicis scriptis eruuit & in lucem protractam inuito Satana & toto Mundo illustrauit, humiliter & reuerenter amplectamur: per quoscunq; tandem ipsam DEVS nobis offerat: nec offendamur multitudine uel dignitate corrupentium et abnegantium eam, aut ab ea deficientium.

Simus memores grauissimi illius dicti Christi Matthæi 24. Vbi commemora
tis

GENERALIS EPILOGVS

tis multis signis extremi diei & uarijs Se-
 ctis, quæ eum præcessuræ essent, tandem
 hoc quasi epiphonema adiiciens inquit:
 Vbicunq; est cadauer, ibidem congre-
 gantur & Aquilæ: innuens paulo ante
 extremum diem, in medijs Corruptelis et
 confusiōibus Religionis semper aliquos
 fore, tum inter Doctores, qui luce Spiritus
 sancti, & aquilina perspicacia præditi
 confutaturi sint Corruptelas: tum etiam
 inter auditores, qui aquilina fame, & ara-
 denti desiderio ad Christum crucifixum
 Cadauer in puro Euangelio annunciātū
 sint conuolaturi. Talem Aquilinam tum
 aciem in dinoscendis Corruptelis, tum fa-
 mem in amplectenda Veritate, digne
 tur nobis donare, augere & conseruare
 Ihesus Christus Filius DEI: cui cum Pa-
 tre & Spiritu sancto sit Laus & Gloria in
 secula seculorum Amen.

CONCLV.

SIO.

Hacten

Actenus expositæ sūt di-
 iudicationes & Confutatio-
 nes. Quæ, quia cum ad retinē-
 dam doctrinæ puritatem, tū
 ad euitandas insidias Corruptelarum, qui-
 bus natia Euangelij sētētia uarie depra-
 uata est, plurimū momenti nostro iudicio
 habituræ sūt: uoluimus earū editione pri-
 mū nostris Subditis prospicere, quibus
 hoc officij ratione debemus, ne à simplici
 Verbi Dei norma, in uarias Syrtes & La-
 byrinthos humanarum opinionum &
 somnia abstrahantur. Deinde alijs, ex-
 teris etiam quibuscunq;, studio Christia-
 næ charitatis prodesse: qui uolent hanc
 nostram operam, solo prouehendæ ueræ
 Religionis studio susceptam, candidè am-
 plecti: & serio à fucatis & Philosophicis
 commentis & figmentis, quibus pollui-
 tur doctrina cœlestis, abhorrent. Po-
 stremo etiam id in hac Confutationis
 Corruptelarum editione spectauimus:
 ut quoniam recte sentientes, non ob-
 scure ab Aduersarijs & Sectarijs ua-
 riorum

riorum errorū, præter omne meritum influmulantur, hoc Scripto cōfiteremur, testatumq; faceremus coram DEO, eius Ecclesia, totoq; Mundo, nos in Augustana Confessione semel à Parentibus nostris agnita, recepta & confessā sincere persistere: & tum ab his iam refutatis Corruptelis & Sectis, tum ab omnibus alijs, toto pectore abhorrere, easq; damnare & detestari. Hoc enim præcipuo studio quaerimus, ut uera & iucorrupta doctrina Evangelij, iuxta sacras literas, Confessionem Augustanam, Apologiam, & Sachmalikaldicos Articulos, ab omnibus Corruptelis uindicata sola floreat: & in Ecclesia ad gloriam DEI hominumq; salutem dominetur.

Nostro igitur & charissimorum Fratrum nostrorum nomine (permoti ad hoc etiam multorum piorum obtestationibus, qui ueras præsentū certaminū Censuras & Corruptelarum dijudicationes à Nobis nostrisq; Doctoribus flagitarunt) hanc nostrorum Theologorum consentientem confutationem in lucem emisimus.

simus. Idq̄ (quod toties protestamur) tantum uero & sincero pietatis zelo, & tum ut Reipub. Christianæ totiusq̄ Religio- nis puritas & incolumitas per nos, quo ad eius fieri poterit, prouehatur: tum ut detectis perniciosorum Sophismatū præstigijs rudiores sibi facilius à falsis Dogmatibus cauere possint.

Sed & illud notum facimus, nos hac Censura alijs uere pijs Principibus & Magistratibus nequaquam uoluisse quicquā præscribere: aut quasi præiudicij quenquam illorum (tametsi nostro iudicio Christianissima) grauare. Neq̄ enim dubitamus, eos, quibus cordi est uera Religio, sua sponte facturos officium suum: & sedulo duros operam, ut puram & inuiolatam Euangelij doctrinam ab omnibus Sectis & Corruptelis segregatam, subditis proponi curent: præterea, si quæ forte in ipsorum Ecclesijs essent enata, ut non sophisticè pingantur, sed grauitermatureq̄ exterminentur: Deinde ne in

M posterum

CONCLUSIO

posterum licentia fingendi nouas & à sa-
 cra Scriptura alienas opiniones, aut collu-
 dendi cum hostibus uel manifestis, uel e-
 tiam occultis Seductoribus, Doctoribus
 Ecclesiæ alijsue concedatur.

Illud etiam de nobis omnium Ordī-
 num homines sibi persuasū habeant, nos
 eo quoq; consilio adductos, hanc Confu-
 tationem adornasse; ut Fidei nostræ Cō-
 fessio, studiumq; nostrum prouehendæ ue-
 ræ Religionis omnibus innotesceret, &
 perspicuum fieret nos uere Maiorum
 nostrorum laudatissimis uestigijs insiste-
 re: nihilq; tam in uotis habere, quam ut
 ubiq; extirpatis omnibus hominum pra-
 uis Traditionibus, Commentis & Cor-
 ruptelis, sola Euangelij doctrina pura &
 incorrupta tradatur & propagetur. Idq;
 non iuxta concinnas & plausibiles impo-
 sturas, Philosophorumq; præstigias &
 conciliationes: sed iuxta sacras Literas &
 formulas Augustanæ Confessionis, Ap-
 ologiæ, & Articulorum Schmalkaldico
 rum.

rum. Quarum pura & nativa sententia hactenus in nostris Ecclesijs locum obtinuit, & iuvante DEO post hac etiam, repudiatis omnibus peregrinis opinionibus, feliciter obtinebit.

Hac igitur de causa mandamus primum omnibus & singulis, nostræ Ditionis Prælati, & in primis Academiæ Ienensis Professoribus, præsentibus & futuris, ut quæ Schola ab Illustrissimo Principe Electore amantissimo Parente nostro, & à Nobis dilectissimisq; Fratribus nostris, ad tuendum cœleste salutis Veritatis Evangelij depositum, oppugnandosq; errores ac Sectas præcipue instituta fundataq; est: Item Superintendentibus, Pastoribus & Concinatoribus, quocunq; gradu aut dignitate præditis, Ludirectoribus, etiam pueritiæ formatoribus, Nostro Fratrumq; nostrorum nomine, ut & puram Evangelij doctrinam consentaneam scriptis Propheticis & Apostolicis, formulisq; supra aliquoties citatis, & de

CONCLUSIO

niq; hisce quoq; Confutationibus congruentem in Templis & Scholis doceant: nec ulla ratione Corruptelis illis, quarum Confutatio hic suscepta est, aut ullis alijs patrocinium aut sophisticam defensionem accomodent.

Deinde mandamus etiam omnibus nostri Ducatus, Statibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Consiliarijs, Praefectis, Consulibus & Decurionibus, ut ueram DEI doctrinam suo loco promoveant & tueantur: contrarijsq; erroribus omni sedulitate & seueritate reluctentur: nec patiantur se quouis uento doctrinae agitari. Quod Christiano pectori omnium maxime deforme, simul ac perniciosum est.

Deniq; praecipimus etiam omnibus reliquis nostris Subditis, ut in pura totisq; esq; nominata doctrina constantissime perseuerent: & tum hasce, tum omnes alias praeterea Corruptelas earumq; Patronos

tronos fugiant ac detestentur. Idēq; sub se
uerissima Nostra Fratrumq; nostrorum a
nimaduersione.

Ad præstandam autem huic Edicto
nostro obædientiam, flectere & impelle
re singulos debet non tantum Nostra &
Fratrum nostrorum autoritas: aut pœnæ
nostræ seueritas: sed multo magis cum
grauissimum DEI mandatum, tum quod
hoc ipso puritas Verbi conseruatur &
gloria DEI asseritur: Deniq; quod ita pri
uatim & publice omnium hominum
salus temporaria & æterna pro
uehitur & promouetur.

M iij

INDEX

INDEX RE-
RVM ET VERBORVM,
quæ in hoc libello continentur
ordine Alphabetico.

A

- Adiaphoristarum errores circa liberum Arbitrium eo-
rumque Confutatio. fol. 47.
Adiaphorismus. 67.
Adiaphoristarum deliberationes & consilia uaria. 68
Adiaphorismo cur contradicendum sit aliquot ratio-
nes. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76.
Ad salutis retentionem quid requiratur. 64.
Ambrosius. 32.
Antinomi. 11.
Antinomorum erroris origo, fons, & causa ex falsa
definitione Euangelij, quod sit prædicatio pe-
nitentiæ & remissionis peccatorum.. 15.
Antinomi negant Contritionem effici a Spiritu sanc-
to per Legem. 15.
Antinomia quid mali progignat. 16.
Antinomorum

INDEX

<i>Antinomorum dictorum solutio.</i>	19.
<i>Antinomi Legem in præcipuo eius usu abrogant.</i>	15.
<i>Antinomi doctrinam totius poenitentiae & conuersionis ad Deum in solum Euuangelium includunt.</i>	15.
<i>Anabaptismus quid mali afferat.</i>	21.
<i>Anabaptistarum errores varij.</i>	2.
<i>Anabaptistarum error circa baptisma infantum.</i>	22.
<i>Anabaptistæ confutantur.</i>	22.
<i>Anabaptistæ cur abigant infantes a baptismo.</i>	22.23.
<i>Anabaptistæ.</i>	20.
<i>Aurca regula Lutheri contra Antinomos obseruanda.</i>	19.

B

<i>Baptismus quid.</i>	21.
<i>Baptismus lauacrum regenerationis per S.S. siue in adultis siue in infantibus.</i>	22.
<i>Baptismus ad infantes quoq; pertinet.</i>	23.
<i>Baptismus infantum ex Origene probatur.</i>	24.
<i>Baptismus cur usurpandus.</i>	24.
<i>Baptismus quale foedus cum DEO.</i>	24.25.
<i>Baptismus infantu ex Actis Apostolorum probatur.</i>	24.
<i>Baptismo quid nobis Deus conferat.</i>	24.25.

C

<i>Calvinus Sacramentarius.</i>	25.
---------------------------------	-----

INDEX

Caro in sacris literis quid.	40.
Caro non prodest quicquam.	39.
Calvinus confutatur. 25. & aliquot sequentibus.	
Carnalis securitas quomodo taxanda.	66.
Cœna Domini cur instituta.	25.
Cœnæ Domini mirus abusus in Papatu.	26.
Cœnæ Dominicæ Corruptio.	27.
Cœnæ Dominicæ transsubstantiatio panis in Corpus & Vini in sanguinem, non est admittenda	28.
Cœnæ substantia & vsus.	29.
In Cœna Domini, Quod & Qui, Relatiuum quid confirmet.	30.
Cœnæ Dominicæ præsentiam Corporalem Corporis & sanguinis Christi testimonia Confirmantia, & argumenta firmissima ex Verbo Dei adducta.	30. 31. 32. 33. 34. 35.
Christi uerba in Cœna duo proponunt, substantiam & vsum.	28.
Christi Corpus & Sanguis in Cœna dignis simul & indignis distribuitur.	28.
Christi Corpus uerum & Sanguinem esse in Cœna prolixo tractatur.	28. 29. 30. 31. 32. 33. 34.
Christus humanam naturam assumpsit ex Maria Virgine.	38.
Christi	

INDEX

Christi egressus duplex, æternus & temporalis.	2.
Christus Unigenitus Dei filius.	3.
Christus quomodo adsit Ecclesiæ.	3.
Christus in Verbo & Sacramentis quærendus.	9.
Christi diuinitas sola & nuda non iustificat.	54.
Christus iusticia nostra in utraq; natura.	55.76.57.
Christi transitus ad Patrem quid.	63.
Christi ascensionem non esse localem quandam dis- iunctionem, Sed patefactionem illustrem Trinitatis.	37.
Christi sola obædientia in articulo iustificationis do- minatur.	62.
Confutatio objectionum Sacramentariorum.	36.37.38 39.40.41.
Conciliatio Euangelistarum in formis locutionis de Cœna Domini.	31.
Confessio quid.	61.
Confessio quando sit necessaria.	67.
Contritio ex Legge.	17.19.
Contritio proprium Legis.	20.
Corpus Christi sub pane in Cœna & uerus sanguis sub Vino.	27.28.
Corporalis & spiritalis manducatio.	32.33
Corpus Christi & sanguinem, non symbolicum, meto- nymicum figuratiuum, spirituale, typicum uel significat	

INDEX

significatiuum, cum Pane & Vino exhiberi, Sed id ipsum, quod in ara crucis pro nobis traditum & effusum est.	30.
Corporis & sanguinis Christi in cœna præsentie possibilitas.	38.
Corruptelæ Christianæ doctrinæ Interim & Adiaphora.	68.
Cyprianus.	32.
D	
Deus uerus in tribus personis.	12.
Dei unius adorationem Lex flagitat.	1.
Deum uerum quomodo amittant Iudei, Turci, & Sersæ uetus.	3.
De Deo Ecclesiæ sententia uera.	3.
Dei opus, cor nouum creare.	48.
Deus & uelle & perficere in hominibus saluandis efficit. 49.	
Deus cur sanxerit ministerium Verbi & Sacramentorum.	10.
Dextera Dei quid.	37.
Doctores quomodo uiam Domino præparent, & iterum intercludant.	18.
Donatistarum error.	12. 14.

E

Euangelistarum unanimes sententia de Cœna Domini.	31.
Euang.	

INDEX

Euangelium a Lege distinguendum.	16.17.
Euangelio utitur Spiritus sanctus.	16.
Euangelium quid absq; Lege efficiat.	17.
Euangelium quomodo homines consoletur.	17.
Euangelij proprium quodnam.	20.
Euangelio conterriti consolantur.	18.
Excœcatio quid.	12.
Explicatio dicti Esaiæ. 40.	18.

F

Fides quid.	61.
Fides ex auditu quomodo intelligendum.	10.
Fide sola meritum Christi apprehenditur & applicatur.	35.
Fides ex Euangelio.	17.
Fides non potest simul nostra & Christi operibus niti.	63.
Fidei amissæ indicia.	66.

H

Hereses aut in Voluntatem Dei, aut in Essentiam incurrunt.	1.
Homo non renatus quomodo se habeat ad Voluntatem	tem

INDEX

- tem Dei. 47. 48.
- Homo sua propria Voluntate neque ad Deum se conuertere, neque boni quippiam uelle neque perficere potest. 47.
- Homo post conuersionem & non ante neq; in Conuersione σὺν ἐργασίᾳ Dei appellatur. 50.
- Homo non renatus neque intelligit, neque apprehendit Voluntatem in Verbo Dei patefactam, neque suis proprijs uiribus ad Deum se conuertit. 48. 49.
- Humana natura per lapsum qualis effecta. 47.
- Humana Voluntas qualis. 49.
- Humane uires & Voluntas in conuersione non sunt σὺν ἐργασίᾳ. 50.
- Infantes multo aptiores esse ad percipiendum regnum Dei quam adultos. 33.
- Infantes esse baptizandos. 23.
- Iohannis dictum. 1. Iohan. 5. Hic est, qui uenit per aquam & sanguinem Ihesus Christus, explicatur 34. 35.
- Iustificatio quid. 53.
- Iusticia

INDEX

<i>Iusticia Christi essentialis.</i>	54.
<i>Iusticia imputatiua.</i>	54.
<i>Irenaeus.</i>	56.
<i>Iusticia quid.</i>	62. 63.
<i>Iusticiae causa.</i>	59.
<i>Iusticia imputatiua quales habeat hostes.</i>	52.
<i>Iusticiae imputatiuae contradicit ratio humana.</i>	52.
<i>Iusticia priorum meritorum, quomodo defendatur.</i>	52.
<i>Iustificationis articulum Osiander & Stanckarus de prauant.</i>	53. 54.
<i>Iusticia in utraq; Christi natura consistit.</i>	53. 54. 55.
<i>Iusticia imputatiua ab Osiandro quomodo tractetur.</i>	54.
<i>Iusticiam soli humanitati Christi ascribit Stanckarus.</i>	55.
<i>Iusticiae falsa definitio a Maiore tradita.</i>	62.
<i>Iusticiae materialis causa quae.</i>	59.
<i>Iusticiae christianae ueram causam Maior corrumpit.</i>	59.
<i>Iusticiam soli diuinitati Christi Osiander ascribit.</i>	54.
<i>Iusticia Christiana duabus anchoris niti non potest.</i>	63.

L

<i>Lex distinguitur ad Euangelio.</i>	16. 17.
<i>Lex quomodo cum Euangelio coniungatur.</i>	16. 17.
<i>Lex</i>	

INDEX

Lex quomodo urgeat Vnitatem essentiæ diuinæ, & tamen trinitatem personarum non tollat.	2.
Lex quid absq; Euangelio efficiat.	17.
Legis doctrina præcedat Euangelium.	17.
Lex quales homines reddat.	17.
Lex malleus.	18.
Legis proprietates, vsus & effectus.	18.
Lege securi terrentur.	18.
Legis proprium..	19.
Liberum Arbitrium.	45.
Liberi arbitrii error unde.	46.
Libertas qualis in hominibus post lapsum Adæ.	46.
47.	
Liberi arbitrii tres causæ simul cooperantes Adia- pho-ristarum confutantur.	47.
Liberi arbitrii causa Deus.	49.50.
Libertas humanæ Voluntatis in diuinis quod nulla sit. 50.	
λόγος quid significet.	1.2.
λόγος quid Sermeto significet.	1.2.

M

Maior.	58.
Maioris propositiones tres impiæ & Scripturæ mi- nime	

INDEX

nimo consentaneæ.	59.
Maioris propositionum glossule.	59.
Maior quomodo propositionem, Bona opera sunt necessaria ad salutem, palliat.	59
Maior confutatur.	60.
Maior applicationem meritorum Christi partim fidei, partim confessioni attribuit.	61.
Maioris erroris confutatio de applicatione meritorum Christi.	61.
Maioris falsa encomia de bonis operibus confutantur.	63.64.
Maior iusticiam & opera commiscet.	62.
Maior iusticiam falso definit.	62.
Maioris propositio, Opera bona conseruare salutem, damnatur, & erronea conuincitur.	63.64.
Maioris axioma, Impossibile est quenquam sine bonis operibus saluari, confutatur.	62.
Maioris tertium axioma, Nemo unquam sine bonis operibus saluatus est, tanquam fomentum multarum falsarum inde promanantium opinio num, damnatur.	62.
Manna quid.	40.41.
Manna uaria significata habet.	41.
Manna cur uocetur cibus spiritualis.	41.
Meritum Christi quomodo apprehendatur.	61.

INDEX

Ministerium Verbi & Sacramentorum officina Spiritus sancti.	14.
Ministerium non est irritum aut uanum propter malos ministros.	13
Ministerii efficacia non ex dignitate personæ, Sed tota ex Deo per Spiritum sanctum pendet.	13.
Ministerio efficacem esse Spiritum sanctum.	11.

O

Osiander.	52.
Osiandri error circa articulum iustificationis.	54.
Osiander confutatur.	54.
Osiandristæ.	51.
Osiandri error quam sit noxius Ecclesiæ Christi.	57.
Osiandi iusticia quid.	54.
Osiander iusticiæ imputatiuæ hostis.	54.

P

Papistarum commentum quod in pane sit utrumque corpus & sanguis.	29.
Papistarum error de libero arbitrio.	51.
Parentes primos ad lapsum quid impulerit	5.
Paulus quomodo cooperarius Dei.	11.
Pauli	11.

INDEX

Pauli dictum, Quotquot baptizati estis Christum induistis, explicatur.	41.
Pauli. I. Corinth. 10. & 11. Sententia de Coena Domini explicatur.	31.
Peccatum originale quid.	47.
Peccati reliquiae in reuocatis	51.
Peccatum originale quale malum.	47. 48.
Pelagianorum error de libero arbitrio.	51.

S

Samosatenus.	1.
Sacramentaria non amouent adminicula fidei.	21.
Sacramentariorum spiritualis duntaxat manducatio in coena Domini conuincitur	29.
Sacramenta duo, Baptismus & coena Domini.	25.
Sacramenta cur tam in Veteri quam in nouo Testamento instituta.	25.
Sacramentum coenae quare institutum.	25.
Sacramentaria confutantur. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44.	
Sacramenta quomodo proprie spiritualia dicantur.	42.
Sacramenta Baptismi & coenae dominicae quomodo conueniant & disconueniant.	41.
Sacramenta secundum sententiam sacramentariorum, quomodo tantum spiritualia.	42.
Sacramenta ueteris Testamenti quid fuerint	33.

N

Sacramenta

INDEX

Sacramentorum origo ex fœderibus Veteris Testa- menti.	34.
Sacramentariorum origo secundum Sacramentarios.	34.
Sacramenta ueteris Testamenti quomodo differant a noui Testamenti Sacramentis.	40.
In Sacramentis beneficia Christi quomodo applicen- tur.	35.
Sacramenta quid, & cur addita ad legem & Euange- lium.	20.21.
Sacramenta adminicula & fulcra fidei & inuocatio- nis.	21.
Sanguis Christi in terra quomodo testetur.	35.
Sanguis Christi in cœna communicantibus cur de- tur.	35.
Sanguis in Veteri Testamento quid significet.	36.
Sanguis in nouo quid.	36.
Schuuencfeld.	4.
Schuuencfeld reijcit omnia media.	4.
Sedere ad dexteram Dei quid.	37.
Seruetus.	1.
Seruetus impugnat Essentiam Dei.	1.
Seruetus negat λόγος, Verbum in 1. cap. Iohannis E- uangeliste dici, & significare personam distinctam a Patre.	1.

INDEX

Scructi error unde.	1.
Scructus confutatur.	2, 3.
Spiritus sanctus causa efficiens conuersionis & illustrationis hominum.	11.
Spiritus sanctus per quid efficax.	11.
Spiritus sanctus agit per indignos ministros.	12.
Spiritus sanctus fuit efficax per ministerium Iudae.	13.
Spiritus & spiritualia quid significent.	41.
Spiritualia quae.	42.
Stancarus.	52.
Stancari error & confutatio eius.	55.
Stancarus errat in articulo iustificationis.	55.
Stenckfeld negat ullam doctrinam quicquam conducere ad salutem, Sed Deum proprijs speculationibus querendum esse.	5.
Stenckfeldij errores uarij.	6.
Stenckfeldij error unde.	5. 6.
Stenckfeld confutatur, negans doctrinam in Biblijs comprehensam, esse uere ac proprie Verbum Dei.	7. 8.
Stenckfeldij error secundus negantis conuersionem hominum & illustrationem mediate fieri per ministerium, Sed immediate sine ministerio.	9.
Stenckfeldius uoluntatem & actionem Dei erga homines	N ij

INDEX

mines deprauat.	4.
Stenckfeldij error tertius negantis, spiritum sanctum efficacem esse per malas, licet legitime sint uocati.	12.
Stenckfeldij error quid pariat.	8.
Stenckfeld totum Corpus doctrinae Christianae inuade dit.	4.

V

Valentiniani.	3.
Verbum Dei proprie ac uere esse doctrinam in sac ris literis comprehensam.	7.8.
Verbum Dei uterus Dei.	10.
Verbum Dei esse proprie Scripturam Propheticam & Apostolicam Stenckfeldius negat.	14.
Verbo Ecclesia Colligitur.	11.
Verbum Dei quid.	7.
Verbum essentiale.	7.8.
Verbum uocale.	7.8.9.
Verbo scripto & uocali neglecto non esse querenda dam operationem Dei & illustrationem homi num.	7. 8.10.

INDEX

Volentes Deus facit ex nolentibus. 49.

Z

*Zuvinglij error & impossibilitas præsentis Corporis
& sanguinis Christi in Cœna refutatur.* 37.
38.

IENAE.

Ex officina Typographica Hæredum
Christiani Rhodij.

